

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

9

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1992

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1992

9

letnik XCII izhaja od leta 1895

vsebina

Stanko Klinar	Kdo je skrivnostni Slavin?	369
Marjan Raztresen	Evropske Alpe	371
Marjan Raztresen	Piparji so bili glavni krivci	373
	Telefoni v planinskih kočah	376
Vladimir Škerlak	Zakaj hodimo v gore?	378
Vojko Čeligoj	Pot od začetka stoletja	379
Tine Lenarčič	Zasavska koča na Prehodavcih	380
Dario Cortese	Voda v grlu - ozon v pljučih	384
	Nahrbtnik in hrbtnica	385
	Močno utesnjeni gorski kolesarji	387
Dragica Manfreda	Manj smeti v gorah?	388
	Smrt preži na Mount McKinlevo	390
	Ali je bila Wanda na Kangčendzengi?	390
	Napeto medcelinsko reševanje	392
Stane Dobrave	Planinec Aro na Triglavu	395
	Indrajatra	397
	Odmevi	398
	Iz planinske literature	403
	Društvene novice	406
	Gore naših prednikov	416a

Slika na naslovni strani: **Na Mali Rateški Ponci**

Foto: Igor Maher

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvofakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za tretje trimesečje leta 1992 znaša 400 SIT, posamezna številka stane 150 SIT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 1. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

OJ, TRIGLAV, MOJ DOM, KAKO SI KRASAN!

KDO JE SKRIVNOSTNI SLAVIN?

STANKO KLINAR

Lepo bidermajersko okinčano po vogalih in z okrancljanimi črkami iztiskano je skoraj pred sto leti Planinski vestnik »dal na svitlo« prilogo z naslovom »Triglav. Slavnostna pesem ob otvoritvi Triglavske kočice na Kredarici dne 10. avgusta leta 1896. Zložil **Jakob Aljaž**, častni član Slovenskega planinskega društva. V Ljubljani 1896.«

In na notranji strani pregiba na vrhu partiture beremo: »Triglav. Zložil Jakob Aljaž. Besede Slavinove.« In v Slovenski pesmarici, II. zvezek (uredil Jakob Aljaž, izšla v Celovcu 1900), je pod besedilo pesmi Oj, Triglav, moj dom na strani 37 spet podpisan **Slavin**.

Ni znano, kje je Aljaž dobil besedilo (verjetno v Zori 1895), očitno pa je mislil, da ve, kdo se skriva pod psevdonimom, saj je v svojih Planinskih spominih v Planinskem vestniku 1922/8 na strani 114 napisal: »Slavin (**dr. Ušeničnik**), ki je v Rimu študiral, je zložil besede 'Oj Triglav, moj dom', katere sem jaz uglasbil.« Žal se je zmotil. Pred kratkim (1991) sta raziskovalca **dr. Marijan Smolik** in **Jože Munda** dognala pravega avtorja besedila in ga (nekoliko premalo javno) predstavila v Slovenskem biografskem leksikonu (SBL 1991).

Toda pogledimo si najprej za malenkost, kako smo blodili, in to delno po Aljaževi iztočnici in delno mimo nje, v še druge napačne smeri.

VANDOT ALI DR. UŠENIČNIK?

V knjigi Triglav, gora in simbol (Mladinska knjiga, Ljubljana 1979) prisodijo avtorji knjige **Lov-**

šin-Hribar-Potočnik na strani 129 besedilo **Josipu Vandotu**. Od kod se je zasejala misel, da je avtor besedila Kekčev oče Vandot, ne vem, in naj mi bo odpuščeno, da se za to niti nisem brigal, saj je slepa ulica. Tudi ne vem, ali je v navedeni knjigi Vandot v tej vlogi prvič omenjen, čeravno je to mogoče. (Lovšin, ki je tu soavtor, v svoji knjigi V Triglavu in v njegovi soseščini, Ljubljana 1944 in 1946, porekla pesmi ne omenja.) Žal so to nepreverjeno trditev prevzeli mnogi, med njimi **prof. Marijan Lipovšek**, ki v knjigi Slovenske gore (Cankarjeva založba, Ljubljana 1982) na strani 250 piše: »... Vandotova (psevdonim: Slavin) v Aljaževi uglasbitvi: Oj, Triglav, moj dom...«

Reč je pohujšljiva in zapeljiva, ker se je Vandot res oglašal pod psevdonimom **Cvetko Slavin**. Vendar SBL, Osebnostno kazalo, 16. zvezek, 1991, navaja, da so si »Slavina« - z majhnimi variantami - delili kar trije besedni ustvarjalci: Vandot, Ušeničnik in **Matija Žemljic**. Vandot ni pravi, a najdemo ga spet v Skobernetovem Triglavu (**Peter Skoberne**, Triglav, Ljubljana 1987, stran 18)¹ in Vogovih Spominih (**France Voga**, Spomini na Dovje, drugi natis, Jesenice 1990, stran 59).

Naprej nisem iskal, verjetnost pa je velika, da zaprepaščujoči podatek straši še kje. Zaprepaščujoči zato, ker ni verjetno, da bi bil Vandot (1884-1944) kljub talentu uspešno pesnil že pri devetih letih. Pesem je namreč prvič izšla v rokopisnem listu Lipica 1893-94, kot poročča **Matija Munda** v Slovencu 5. 5. 1927. (Glej Mundovo izjavo v nadaljevanju tega članka. - SBL pa beleži Vandotove prve objave od leta 1901 naprej.) Ko pa bi z Vandotom vseno bilo

Triglav.

Zložil **Jakob Aljaž**.Besede **Slavinove**.

Con moto.

Oj Triglav, moj dom, ka-ko si kra-san! Ka-ko me iz-va-bljaš iz
 Oj Triglav, moj dom, če-tu-di je svet Za-ča-ral s ču-de-si mi
 Oj Triglav, v spo-mi-nu mi je tvoj čar, Za-to pa te lju-bim in

tako, ali ga ne bi bil za to zaslugo počastil njegov rojak, domoljubni, a kritični literarni zgo-dovinar **Viktor Smolej**? V svoji brošuri Sava na Slovenskem (Mohorjeva družba, Celje 1987, stran 15 in 16) piše: »...je ponarodela tudi pesem **Aleša** Ušeničnika, kasnejšega profes-sorja filozofije, ki jo je napisal kot študent. V njej opeva lepoto edinstvene naše gore takole: Oj Triglav moj dom, kako si krasan! (Itd.) Pesem je uglasbil dovški župnik Aljaž...«

ZDAJ PA ŠE SARDENKO!

Tako torej! Pod Aljaževim »Slavinom« se je tudi za Viktorja Smoleja skrival Aleš Ušeničnik (1868-1952). To pa bržčas ne le zaradi Aljaže-vega namiga in tudi ne le zato, ker je »Slavin« (kasneje »**A. C. Slavin**«) res bilo Ušeničnikovo pesniško ime, marveč tudi zato, ker se je v desetletju na prelomu stoletja Ušeničnik pesni-ško zelo veliko oglašal.

Zapeljivo kronološko ujemanje in navidez za-nesljiva dešifracija psevdonima sta zapeljala tudi podpisane, da je v knjigi Sto slovenskih vrhov (Prešernova družba, Ljubljana 1991, stran 146) vzneseno zabičal: »Pa ne pozabimo, da je Aleš Ušeničnik kot mlad studiosus pod izmišljenim imenom Slavin napisal tudi besedilo za Aljaževo pesem 'Oj Triglav, moj dom, kako si krasan!' (Itd.)»

Za nedavno »popestritev« je poskrbel še M. C. v mariborskem Večerju 14. aprila 1992. Pod naslovom »Rožic ne bom trgala« poroča o istonaslovni, letos (1992) izdani mariborski pesmarici, v kateri da so tudi »Sardenkovi verzi Oj, Triglav, moj dom (ki jih je v mogočno himno slovenskih planincev uglasbil Jakob Aljaž)«. Za njim je povzel isto vest F. S. v Delu 21. aprila 1992. Tako imamo do tu že tri domnevne avtorje besedila. (Upam, da je seznam zmotnih s tem zaključen. - Seveda je »**Sardenko**« tipičen nebidigatreba novinarske površnosti. Sardenko je namreč avtor verzov, ki so vklesani na Aljaževem nagrobniku: »Vsako jutro v zarji novi / naši zažare vrhovi...« Nikoli po nobenih virih ni veljal za avtorja »Triglava« niti za »Sla-vina«.)

PRAVI JE MATIJA ŽEMLJIC

Kje vse se še širi zapeljevanje, ne vem. In ko bi vedel in tukaj našteval, bi ne bilo koristi. Vire, ki sem jih naštel, sem zato, ker so vplivni, a zavajajo slovenski spomin. Zdaj sta namreč dr. Marijan Smolik in bibliograf Jože Munda, kot rečeno, tej jari kači odsekala glavo. V 15. zvezek SBL, Ljubljana 1991, stran 795-6 sta zapisala:

Žemljic Matija, pesnik in prevajalec, r. 25. jan. 1873 v Gornji Radgoni... u. 26. jul. 1934 pri Tomažu pri Ormožu. ...do smrti župnik pri

Tomažu. ...**V Zori (1895, 53) je s psevd. Slavin izšla njegova pesem Oj Triglav, moj dom, kako si krasan** (podčrtal S. K.); uglasbil jo je J. Aljaž in obj. v svoji Slov. pesmarici II (1900),² danes je ponarodela. Besedilo ni čisto izvirno, Z. se je naslonil na nem. domoljubno pesem O Schwarzwald, o Heimat... (gl. M. Munda, S 1927, št. 100).

Čudna se danes zdi brezbržnost Aljaževih sodobnikov in občudovalcev (glej vse letnike Planinskega vestnika, glej letnike Pevca in Cer-kvenega glasbenika, kjer se je oglašal Aljaž sam in kjer so drugi o njem veliko pisali, glej **Mlakarjeve** spise o Aljažu), morda celo brez-bržnost Aljaža samega, da se niso pobrigali za istovetnost pravega avtorja besedila in ga zato po lepi slovenski navadi široka publika ni imela (ali bolje: (še) nima) za mar. Tudi sam Žemljic je ob Aljaževi napaki v PV 1922 skromno molčal. (Morda zanjo ni vedel.) Svojo usodo si je slej ko prej zapečatil s tem, da si je izbral isti psevdonim kot Ušeničnik in tako - nehote? iz strahu? - prispeval temu k večjemu ugledu.

PREPESNJENA NEMŠKA PESEM

Izjema je vendarle Matija Munda v Slovincu 5.5. 1927 - to so dnevi Aljaževe smrti in pogreba - s svojim člankom »Triglav« na 3. strani. Ta članek je popolnoma zanesljiv ključ za razvozlanje triglavskega Slavina, kajti Matija Munda je kot Zemljičev rojak stvari poznal iz prve roke. In ko bi bil trdil napak, ali ne bi bila vsaj oba še živeča so-Slavina tedaj povzdignila svoj glas? Takole pravi med drugim:

»Triglav«

Ako bi danes vprašal, kdo je napisal besedilo znane slovenske narodne 'Oj Triglav, moj dom, kako si krasan', bi mi najbrž malokdo znal odgovoriti. V Aljaževi Mohorjevi pesmarici je podpisan Slavin. Kdo je to, kako je pesem nastala? Ker bo mogoče tega ali onega odgovor na ti vprašanji zanimal, ga podajam tukaj javno-sti, v kolikor mi je znan.

Leta 1893-94 sta bila na mariborskem bogo-slovju med drugimi slušatelji tudi tovariša **Matija Žemljic** in **Josip Trafenik**, poznejši stolni kapelnik v mariborski stolnici, sedaj ravnatelj Spodnještajerske ljudske posojilnice. G. Trafeniku, ki se je že kot bogoslovec mnogo pečal z glasbo, se je posebno dopadel napev neke nemške domorodne pesmi z naslovom 'O Schwarzwald, o Heimat' (Nemška Cecilija 1893). Pa pravi nekega dne tovarišu Zemljiču: 'Matija, napravi mi na ta napev slovenski tekst.' G. Žemljic, sedaj župnik pri Sv. Tomažu blizu Ormoža, je bil namreč za časa svojih bogoslov-skih let (sicer tudi prej in še pozneje) med svojimi tovariši najplodovitejši in gotovo tudi najboljši pesnik. Gospod Žemljic se res loti dela

in napiše g. Trafeniku na njemu priljubljen napev nemške pesmi slovensko besedilo, tudi domorodne vsebine, namreč našo sedanjo narodno 'Oj Triglav, moj dom, kako si krasan.' Pri sestavi besedila pa se je g. Žemljic deloma držal tudi nemškega teksta, tako da pesem prav za prav ni popolnoma originalna. Da bo primerjanje sorodnosti lažje, objavljam tukaj najprej slovenski tekst po prvem zapisku, kakor mi ga je odstopil g. župnik Žemljic, nato pa besedilo one nemške pesmi:

TRIGLAV

*Oj Triglav visoki, kako si krasan!
Kako me izvabljaš iz nizkih ravan.
V poletni vročini na svoje vrhe,
Da tam si v samoti počije srce,
Kjer potok izvira v skalovju hladan:
Oj Triglav visoki, kako si krasan!*

*Oj Triglav mogočni, pač tudi je svet
Začaral s čudesi mi željni pogled,
Tujina smehljaje mi kazala kras,
A nate sem mislil ljubeče vsak čas,
O tebi sem sanjal sred svetlih dvoran:
Oj Triglav mogočni, kako si krasan!*

*Oj Triglav, v spominu živi mi tvoj čar,
Zato pa te ljubim in bom te vsekdar.*

*In enkrat, ko ura odbila mi bo,
Pod tvojim obokom naj sniva telo,
Kjer ptički v radosti naznanjajo dan:
Oj Triglav krasan, si naš velikan!*

O SCHWARZWALD, O HEIMAT

*O Schwarzwald, o Heimat, wie bist du so schon!
Wie locken das Herz deine schwarzdunkeln
Hoh'n
zum fröhlichen Wandern in Hochsommerzeit,
zum Rasten in heimlicher Einsamkeit,
im traulichen Muhlgrund bei Quellengeton:
O Schwarzwald, o Heimat, wie bist du so schon!*

*O Schwarzwald, o Heimat, wwohl hat mir die Welt
mit kostlichen Wundern die Seele geschwvellt.
die lachende Ferne erschloss ihre Pracht,
doch hab' ich in Liebe stets deiner gedacht!
Im Traum sah ich wvinken die schwarzdunkeln
H6h'n:*

*O Schwarzwald, o Heimat, wie bist du so schon!
O Schwarzwald, dein Zauber bleibt ewig mirneu,
d'rum lieb' ich dich innig, dich lieb' ich getreu!
Und kommt einst mein Stundlein, bei dir nur
allein,
von dir ubervolbt will begraben ich sein,
wo Waldvogel jubeln von fruhiroten Hohn:
O Schwarzwald, o Heimat, wie bist du so schon!*

namesto komentarja

EVROPSKE ALPE

Alpe vse bolj postajajo enoten prostor, ki ga po lanskih političnih spremembah v Evropi vse manj delijo državne meje. Brez ovir je mogoče hoditi z vrha na vrh, po označenih in zavarovanih poteh ali po brezpotjih ter z mednarodno izkaznico prenočevati po enakih znižanih cenah, kakršne imajo domači planinci, kjerkoli v največjem evropskem gorovju.

Te poletne dni smo primerjali obnašanje planincev v slovenskih in avstrijskih gorah.

V večini avstrijskih kot v večini slovenskih planinskih koč ni več košev za smeti, ker planinci svoje odpadke sami odnašajo v dolino. Tako v slovenskih kot avstrijskih planinskih kočah je izbira jedil manjša, kot je bila prejšnja leta, pa tudi udobje je nekoliko skromnejše, kot je bilo pred leti. V večini avstrijskih planinskih koč morajo planinci prenočevati v lastnih tenkih spalnih vrečah, ki jih bodisi prinesejo s seboj, bodisi jih kupijo za majhen denar v koči, medtem ko v Sloveniji le v nekaterih planinskih kočah

računajo manj za prenočevanje tistim, ki vrečo prinesejo s seboj, v večini koč pri nas pa temu še ne posvečajo veliko pozornosti. Poti po najbolj obiskovanih gorah pa so pri nas celo čistejše kot so v avstrijskih hribih: bolj čisto je, na primer, na triglavskih poteh kot na poteh okoli Sonnblicka, modnega tritisočaka v Avstriji, čeprav seveda niti tam poti niso nastlane s papirji in embalažo. Kar se pozdravljanja tiče, so v Sloveniji planinci vljudnejši kot v Avstriji. Pri naših severnih sosedih pozdravlja -po naših izkušnjah - približno dobra polovica planincev, v Sloveniji vsaj tri četrtine, tudi na triglavskih poteh, na katerih so bile letošnje poletje tudi sredi tedna dolge kolone občudovalcev gorskega sveta.

Res pa je, da so planinci v Avstriji precej bolje opremljeni kot v Sloveniji. Ne lepše, ampak bolje, čeprav je mogoče pri nas kupiti enako kakovostno planinsko opremo kot v Avstriji. Gre kajpada predvsem za obutev, ki je najpomembnejši del takšne opreme.

ln tudi rož je ob slovenskih planinskih poteh več kot ob avstrijskih: zdaj je mogoče celo ob triglavskih poteh že spet videti planike, kar je vsekakor velikanska pohvala za naše gornike.

Marjan Ra2tresen

Blagoslovljena kapela na Kredarici

Toliko ljudi še nikoli ni bilo na Kredarici kot v sredo, 19. avgusta letos, ko se je pred Triglavskim domom zbralo kakšnih 5000 planincev, ki so prisostvovali blagoslovitvi nove kapele. Ljubljanski nadškof in metropolit dr. Alojzij Šuštar je ta dan dopoldne blagoslovil kapelo, podobno triglavske Marije Snežne v oltarju, ki jo je naslikal slovenski baročni slikar Fortunat Bergant, tri zvonove in oltar. V kulturnem sporedu sta nastopila mešani pevski zbor Glasbene matice iz Ljubljane in Koledniki iz Kamnika.

Slovenska Zemljičeva pesem je izšla najprej v 10. številki ‚Lipice‘ (leta 1893-94), zasebnega rokopišnega lista mariborskih bogoslovcev, kjer je pa urednik **Al. Kokelj** prve tri vrstice takole (zdi se mi, da na slabše) spremenil:

Oj Triglav visoki, kako si krepak!
Tu v srci poraja se čut mi sladak,
Ki sili na tvoje mogoče vrhe,

Kakor mi je pripovedoval g. župnik M. Žemljic, je pesem izšla še istega leta tiskana v ‚Zori‘, dijaškem listu, ki ga je začela leta 1894 izdajati dunajska ‚Danica‘. Podpisana je s psevdonom Slavin. Skoraj gotovo, da je g. svetnik Jakob Aljaž ta tiskan tekst (sklepam to iz tega, ker tudi besedilo, ki ga ima danes Aljaževa Mohorska pesmarica nosi podpis Slavin) vzel kot podlago svoji izvorni kompoziciji, po kateri se poje pesem še danes in se bo pela gotovo tako dolgo, dokler bo živel rod, ki biva v senci našega Triglava.

To in taka je torej zgodovina pesmi ‚Oj Triglav, moj dom, kako si krasan‘, ki je danes že last naroda slovenskega.«

POSMRTO ZADOŠČENJE

To je jedro članka, ki ga je Matija Munda napisal v spomin Aljaža ob njegovi smrti.³ Besedilo pesmi je v primeri s tem, ki ga navaja Munda, doživelo izboljšave že do objave v Planinskem vestniku 1896, a delno po samem Matiji Zemljiču že v Zori 1895 (ne 1894, kot navaja M. Munda).

Da avtor besedila ni Ušeničnik, je dognal tudi sestavljalec Ušeničnikove bibliografije **Jožko**

Pire (bibliografija je del Pirčeve disertacije Aleš Ušeničnik in znamenja časov, Ljubljana 1986), ki se je omembi pesmi spretno izognil.

Menda nesrečni Matija Žemljic sicer kljub precejšnjemu opusu ni zagrešil nič tako velikega, da bi zaslužil priti v SBL - razen te edine pesmi (ki jo strogi kritiki sicer ocenjujejo kot pesem srednje kakovosti in živi menda predvsem po zaslugi Aljaževe melodije), a še za to priznanje je bil v široki javnosti prikrajšan. Naj mu bo zato ta prispevek v majhno posmrtno zadoščenje in popravo krivice. Nam blodečim današnjikom pa prošnja, da si pokrpamo napačno vednost in napake naprej več ne širimo.

¹ Skoberne pravi: »Ob slovesni otvoritvi (Triglavskega doma na Kredarici) so prvič (podčrtal S. K.) zapeli Vandotovo pesem Oj, Triglav, moj dom, ki jo je uglasbil Aljaž.« - Menda so jo peli že leto prej (1895) ob postavitvi Aljaževega stolpa; tako je mogoče razbrati iz knjižice **Janka Mlakarja** Jakob Aljaž, triglavski župnik (Planinska založba Slovenije, Ljubljana 1953, stran 21): »Naslednji teden je šel Aljaž zopet na Triglav. Spremljal ga je... **Matej Hubad**... Drugo jutro so prišli na vrh v najlepšem vremenu... Nato so zapeli Ave maris stella (Pozdravljena, morska zvezda) in Triglav moj dom. S tem je bila otvoritev stolpa končana.« (Opomba S. K.: Pri vseh citatih se ravnaj točno po viru in ne popravljam pravopisa in drugih oblik zapisa.)

Domačin iz Mojstrane frančiškan **Fortunat Zorman** povzema podobne podatke iz ustnega izročila Aljaževih pomočnikov; zabeležil jih je v brošuri *Moje delo* (Lemont, Illinois, USA, 1989, stran 82/83): »Aljaža so k tej slovesnosti spremljali njegovi ožji sodelavci - domačini, iz Ljubljane pa je prispel še Matej Hubad. Med domačini sta bila tudi njegova zvesta pomočnika **Požganc (Klinar Janez)** in **Kobar (Košir Janez)** iz Mojstrane. Vsi so skupaj zapeli najprej ‚Ave Maris Stella‘ in njegovo himno ‚Triglav moj dom‘. Od samih udeležencev te prirsčne slovesnosti sem pred vojno slišal še kot otrok, da je Aljaž pel kleče, objemaje stolp in s solzami v očeh. (Pripovedoval je moj stari oče Janez Košir-Kobar iz Mojstrane.)«

² Kot rečeno, jo je objavil v Planinskem vestniku že leta 1896.

³ Planinski vestnik te vesti ni povzel, niti se ni oglasil v letu Zemljičeve smrti (1934).

Franciju Savencu se zahvaljujem za začetno vzpodbudo za ta spis, gospodom **Francetu Urbaniju, Jožetu Mundi** in **dr. M. Smoliku** pa za siceršnjo pomoč.

Hribi za managerie

Proti napetostim in stresom v vsakdanjem življenju je doslej komajda zrasla kakšna zdravilna zel. Toda kdor bi se na dopustu želel ubraniti temu zlu ali ga vsaj začasno odpraviti, naj bi šel v eno od radonskih zdravilišč. V več nemških, čeških in slovaških ter predvsem avstrijskih zdraviliških krajih pod gorami (morda je med njimi najbolj znan Badgastein) so že zdavnaj ugotovili, da so v tamkajšnji vodi in v tamkajšnjem zraku večje količine radona, ki je v določenih dozah koristen plin. Priporočajo, naj bi v ta zdravilišča šli predvsem ljudje, ki imajo stresne poklice, ki so za svojo višino pretežki, ki so kadilci in ki popijejo preveč alkohola. Seveda naj bi takšno zdravilišče poprej vedno svetoval zdravnik. - Tudi pri nas so v nekaterih krajih pod gorami odkrili večje količine radona, vendar ni nihče poskrbel za ustrezno reklamo. Isto velja za zdraviljenje v podzemskih jamah: v Sloveniji (tudi v gorah) jih imamo več kot dovolj, vendar ni interesenta, ki bi v kakšni od njih uredil zdravilišče.

NA STOLU JE BILO PRED 100 LETI SPOČETO SPD

PIPARJI SO BILI GLAVNI KRIVCI

MARJAN RAZTRESEN

Verjetno čisto na istem kraju, tik pod vrhom Malega Stola v Karavankah, kjer zdaj stoji Prešernova koč, včasih pa so tam rasle planike in drugo planinsko cvetje, so se ljudje intenzivno pogovarjali o planinstvu pred sto leti in prve dni letošnjega avgusta. Na tem kraju, kjer so trije Planinski piparji 23. julija 1892 trdno sklenili, da ne odnehajo prej, dokler se ne ustanovi slovensko planinsko društvo, je planinsko društvo Javornik-Koroška Bela letošnjega 2. avgusta pripravilo praznovanje tega dogodka. S tem so se pravzaprav začele proslave ob stoletnici organiziranega planinstva v Sloveniji in Slovenskega planinskega društva, katerih vrhunec bo 27. februarja prihodnje leto, ko se bomo slovenski planinci spomnili 100-letnice ustanovitve SPD v Ljubljani.

Proslava letošnjega 2. avgusta je trajala le kakšnih 20 minut, prisostvovalo pa ji je približno 500 planincev s slovenske in avstrijske strani Stola. Kratka nagovora sta imela predsednik PD Javornik-Koroška Bela **Božo Resman** in podpredsednik Planinske zveze Slovenije **Jože Stanonik**, nekaj pesmi pa je zapel moški kvintet iz Žirovnice. Ves tisti lep in vroč nedeljski dan

Piparji Lindtner, Škof, Korenčan, Seunig in Hauptman, manjka Kajzelj

je bilo na strminah Stola kakšnih tisoč planincev, ki so uživali v lepih razgledih na Julijce, Bled in Savsko dolino.

VZTRAJNI PIPARJI

Nobenih podatkov ni o tem, koliko planincev je bilo na Stolu 23. julija 1892. V prvem letnem poročilu Slovenskega planinskega društva tega podatka ni, zapisano pa je tole:

»Sedanje SPD se je, ker skoraj drugače biti ne more, rodilo na lepi slovenski gori, na Stolu. Dne 23. julija 1892. leta so prilezli mladi narodni hribolazci **Josip Hauptman**, **Ivan Korenčan** in **Anton Škof**, nabiraje planink (pečnic) vsak z druge strani na visoko pečino. Krasno vreme, prelep razgled in mičen šopek planinskih cvetic so razveseljevali mlada srca. Počivaje na trdi skali ugibali so, kako da je po vseh slovenskih hribih, kamor koli jih pelje pot, videti le tuje delo. Tuja roka zaznamenjuje pota, postavlja kočice in napavlja na naših slovenskih tleh le nemške napisa in kažipote - komu? Večinoma slovenskim hribolazcem! Vzdravimo se, rekli so na trdi skali sedeči mladeniči, podali si roke, pobratili se ter za trdno sklenili, ne prej odnehati, dokler se ne ustanovi slovensko planinsko društvo. Resno so se poprijeli dela. Teško je bilo

pričeti. Povsod, kjer so trkali, majali so z glavami, češ, uže drugi možaki so to izkušali, pa se jim ni posrečilo, kaj bode te vi! A trud ni bil prazen. Našli so somišljenike, katerim se je tudi potrebno zdelo tako društvo. In ti somišljeniki so pomagali, svetovali.«

Ti Planinski piparji, kot so se imenovali, so bili očitno vztrajnejši od drugih. Spoznali so se isto leto na Rožniku ali Drenikovem vrhu, griču skoraj dobesedno sredi Ljubljane, kjer sta bili včasih znameniti gostilni (pri eni od obeh, na vrhu Rožnika, je bil nekaj časa precej pozneje na stanovanju tudi **Ivan Cankar**) in kamor so ob nedeljah Ljubljanci hodili na zajtrk, ki se je po sprehodu skozi gozdove kar prilegel.

ŠEST ZAKRKNJENIH SAMCEV

Henrik Lindner, eden od Piparjev, natančno popisuje, kako se je tam seznanil z **Jožefom Hauptmanom**, **Antonom Škofom**, **Ivanom Korenčanom** in **Bogumilom Kajzeljem** (šestega Piparja pa ne omenja, čeprav jih je bilo šest; po nekaterih podatkih je bil to **Anton Stockl**, po drugih **Seunig**, katerega starši so imeli vilo tam, kjer zdaj stoji Kollmannova vila).

Piparji so bili zares zagnani planinski propagandisti: propagandnim namenom niso služili samo njihovi izleti, kot piše Lindner, ampak tudi druge prireditve »ter vedno novi domisleki. V predpustu so priredili ples na Drenikovem vrhu v steklenem salonu. Na eni od maškerad so

nastopili v planinski opremi ter z veliko pipo, ki so jo pripeljali v plesno dvorano na vozičku. Vsako leto so Piparji priredili božičnico, nekajkrat na Rožniku, enkrat na Šmarni gori in enkrat pri Sv. Joštu. Na Zgornjem Rožniku so Piparji izdajali šaljiv list.«

V Seunigovem gradiču pod Rožnikom v Ljubljani, tam, kjer zdaj stoji Kollmannova vila, so si Piparji izgovorili svoje letovišče. Po velikem ljubljanskem potresu leta 1895 so Ljubljanci vsaj nekaj časa prenočevali v barakah in tudi Seunigovi so na vrtu svojega gradiča postavili takšno, ki je bila dovolj velika še za družinske družabne prireditve, na katere so vabili tudi zelo zabavne Piparje. Pozneje, ko so se razmere uredile, so Piparji prosili lastnike, naj jim dajo v najem kakšen prostor v gradiču, dobili so ga in iz tega uredili - v soglasju z lastniki, ki se jim je dobro zdelo, da imajo pod svojo streho tako imenične in znane goste - svoje letovišče ter v njem ostali do leta 1899, ko so lastniki gradič prodali. V tem svojem letovišču so Piparji prirejali zabave, ki so v hipu postale znane v Ljubljani, znanci - in seveda tudi znanke - Piparjev pa so se zelo trudili, da bi bili povabljeni v ta piparski paradiž. Kronist tistega časa je zapisal, da je bilo ob lepih poletnih večerih v piparskem letovišču pod Rožnikom, na najlepšem kraju v Ljubljani, večkrat več gostov »nego so jih skupaj imele vse gostilne v soseščini, zlasti ker so imeli Piparji v kleti dovolj pijače pa tudi prigrizka.«

Pod 10000 slovenskih planincev

Člani upravnega odbora Planinske zveze Slovenije so bili na letošnji majski seji v Kamniški Bistrici obveščeni, daje PZS štela zadnji dan lanskega leta natančno 96649 članov, mladincev in mladih planincev, kar je za šest odstotkov manj kot leta 1990 in kar 15,4 odstotka manj kot leta 1989. Kot je bilo na upravnem odboru posebej poudarjeno, so pri natančnem pregledu statističnih podatkov ugotovili pri precej planinskih društvih »okrogle« številke, zaradi česar se poraja dvom, ali imajo ta planinska društva res natančno toliko članov.

Na občnih zborih tistih društev, kjer je bil lani večji osip članstva, so to utemeljevali predvsem z zmanjšanjem življenjskega standarda, brezposelnostjo, čakanjem doma na delo, velikim številom članov-upokojencev in predvsem z visoko planinsko članarino. Zelo malo pa je bilo, kot je bilo rečeno na upravnem odboru PZS, samokri-

tike, saj so poleg vseh navedenih vzroki za manjše število članov pri posameznih planinskih društvih tudi neustrezna organizacija pobiranja članarine, nepriljučni programi društev, slabi stiki s članstvom in podobno.

Tako je bilo dogovorjeno, naj bi prihodnje leto PZS sprejela nov sistem članarine glede na ugodnosti, ki jih bo potrebovalo in imelo članstvo. Nadaljnje zmanjšanje števila članstva pa ima lahko finančne posledice za društva v občinah, ker so uvedli sistem sofinanciranja na podlagi števila članstva.

Skrbi lahko zmanjšanje števila mladih planincev kar za 20 odstotkov v zadnjih dveh letih. Po statističnih podatkih Zavoda republike Slovenije za statistiko je v Sloveniji okrog 420000 prebivalcev, mlajših od 14 let, kar pomeni, da je v planinska društva vpisanih 5,5 odstotka prebivalcev do 14 let starosti. To je za to generacijo sicer bolje kot je povprečje za celotno članstvo, vendar je to zasluha nekaterih planinskih društev z velikim številom mladih planincev. Po drugi strani pa so planinska društva, ki nimajo nobenega mladega planinca.

ODHOD NA VELETURO

Najpomembnejša dejavnost Piparjev so bili seveda planinski izleti in ture, ki so se jih člani Planinskih piparjev morali udeleževati. To je bilo posebej zapisano v njihovih izredno strogih pravilih, o katerih je pisal Josip Hauptman:

»Planinski piparji se imenuje šestorica članov Slovenskega planinskega društva. To ime so si naredili, ker so planinci in ker vedno s seboj nosijo pipe; obvezani so celo proti globi, tudi javno nastopati s pipo. Pipar tudi ne sme nikdar biti brez tobaka in užigalic, ker sicer ga zadene globa. Pozdravljajo se med seboj z ‚gora‘; drug pozdrav ali odzdrav se kaznuje. Brez dovoljenja drugih piparjev ne sme piparja nikdar manjkati na izletih, zabavnih večerih in predavanjih Slovenskega planinskega društva. Dalje mora vsak pipar sleherno nedeljo in praznik napraviti izlet; ako so izleti samo popoldne, mora zjutraj do določene ure priti na Rožnik, inace zapade globi; a tudi zadnji na Rožnik došii pipar se mora pokoriti z globo, ker je vstal prepozno in došel zadnji. Vreme in zima piparja ne smeta ovirati. Iz takih in enakih pregreškov nabrani denar služi planinskim piparjem v dosegu njih glavnega namena, namreč, skupno napraviti vsako leto več manjših in eden velik izlet, seveda le v planine.«

To so bili ljubljanski originali, kakršnih je bilo takrat malo, zato ni nenavadno, da so se jim ljudje posmehovali, kadar so bili v planinski opremi. Takole opisuje nadpipar Hauptman odhod na enega od velikih letnih izletov iz Ljubljane v gore:

»Proti poldvanajsti uri v tihi noči dne 7. septembra so se culi neznan glasovi in videle čudne podobe, premikajoče se po mirni Dunajski cesti. Veliki žrebli na težkih gorskih črevljih praskajo ob trda tla hodnikov, in okovi gorskih palic izvajajo čudne glasove, da si mimo gredoči ljudje zatiskajo ušesa. Šestorica planinskih piparjev v kratkih hlačah, z golenicami, z okovanimi črevlji, gorskimi palicami, cepini, čutarami, z nahrbtniki, za klobuki pa ‚pera‘, se pomika tako glasno v kavarno Evropo. Tam popijejo črno kavo ter odidejo na kolodvor. Še nekaj trenutkov hudega vrišča, in že sede po dolgem in širokem v vagonu. Vse potihne, a le za hip. ‚Fertig!‘ je zakričal zunaj sprevodnik, piparji pa so skočili raz klopi, kakor da bi jih bila pičila čebela. Sveta jeza je izpreletela njih narodna srca, in srdito so se spogledali s sprevodnikom, ki je prišel v kupe.

‚Karten, meine Herren!‘ Da bi ga strela! Čim glasneje in glasneje je ponavljal ‚Karten‘, tem bolj krčevito so stiskali piparji vozne listke v rokah. Slednjič se je vendar razjasnilo v temnooblačni glavi sprevodnikovi: ‚Gospodje, prosim vozne listke!‘ Seveda jih je dobil takoj, obložene s finimi smodkami.«

Karikatura Hinka Smrekarja, ki prikazuje Piparje na izletu k Sv. Joštu (čisto zadaj sedi na pipi nadpipar Hauptman)

SPOMIN NA VRLE PLANINCE

Velika tura v gorenjske gore je bila tiste čase prava ekspedicija. Naši piparji so se tisto noč pred tretjo zjutraj pripeljali z vlakom do Lesc, kjer so izstopili, presedli na dva že prej naročena voza s konjsko vprego, se mimo Bleda odpeljali proti Bohinju, v Bohinjski Beli spotoma zbudili gostilničarko, »ker so čutili, da si je treba s kuhanim vinom ogreti zmrzle ude«, prepraženi prispeli pred sedmo uro v Bohinjsko Bistrico, se ustavili pri županu, ki jim je, znamenitim in znanim gostom, hitro postregel z dobrim zajtrkom, »nato pa je voznik pognal proti Bohinjskemu jezeru in proti Starim Fužinam, kamor so prispeli proti 9. uri. Po desetih so si naložili najpotrebnejše stvari v žepe in malhe, druge reči pa denejo nosaču in vodniku **Antonu Šestu** v koš...«

Življenjska doba Piparjev je potekla proti koncu leta 1898. Najprej se je pipar Kajzelj preselil v Zagreb, piparja Škof in Korenčan pa sta stopila v zakonski jarem, ne meneč se za piparska pravila. Planinski vestnik je takrat objavil vest, da »je Pipar g. Tone Škof povodom svoje poroke z gospico **Ido Wvanekovo**, navdušenemu hribolazkinjo, poslal Slovenskemu planinskemu društvu znesek 50 kron s pripombo: ‚Izvolite sprejeti ta znesek v društvene namene, in prosim, da slavnim Planinskim Piparjem nazonite, da je ta znesek odkupilo moje fantovščine.‘«

Enak korak so pozneje storili še drugi piparji. Toda dokler so bili samci, so največji del svojih moči posvetili najprej ustanovitvi in potem delovanju Slovenskega planinskega društva.

Spominu na Planinske piparje je bila posvečena skromna proslava pri Prešernovi koči na Stolu letošnjega 2. avgusta. S tem so se pravzaprav začela praznovanja ob 100-letnici slovenske planinske organizacije.

MOBITEL SEŽE TUDI V NAJVIŠJE SLOVENSKE POSTOJANKE

TELEFONI V PLANINSKIH KOČAH

Letošnjega 16. julija sta podjetje Mobitel in Planinska zveza Slovenije, v imenu prvega njegov direktor **Franc Dovečar** in v imenu druge predsednik **Andrej Brvar**, v prostorih Planinske zveze Slovenije v Ljubljani podpisala dogovor o poslovno tehničnem sodelovanju, s katerim sta se sporazumela za izboljšanje organizacije upravljanja planinskih postojank, izboljšanje obveščanja ob nesrečah v gorah in izboljšanje komunikacijskih povezav z dolino. Po tem dogovoru naj bi vsako leto opremili do pet slovenskih postojank z mobilnimi telefoni, ki bodo delovali kot javne govorilnice na žetone. Tik pred podpisom dogovora je direktor Dovečar iz knjižnice Planinske zveze Slovenije v Ljubljani »zavrtele« telefon v Triglavski dom na Kredarici, takoj dobil zvezo, ki je bila odlična, se pozanimal glede vremena in obiska in tako nekako »krstil« tako to zvezo kot dogovor. Potem je vzpostavil zvezo še s Prešernovo kočo na Stolu, ki je b'la enako odlična. Tako je mogoče zdaj od koderkoli neposredno poklicati po telefonu Triglavski dom na Kredarici, Prešernovo kočo na Stolu, Kočo na Kamniškem sedlu, Gomiščkovo zavetišče na Krnu in Dom na Peci, prav tako pa je mogoče od tod poklicati katerokoli telefonsko številko kjerkoli na svetu, saj so ti telefoni zdaj javne govorilnice, v katere je treba le vreči posebej prirejen žeton (letošnje poletje je stal sto tolarjev za enominutni pogovor), ki jih prodajajo v planinskih kočah.

Takole je bilo v začetku letošnjega julija v Koči na Kamniškem sedlu, ko je oskrbnica prvič govorila z dolino po mobitelu

ZVEZE - DOSLEJ NAJŠIBKEJŠA TOČKA

Kot so povedali na tiskovni konferenci ob podpisu tega sporazuma, so pri letošnji izbiri planinskih koč, kjer so dobili telefon, upoštevali regionalno razpršenost, število obiskovalcev, aktivnost planinskih društev, ki upravljajo te planinske kočice (to pa so Nova Gorica, Ljubljana Matica, Javornik-Koroška Bela, Kamnik in Ravne) in povezanost z bližajočo se 100-letnico slovenske planinske organizacije. Te planinske kočice je predlagala Planinska zveza Slovenije, Mobitel pa jih je opremil s telefonskimi govorilnicami in mobilnimi telefoni.

Na tiskovni konferenci je predsednik PZS Andrej Brvar dejal, da je slovenska planinska organizacija večino problemov, ki se pojavljajo v planinskih postojankah, dobro rešila, tako tudi transport opreme bodisi s helikopterjem bodisi z žičnico, medtem ko so bile doslej najšibkejša točka vzpostavljanje zvez, kar posebno velja za visokogorske postojanke. Ker kočice niso opremljene z novimi tehničnimi pripomočki, so bili v postojankah prisiljeni uporabljati zasilne rešitve in ena od teh je gostovanje na radijskih frekvencah, ki jih ima Gorska reševalna služba. Bolje je v planinskih kočah v sredogorju in ob cestah, saj so PTT podjetja doslej veliko storila za opremljanje planinskih postojank s telefoni. Po podatkih, ki jih ima na voljo PZS, ima kar približno tretjina planinskih koč v Sloveniji telefonske priključke, resda pa gre predvsem za postojanke v sredogorju, do katerih je mogoče napeljati telefonski kabel.

Z uvedbo mobilne telefonije se je zelo povečala možnost, da bi naposled rešili problem povezave tudi najbolj odročnih planinskih postojank z dolino. To je seveda zelo pomembno, saj so planinske kočje eden od ključnih elementov planinske dejavnosti in je vsaka od njih tudi obveščevalna točka v primeru nesreče.

Planinska zveza Slovenije ima zdaj nekaj manj kot 100000 članov, njena planinska društva pa upravljajo 160 planinskih koč, domov in zavetišč. V Julijskih Alpah je 57 postojank, v Karavankah 16 ter Kamniških in Savinjskih Alpah 27, medtem ko so druge drugod po Sloveniji. V teh planinskih kočah je 6000 ležišč, kar pomeni, da je Planinska zveza Slovenije velik slovenski hotelir (s prenočišči goram ustrezne kategorije). V njenih kočah je vsako leto 100000 do 150000 prenočitev, planinske postojanke pa vsako leto obiše približno 1,7 milijona obiskovalcev.

KAJ JE MOBITEL

Kot je na tiskovni konferenci ob podpisu pogodbe povedal direktor Mobitela Franc Dovečar, mobilna telefonija omogoča avtomatsko dvostransko povezavo mobilnih telefonov v vozilih ali zunaj njih z vsemi telefoni, ki so vključeni bodisi v mobilno bodisi v stacionarno telefonsko omrežje. Zveza se brezžično vzpostavlja od mobilnega telefona do najbližje tako imenovane bazne postaje, od te pa dalje v centralo mobilne telefonije in prek nje v javno stacionarno telefonsko omrežje ter končno do naročnika. Seveda velja tudi obratno. Če je pri tem klicani mobilni naročnik v gibanju, ga ob vključenem njegovem telefonu klic avtomatsko zasleduje in mu posreduje zvezo prek vsakokrat najbližje bazne postaje. To pomeni, da je treba zgraditi in razpostaviti zadosti baznih postaj.

Omrežje mobilne javne telefonije v Sloveniji so začeli načrtovati in oblikovati deloma že v bivši zvezni državi Jugoslaviji, zato je na njegove parametre vplivala nekdanja zvezna administracija. Za prvo razvojno fazo so tudi za pokritje Slovenije zgradili centralo za javno mobilno telefonijo v Zagrebu, po lanski vojni v Sloveniji in spremembi geopolitičnih razmer pa so zgradili novo centralo v Ljubljani in jo dali v promet konec letošnjega junija. Zdaj zgrajeno mobilno telefonsko omrežje v Sloveniji ima zmogljivost 7500 priključkov z možnostjo nadaljnjih širitev. Tako je zdaj pri nas mobilna telefonija dobrodošla rešitev za vse, ki nimajo možnosti za pridobitev stacionarnega telefonskega priključka, na primer za tiste v oddaljenih zaselkih. Prav tako si lahko kdorkoli za nedoločen čas izposodi aparat - priključek mobitela, ko gre, na primer, na dopust ali na službeno pot v kraje, kjer ne bi mogel imeti vsak trenutek pri roki telefona, pa bi ga nujno potreboval.

Dan čistih gora

Ekološko mišljenje, skrb za okolje in prizadevanje za varstvo narave so sicer vse bolj zasidrani v naše mišljenje in so za številne že nekaj samo po sebi razumljivega. Toda vsaj enkrat na leto naj bi dolžnost za propagiranje zdravega gorskega sveta priklicali pri vseh prijateljih gorskega sveta, naša prepričanja pa naj bi spremenili v konkretna dejanja. Komisija za varstvo gorske narave pri UIAA želi tudi letos pri planinskih zvezah ob koncu tedna 19. ali 20. septembra (pač glede na zemljepisno dolžino kraja na Zemlji) proglasiti dan čistih gora, ki je že postal tradicionalen. Od gornikov v zvezah in društvih ter od krajevne situacije je odvisno, kako bodo v različnih predelih sveta obeležili ta dan. Pomembno je le to, da bi se zavedali svojih dolžnosti in obveznosti do gorskega sveta, ki ga izrabljamo in uživamo v njem.

Mobitel predvideva, da bo v Sloveniji ustrezno opremil s svojimi telefoni poslovne vlake, planinske kočje, rekreacijske točke in še kaj. Do takšnega telefona je mogoče priti takoj, še isti dan, ko ga naročimo.

»OGLAŠAM SE IZPOD TRIGLAVA!«

Predsednik Planinske zveze Slovenije Andrej Brvar je dejal, da prav v vseh slovenskih planinskih kočah v najkrajšem času mobilnega telefona ne bodo mogli imeti, ker Slovenija še ni dovolj na gosto pokrita z baznimi postajami. Koča pri Krnskih jezerih, na primer, ga zdaj že ne bi mogla imeti. Za prihodnje leto bo PZS do konca marca pripravila seznam naslednjih petih planinskih postojank, ki so komunikacijsko osamljene in bi zvezo z dolino potrebovale.

Javne telefonske govorilnice v planinskih kočah so resda praktične, vendar hkrati velika obremenitev za osebje planinske kočje. Praktični so telefoni zato, ker je zdaj mogoče iz doline, od doma, rezervirati prenočišče v koči, ki ima telefon, se pozanimati, koliko ljudi je v okoliških gorah in koliko jih še pričakujejo v naslednjih urah in dneh, zvedeti je mogoče tudi to, v katerih okoliških kočah imajo še prostor. V nekaterih planinskih postojankah pa bi moral posebno ob koncu tedna stalno dežurati nekdo, ki bi odgovarjal na vprašanja iz doline.

Na koncu koncev pa je vendarle prijetno, če lahko tako rekoč z vrha Triglava sporočimo domačim v dolino: »Pred eno uro sem bil na Triglavu, dajte v hladilnik pijačo, ker se zvečer vrnem in bomo ta moj uspeh proslavili!«

ZAVESTNA VOLJA ALI PODZAVESTNI VPLIVI?

ZAKAJ HODIMO V GORE?

VLADIMIR ŠKERLAK

Pod tem naslovom je napisal članek že **Janko Mlakar**. Toda nama je skupen samo naslov. On je pisal v začetnih letih slovenskega organiziranega gorništvu in z namenom, da bi v ljudeh zbudil veselje do zahajanja v gore, jaz pa pišem iz oddaljenosti skoraj sto let in samo ugotavljam, katere razloge za svoje početje so navajali razni rodovi gornikov.

Nagibe za zahajanje v gore in razlage za to dejavnost lahko delimo v dve skupini: na razumske oziroma zavestne in take, ki izvirajo iz podzavesti. Pripomniti pa moram dvoje: ne upoštevam gospodarskega in znanstvenega dela v gorah, ker je za delo namen jasen; tudi ne upoštevam ožjega pojma podzavesti, po katerem je podzavest samo tisti del človeške duše, v katerega odpravimo neprijetna doživetja.

RAZLAGE NA PODLAGI ZAVESTNE VOLJE

1. Teorija lepega razgleda

Bistvo te razlage je: hoja v gore je muka, plačilo zanjo pa je razgled z vrha. Hodimo zaradi spoznavanja daljne okolice. V vodnikih, ki so jih napisali pripadniki te razlage, najdemo stalno oceno, kako daleč sega razgled, vrhove delijo na »hvaležne« in »manj hvaležne«. Značilen »hvaležen« vrh je zanje Golica: brez velike muke, brez nevarnosti, tveganja, razgled pa zelo obširen.

V spisih pripadnikov te miselnosti najdemo zelo natančne zemljepisne podatke. Za gornike iz dobe, ko je prevladovala ta teorija, je značilno, da so nosili daljnogleda.

2. Rekreativna teorija

V gore hodimo zato, da si utrdimo zdravje. Ta miselnost je zlasti danes zelo razširjena. Želja po utrjevanju je najbolj množična pobudnica za pohode v gorsko naravo, vsaj po miselnosti večine današnjih povprečnih gornikov.

3. Lov za rekordi

Ta razlaga je značilna zlasti za alpinistiko. Iskanje prvenstev, želja po ovekovečenju svoje osebnosti z alpinističnimi dejanji.

4. Estetsko gorništvu

Njegovo bistvo je: v gore hodimo samo zato, ker iščemo lepoto gorskega sveta. Ta smer je pravzaprav umetna antiteza športnemu pojmovanju, zlasti lovu na rekorde. Pravih gornikov-estetov je bilo in je še zdaj zelo malo. To

seveda ne pomeni, da ne bi vsakdo, ki zahaja v gore, ob tem doživljal kaj estetsko zanimivega. Konkretnije povedano: vsakdo ima rajši lep razgled kakor pa meglo.

RAZLAGE NA PODLAGI PODZAVESTNIH VPLIVOV

1. Individualno-psihološka razlaga

Vsebinska: v gore - zlasti na alpinistične podvige - zahajajo ljudje zaradi občutkov manjvrednosti. Z velikimi gorniški dejanji hočejo razne osebe, zlasti alpinisti, »kompenzirati« svoje »komplekse«. Za to teorijo navajajo njeni pripadniki tudi primere posameznih določenih oseb in naštevajo konkretne razloge za svojo trditve.

2. Psihoanalitična razlaga

Psihoanaliza trdi, da je človekova duševnost sestavljena iz dveh sestavin: iz podedovanega pračloveškega elementa (utemeljitelj psihoanalize **dr. Sigmund Freud** ga je imenoval »ono«; nemško das Es) in iz individualnega, v življenju privzgojenega elementa (po Freudu: »jaz«; nemško das Ich). Po tej razlagi je volja za hojo v gore izraz podedovane sile, pračloveškega veselja do tveganja, do premagovanja ovir. V navadnem govoru imenujemo to čustveno razmerje »ljubezen do gora«.

Menim, da je ta razlaga za večino ljudi najbolj pravilna, kajti rekorde je možno loviti tudi drugod, zdravje utrjevati tudi drugače, toda za to, da si za te namene kdo izbira prav gore in da pri tem vztraja, mora obstajati poseben čustven razlog.

Seveda ni mogoče izključiti sodelovanja več razlogov pri posameznih osebah, toda glavno pobudo daje po mojem mnenju tista iz pradavnine podedovana človekova volja, ki je ustvarila civilizacijo in kulturo.

Varstven i ki, da je kaj

Osem naravovarstvenikov hodi po dolini Otza naokrog po turističnih in tujskoprometnih krajih Solden, Hochsölden. Zvrieselstein in Vent auf Streif in skrbi za to, da gore odpadkov nekega lepega dne ne bodo segle in zrasle prav do ledenikov. Zadnji čas nadzorujejo tudi »pot do Pratirolca«, ki jo turisti vse pogosteje obiskujejo in ki pelje do tistega dela ledenika, kjer so naši znamenito mumijo, ki so jo imenovali tudi Otzi. Kot je že nekajkrat pisal Planinski vestnik, je ta »človek iz ledenika« živel na prehodu iz kamene v bronasto dobo, planinski turisti pa bi zdaj radi videli, kako visoko in do kam so že pred tisočletji prišli tamkajšnji praprebivalci; med potjo nekateri zdaj seveda pridno odmetavajo smeti, kar poskušajo preprečiti skrbni varstveniki narave.

85 LET PLANINSTVA, POSVEČENEGA

POT OD ZAČETKA

VOJKO ČELIGOJ

V tem letu slavijo ilirskobistriški planinci častitljiv jubilej, 85 let prehojene društvene poti in trdoživega planinskega dela od prvih let tega stoletja do danes.

Predvsem narodne pobude so vodile tedanje ustanovitelje ilirskobistriške podružnice Slovenskega planinskega društva v daljnem letu 1907, da bi tudi z organiziranim planinstvom na planinskem svetu Snežnika dokazovali, da so ti kraji vendarle naši, slovenski. Bil je to čas avstroogrške monarhije z njeno močno željo, da se deželi da kar najbolj nemško lice. Nemec je bil lastnik snežniških gozdov, na Snežnik so vodile nemške markacije, nemško tržaško društvo je na Gašperjevem hribu za Snežnikom že imelo svojo nemško planinsko kočo.

Ustanovitev planinske podružnice v Ilirski Bistrici je bila dejansko smela in trdna odločitev narodno zavednih Bistričanov. Sledila pa so tudi pomembna dejanja.

Z nemalo truda so tedanji planinski odborniki odkupili parcelo v Črnem dolu in pod vodstvom prvega društvenega predsednika **Miroslava Martinčiča** in zaslužnega dr. **Frana Kovče** že v letu 1914 odprli prvo slovensko planinsko postojanko pod Snežnikom, **Vilharjevo kočo** v Črnem dolu. Žal so takoj sledila leta 1. svetovne vojne in vojaške zasedbe koč, po vojni pa mučna leta italijanske okupacije. Komaj znova obnovljeno koč so z nastopom fašizma zasegle italijanske oblasti, prepovedale vsako društveno dejavnost, zaplenile društveno premoženje in na silo želele vključiti društveno članstvo v italijansko planinsko organizacijo. Zaslužni društveni odborniki so morali v pregnanstvo v tedanjo Jugoslavijo: predsedniki **Miroslav Martinčič**, dr. **Fran Kovča**, **Lojze Zajc**, tajnik **Anton Kraigher** in drugi.

Koč na Snežniku (1796 m), postavljena leta 1961, nadzidana leta 1977, je z obsežnimi deli dobila današnji videz leta 1984

Miroslav Martinčič, prvi predsednik ilirskobistriške podružnice SPD, 1907

Območje Snežnika je postalo »vroče obmejno območje«. Snežnik je bil vključen v sistem železobetonske obrambne linije ob stari italijansko-jugoslovanski meji. Na Snežniku so postavili zidano protiletalsko opazovalnico, na Sviščakah in Klanski polici hotelsko urejene večnadstropne »rifugije« - zavetišča CAI in številne objekte za namestitev vojaštva. Zaradi teh gradenj in gradenj cest so bili gibanje na tem območju in obiski Snežnika dolga desetletja omejeni.

Črmodolska koč je nosila novo italijansko ime. Obiskovali so jo predvsem reški planinci, vključeni v reško sekcijo CAI. Podsekcija za Ilirsko Bistrico CAI nikakor ni živela. V takih razmerah so se bistriški planinci obiska koč celo izogibali, pač pa so v tihem odporu desetletja s cvetjem krasili bližnji ruski grob in bili zaradi tega mnogokrat šikanirani.

Slovenska planinska dejavnost na Bistriškem je bila prepovedana dolgih 19 let.

Čas po drugi svetovni vojni je bistriškimi planincem prinesel nove spodbude. Društvo je bilo obnovljeno že avgusta 1945. Povezalo je stare člane, pridobilo nove in pohitelo znova obnavljati planinsko dejavnost. Številni opuščeni vojaški objekti na Snežniku in pod njim so kar ponujali nove planinske možnosti. Z veliko truda so uspeli preurediti iz starega opuščene hleva na Sviščakah ob pogorelem »rifugiju« skromno planinsko postojanko Cankarjevo koč (1951) in na obrobju jase še spominsko piramido padlim na območju Snežnika v NOB. S prihodom prof. **Draga Karolina** v društvo je dobilo planin-

Planinski dom na Sviščakah (1242 m), odprt leta 1965 z nadzidavo in razširitvijo Cankarjeve koče (1951)

stvo nov polet. Sledila so leta gradbenih uspehov: zgrajena je bila **snežniška cesta** v dolžini 1800 metrov (1959), na ruševinah stavbe na Snežniku z ogromno truda **Zavetišče na Snežniku** (1961), z bistveno razširitvijo in nadzidavo koče na Sviščakah pa lep **planinski dom** (1965). V sedemdesetih letih so domači tabor-

niki prevzeli in obnovili črnodolsko kočo, jo tako ohranili in ji dali novo vsebino.

Napori bistriških planincev v teh desetletjih so bogato obrodili. Ob zgrajenih planinskih postojankah se je društvo lahko poglobilo v delo s planinskim podmladkom od otroških vrtcev do šolarjev, obogatilo dejavnost s članstvom, razširilo krog prijateljev društva in Snežnika daleč izven domovine ter z organiziranjem odmevnih planinskih pohodov na Snežnik in izdajanjem številnih društvenih edicij prevzelo pomemben delež planinsko turistične propagande lepote Snežnika in njegove izjemne okolice. Lepote naše planinske okolice bodo s **Kočo na Kozleku** (997 m), ki jo ta čas marljivo gradi društvena planinska skupina iz vasi pod Kozlekom, še bolj dostopne.

Planinski društveni kolektiv šteje do poldrugi tisoč članov, predvsem mladih, in sodi po številčnosti pa tudi delavnosti med ugledna planinska društva na Slovenskem. Da bi tako tudi ostalo!

DO IDEJE DO ZGRADITVE IN DO ZDAJ JE PRETEKLO ŽE 40 LET

ZASAVSKA KOČA NA PREHODAVCIH

TINE LENARČIČ

Julija letos je preteklo 40 let, odkar je bila dana ideja za zgraditev planinske koče na Prehodavcih (2071 m) v Julijskih Alpah. Ostalo pa seveda ni le pri zamisli, pač pa so pobudniki dejansko pričeli tudi s pripravami in z gradnjo. Pobudniki in graditelji Zasavske koče na Prehodavcih so bili planinci iz Zasavja. Kako je prišlo do gradnje te koče, kdo vse jo je gradil in s kakšnimi sredstvi, je javnosti le malo znano. Zato naj po štirih desetletjih, odkar je bfta sprožena ideja o postavitvi te koče, seznanimo planinsko in drugo javnost s potekom pripravljanih in gradbenih del, pa tudi z oskrbovanjem in vzdrževanjem v prvih letih obratovanja te koče.

ŽEJA JE RODILA IDEJO

Trboveljski planinci smo običajno obiskovali Triglav v drugi polovici julija, posamezno ali skupinsko. To počnemo še danes. Potem ko sem na Jakobovo, 25. julija 1952, voščil **Radu Kovačiču** vrh Triglava k njegovemu godu, sva se ob povratku domov skozi Dolino Triglavskih jezer kot običajno ustavila tudi v planinski koči pri Sedmerih jezerih. Za nas je bila nekaka življenjska obveznost, da pozdravimo svoja učitelja iz mladih let **Pavlo** in **Anteja Bega**, večdesetletna »triglavska« prebivalca in lastnika Gamsove kosti, majhne koče poleg planinske koče, kadarkoli se potikamo na tem območju. Slehernega planinca iz Trbovelj sta bila izredno vesela, saj sta bila z večino občanov dolga

desetletja kot učitelja in kot planinca v nenehnem stiku. V najboljšem spominu ju imamo še sedaj. Čeravno sva bila z Radom naslednji dan namenjena domov, so naju oba Bega in **Stanko Brečko**, ki se je takrat mudil v koči pri Sedmerih jezerih, nagovorili, naj greva z njimi na izlet po Dolini Triglavskih jezer prek Prehodavcev na Ozebnik.

Naslednji dan zgodaj zjutraj smo se res napotili po Dolini. Nad prvim Triglavskim jezerom pri opuščeni karavli bivše državne meje smo posedli in občudovali široko panoramo našega gorskega sveta. Tu so Prehodavci (2071 m), tu je prelaz in prehod med Trento in Dolino Triglavskih jezer, v neposredni sosesčini na eni strani Vršaca in na drugi Velikega Špičja. Dotlej so čez ta prelaz hodili le redki planinci.

Skupina se je med počitkom na račun lastne žeje tudi malo pozabavala, posebno ko je na drugi strani Trente videla novo zgrajeni Pogačnikov dom, kjer so takrat, v času naše žeje, gotovo postregli žejnim planincem tudi s pivom. Prav zavoljo te žeje je bolj za zabavo kot pa zares vzniknila ideja, da bi na tej imenitni razgledni točki sredi Julijcev zasavski planinci zgradili svojo planinsko kočo. Idejo je dal Stanko Brečko, zato ga je skupina takoj prišla za besedo in ga pooblastila, naj še naprej vodi pobudo za zgraditev te koče. - Ko se je skupina prek planine Trebiščina (1401 m) podala na Ozebnik (2084 m), je ugotovila, da je tam na voljo mnogo starega gradbenega materiala, predvsem lesa, pločevine in drugega materiala iz zapuščenih in deloma že porušeni italijan-

skih vojaških utrd. Skupina je ugotovila, da bi ta material, če ga Trentarji že niso uporabili za svoje namene, uporabili za gradnjo koč na Prehodavcih. Ideja, porojena iz šale, je že dobivala tla pod nogami.

ZASLUŽNI GRADBENIKI

Avgusta 1952 je pobudnik Stanko Brečko v okviru občasnih sestajanj zasavskih planinskih društev predlagal imenovanje gradbenega odbora za zgraditev planinske kočice na Prehodavcih, ki bi jo postavili zasavski planinci oziroma planinska društva iz Zasavja.

Njegov predlog so vsi podprli. Tako so se v društveni pisarni PD Trbovlje 29. avgusta 1952 sestali predstavniki zasavskih planinskih društev z namenom, da na temelju poročila predsednika iniciativnega odbora Stanka Brečka ugotove, kakšne so možnosti za pričetek gradnje te kočice in da v pozitivnem primeru oblikujejo skupen gospodarski oziroma gradbeni odbor za zgraditev te kočice. Poročilo predsednika so vsi sprejeli in obljubili, da bodo del lastnih društvenih sredstev ter posebej naprošena sredstva namenili za to gradnjo. Dogovorili so se, da je treba še v letu 1952 opraviti vse priprave, narediti načrte, dobiti dovoljenja, zagotoviti delovne moči, tudi iz vrst Trentarjev, in drugo. Na sej? je bil soglasno imenovan gradbeni odbor za zgraditev planinske kočice na Prehodavcih. V njem so bili **Stanko Brečko** iz Hrastnika, sicer član PD Trbovlje, kot predsednik, za tajnika je bil izvoljen **"Rado Kovačič**, za blagajnika **Tine Lenarčič**, oba iz PD Trbovlje, poleg tega pa so bili v odbor izvoljeni še **Ferdo Verdaj**, **Ivan Čanžek** in **Edi Toplak** iz PD Hrastnik, **Franci Golob** in **Karel Pušnik** iz PD Zagorje, **Zdenko Zupan** in **Nande Škrinar** iz PD Kum - Trbovlje, **Rudi Steblovnik** in **Franc Kramžar** iz PD Radeče ter **Alojz Dular** iz Trbovelj, takratni direktor rudnika Zagorje.

V tem odboru so v času gradnje sodelovali še **Rudolf Mlakar**, **Vinko Marn** in **Franc Likar** iz PD Zagorje, predvsem pa **Stane Koselj** in **Tomo Kravogel** iz PD Radeče.

Po naročilu gradbenega odbora je izdelal načrt za kočico **Edi Toplak**, gradbeni delovodja. Med tem pa so v času od 5. do 9. septembra 1952 člani odbora opravili ogled lokacije, stopili v stik z nekaterimi Trentarji in se dogovorili za transport materiala iz Trente, za dela pri gradnji, oskrbi, plačevanju opravljenega dela in o drugem, kar je povezano z gradnjo. V času priprave načrtov je takratni odsek za notranje zadeve OLO Trbovlje z dne 28. 2. 1953 dovolil pobiranje prostovoljnih prispevkov za gradnjo kočice na Prehodavcih. Gradbeno dovoljenje je na temelju predloženih načrtov izdal OLO Tolmin dne 7. 7. 1953.

Odbor je pričel graditi 5. julija 1953. Takrat se

Sedanja kočica na Prehodavcih

je povzpela skupina zasavskih planincev skupno s Trentarji iz Loga na Prehodavce. Določili so lokacijo bodoče kočice na kopasti travnati točki nad bivšo italijansko obmejno stražnico. Teden dni kasneje so začeli delati izkop in pripravljati gradbišče. Zabetonirali so temelje, konec avgusta pa je pet žilavih Trentarjev že dogradilo obodni zid kočice, nakar so tesarji iz Bohinja, ki so sicer delali pri gradbenem odboru za obnovo Srednje vasi v Bohinju, postavili ostrežje in kočico pokrili. V takem stanju je kočica prezimila.

Julija 1954 so pospešeno nadaljevali notranja dela. Tudi ta dela je opravilo pet Trentarjev. Gradbeni material so tvorili dnevno s po tremi mulami iz Loga v Trenti, vsaka je nesla povprečno po 80 kg. Gradnja se je bližala koncu. Čeprav kočica še ni bila povsem dograjena in opremljena, pa je bila slavnostno odprta 22. avgusta 1954 ob prisotnosti številnih predvsem zasavskih planincev, predstavnikov oblasti iz zasavskih občin ter podjetij in Planinske zveze Slovenije.

GRADNJA V LASTNI REŽIJI

Kočica je imela vse do leta 1972 izmere 9,40 X 6,80 metra na eni, na drugi strani pa 8,30 metra. V njej so bile kuhinja, spalnica za oskrbnika, jedilnica, shramba, sanitarije, klet, na podstrešju pa skupna ležišča za 26 oseb ter predsoba za shrambo.

Gradnjo kočice na Prehodavcih so s svojimi prispevki omogočili OLO Trbovlje, Planinska zveza Slovenije, planinska društva Hrastnik, Trbovlje, Zagorje, Radeče, Kum-Trbovlje, občina Trbovlje, Mesopromet Trbovlje, Cementarna

Kočica na Prehodavcih, kot je bila nekoč

Trbovlje, Kemična tovarna Hrastnik, Krojaštvo Trbovlje, Rudnik Trbovlje-Hrastnik, Gostinsko podjetje Hrastnik, trgovska podjetja iz Trbovelj in Hrastnika, občina Hrastnik, Tovarna papirja Radeče in drugi. Nabranih je bilo precej prostovoljnih prispevkov, prispevkov članov gradbenega odbora in še nekaterih drugih. Sicer pa so člani gradbenega odbora opravljali delo brezplačno, na gradbišče pa so potovali iz Zasavja večinoma na lastne stroške.

Gradnja je potekala v lastni režiji. Kočo so pozidali zidarji iz Trente, ostrešje so postavili bohinjski tesarji, mizarska dela so opravili mizarji iz Hrastnika in Radeč, kleparska dela in strelovod sodelavci iz Trbovelj, ključavničarska dela planinci iz Radeč, Strojne tovarne Trbovlje in rudnika Trbovlje, prav tako pa tudi krovška dela. Ves gradbeni material so znosili Trentarji s svojimi mulami z Ozebnika, deloma iz Loga v Trenti, kamor so tovornjaki zvozili material, večkrat tudi živila, predvsem koruzno moko, iz Zasavja. Deloma je bil gradbeni material, predvsem kamen, na kraju gradnje. V času gradnje so delavci prebivali v zasilno urejenih prostorih bivšice italijanske stražnice.

Gradnjo kočje je olajšala nadelana pot - mulatiera, ki so jo zgradili Italijani v času okupacije našega ozemlja in vodi iz Loga prek Lepoče in planine Trebiščne. Drugo tovorno pot pa so nadelali iz zatrepja doline Zadnjice na sedlo Čez Dol (1632 m), ki leži med Ozebnikom in Goriškim rogom. Od tu gre pot skupno s prvo

potjo na greben do Prehodavcev. Nadzor nad potekom gradnje je v poletnem času imel večinoma na skrbi Ante Beg, ki je prihajal na gradbišče iz svojega zatočišča Gamsova kost. Prezemal in tehtal je prineseni material, dajal napotke, prevzemal naročila in jih posredoval naprej, obračunaval storitve zidarjev in nosačev in podobno. Seveda pa so bili vsak teden na gradbišču tudi posamezni člani gradbenega odbora ter zasavski planinci. Med graditelji iz Trente moramo omeniti predvsem domačine **Jožeta Hosnerja, Jožeta Kravanjo, Franca Kavsa, Antona Kašco, Janeza Zorča, Alberta Kravanjo, Rudija Kravanjo, Ivana Kravanjo** in **Jožeta Komaca**. Deloma je pri oskrbi z materialom in kasneje pri oskrbi s hrano, ko je bila kočja že odprta, sodeloval **Ciril Jonko** iz Bovca. Omeniti moramo, da je, na primer, prinesel A. Kašca sam iz Trente do Prehodavcev tram, težak 89 kg, in sicer v dveh dneh. Gonilna sila pri gradnji je bil vsekakor Stanko Brečko, seveda pa so bili prizadevni in uspešni tudi drugi odborniki ter zasavski planinci, ki so sodelovali pri gradnji te kočje, eni bolj, drugi nekoliko manj.

KOČA PD RADEČE

Še preden je bila kočja na Prehodavcih odprta, je **Josip Wester** s posebno kartico predlagal gradbenemu odboru, naj bi se nova kočja imenovala po znanem naravoslovcu **Baltazarju Hacquetu**, vendar odbor njegove sugestije ni

Planinska pritožba ministrstvu

Urad za mladino pri Ministrstvu za šolstvo in šport Republike Slovenije je Mladinsko komisijo pri Planinski zvezi Slovenije obvestil, da ji zaenkrat ne dodeli statusa nacionalne mladinske organizacije, ker nima lastnega statuta in lastnih pravil delovanja. Svetujejo, naj se mladinska komisija pri PZS čimprej »ustrezno organizira«, kar z drugimi besedami pomeni, naj se izloči iz Planinske zveze Slovenije. Dokler ne bo »ustrezno organizirana«, se ne more vključiti v krog mladinskih porabnikov javnih financ.

*Planinska zveza Slovenije je poslala Ministrstvu za šolstvo in šport Republike Slovenije, Odboru za mladinska vprašanja Skupščine Republike Slovenije in poslanskim klubom pritožbo, ki sta jo podpisala predsednik PZS **Andrej Brvar** in predsednik Mladinske komisije pri PZS **Borut Peršolja**. V njej je med drugim zapisano:*

»Menimo, da je priporočilo vašega urada, naj se naša organizacija ustrezno reorgani-

žira in se statutarno osamosvoji, v popolnem nasprotju z načeli, ki jih Ustava Republike Slovenije predvideva za organizacijo prostovoljnih združenj in društev. Z omenjenim priporočilom se vaša urad kot sestavni del javne uprave nedopustno vmešava v notranje zadeve prostovoljnega združenja, zahtevajoč od njega reorganizacijo, v nasprotnem primeru pa našemu združenju onemogoča pristop do javnih financ pod enakimi pogoji, kot veljajo za vsa mladinska združenja. Opozarjamo vas, da sta Planinska zveza Slovenije in Mladinska komisija PZS organizirani v skladu z obstoječim zakonom o društvih in da se zaradi vašega izsiljevanja ne nameravata reorganizirati.

Menimo, da je naša dejavnost slovenski javnosti dovolj znana in naša organiziranost dejavnosti primerna. Menimo, da je izsiljevanje razcepa v naši organizaciji z vaše strani skrajno nekorektno in vredno vse javne obsodbe. Planinska zveza Slovenije je v svoji stoletni zgodovini preživela že veliko družbenih in političnih ureditev in se nima namena organizacijsko prilagajati vašim zahtevam.«

sprejel. Že prej se je namreč odločil, da se bo novo zgrajena koča na Prehodavcih imenovala Zasavska koča na Prehodavcih. To ime ima koča vse od otvoritve dalje.

Glede na to, da PD Radeče v letu zgraditve koče na Prehodavcih ni imelo nikjer svoje postojanke, ki bi jo oskrbovalo, so se zasavska planinska društva v okviru takratnega koordinacijskega odbora zasavskih planinskih društev v letu 1956 sporazumela, naj prevzame upravljanje te koče do nadaljnjega PD Radeče, da pa bodo vsa druga društva pri tem vedno pomagala, najsi bo pri vzdrževanju, obnavljanju ali dograjevanju koče, kakor tudi pri njenem opremljanju. Vendar pa se je kasneje pokazalo, da se teh obljub društva niso držala - ob majhnih izjemah. V tem smislu je bil dan tudi poudarek ob praznovanju 10-letnice obstoja Zasavske koče na Prehodavcih leta 1964, ko so se večinoma vsi bivši člani gradbenega odbora z izjemo predsednika, ki je bil zadržan, vnovič zbrali v tej izredno priljubljeni planinski postojanki. Bistveni delež pri vzdrževanju in oskrbovanju Zasavske koče na Prehodavcih gre v vseh letih, odkar je bila koča zgrajena, kolektivu Tovarne dokumentnega papirja v Radečah, katerega člani delujejo v okviru PD Radeče. Koča je vsako leto odprta od konca junija do konca septembra.

ZGLEDNA KOČA V JULIJCIH

V letih 1971 in 1972 so kočo adaptirali in jo povečali. Radečani so dobili v ta namen večje posojilo pri PZS, del sredstev pa so prispevali tudi sami. Tokratna gradnja je bila »modernejša«. Material je namreč prinašal vojaški helikopter, ki je bil sicer najet za gradnjo kaninskih žičnic, v svojem »prostem« času pa je prinašal material na Prehodavce, pa tudi za povečanje koče na Doliču. Dela so nadaljevali še leta 1973. V teh letih je bil dograjen nov prizidek v izmeri 4,25 x 3,6 metra. Razširili so kuhinjo, uredili prostor za oskrbnika, novo sobo v prizidku z ležišči, shrambo za živila, nove sanitarije, greznico, novo cisterno, vodovodne in električne instalacije, povečana je bila jedilnica, zamenjana so bila dotrajana okna in vrata ter strešni žlebovi. Položili so še stenske obloge, opremili spalne prostore, uredili kanalizacijo ter postavili točilno mizo. V bivši stražnici pa so položili betonski tlak in jo tudi sicer uredili. Septembra 1972 je na seji meddruštvenega odbora zasavskih planinskih društev na Lisci ob proslavljanju obnovitve Jurkove koče predlagal **Tone Bučar**, podpredsednik PZS, da bi Zasavska koča na Prehodavcih preimenovali v kočo radeških planincev. S tem je hotel dati priznanje Radečanom za njihovo vztrajno in solidno delo pri vzdrževanju in oskrbovanju ter dograjevanju koče na Prehodavcih. Vendar za-

savska društva vključno z Radečani temu predlogu niso bila naklonjena. Soglasno so se izrekli za to, da ostane ime koče nespremenjeno. In tako se še danes koča imenuje Zasavska koča na Prehodavcih s pristavkom, dajo upravlja PD Radeče. Radečani pa še danes izjemno dobro skrbijo za to, da se s sloves koče na Prehodavcih kot ene od najbolj oskrbovanih planinskih koč v slovenskem merilu ohrani tudi v prihodnje. Sedaj je v tej koči na voljo 55 ležišč.

Zasavska koča na Prehodavcih je postala splošno znana vsem planincem, ki redno ali občasno obiskujejo Julijske Alpe. K večjemu obisku je precej pripomogla tudi pred leti zgrajena pot od Prehodavcev na Dolič čez police severne stene Kanjavca.

Zasavska koča na Prehodavcih je zrasla na račun šale o hudi žeji sredi Julijcev. To pa je daleč od Zasavja in daleč od Radeč.

Ta zapis naj velja v hvaležen spomin na številne graditelje te koče, ki jih večinoma že ni več med nami.

Svetovna banka ogroža Himalajo

Maja letos se je v Katmanduju v Nepalu sestala Komisija za varstvo gora pri Mednarodni zvezi gorniških organizacij (UIAA). Delegati so odločno nasprotovali ideji o gradnji velikega jezua na reki Arun med masivoma Everesta in Kangčendzenge. Iz zajezone vode bi dobili do 400 MW električne energije, ki bi jo izvažali predvsem v Indijo. Potrebna bi bila tudi gradnja 200 km dolge dovozne ceste. Za 1,3 milijarde dolarjev vrednim projektom stoji Svetovna banka skupaj z vladami Nemčije, Finske in Japonske. Zajezitev bi pomenila trajno uničenje dela doline Aruna, kjer je eden od redkejših še ohranjenih gozdnih predelov Himalaje. Cesta bi bila stalna grožnja povečanega pritiska na te gozdove (izsekavanje). Komisija je poudarila, da je tak razvoj nesprejemljiv tako za lokalno prebivalstvo kot za ekosisteme doline. Predlagala je, naj Svetovna banka svoje napore in sredstva raje usmeri v ekološko sprejemljivejša načrta razvoja, kot je gradnja malih hidroelektrarn in pospeševanje ekoturizma. Nedaleč vstran, na vzhodnem delu indijske podceline, tudi prihaja do podobnih problemov, za katerimi prav tako stoji Svetovna banka. Na reki Narmadi in njenih pritokih Indija ob podpori omenjene banke načrtuje sistem velikih rečnih pregrad, ki bi omogočal namakanje in preprečeval poplave, istočasno pa bi trajno uničil velikanske površine in povzročil preseljevanje skoraj četrtr milijarde ljudi.

Po revijah New Scientist in UIAA Bulletin
pripredil Igor Maher

ALI SE MORAMO NEVARNEGA PLINA BATI TUDI ZE PRI NAS?

VODA V GRLU - OZON V PLJUČIH

DARIO CORTESE

V prejšnji številki PV smo se seznanili s problemom ozona v troposferi, kot ga predstavlja avstrijski in nemški tisk. Kako pa je s povečano količino ozona pri nas? Po informacije smo se napotili v Hidrometeorološki zavod (HMZ) Republike Slovenije k **mag. Melaniji Lešnjak**.

Koncentracije ozona v Sloveniji HMZ spremlja že od leta 1984. Stalni merilni postaji sta od začetka leta 1991 na Krvavcu (1720 m ndm. v.) in v Ljubljani, v okolici Šoštanj pa sta v okviru ekološko-informacijskega sistema šoštanjske termoelektrarne od leta 1990 dve mesti. Kljub dolgemu obdobju spremljanja koncentracij pa je ozon postal »aktualen« šele zadnje leto, predvsem po zaslugi prisotnosti v avstrijskih medijih.

Tabela 1: Povprečne mesečne koncentracije ozona (mikrogrami/m³)

	1991												1992		
	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.			
Krvavec	108	112	127	116	111	106	76	71	74		75	75	88		
Ljubljana	40	62	70	79	68	37	11								

DOLGOROČNE POSLEDICE NISO ZNANE

Ker imamo s škodljivimi vplivi ozona v prizemni plasti zraka malo izkušenj, so posledice za zdravje premalo raziskane. Znani so učinki kratkotrajnih visokih koncentracij ozona. Po poročilu Svetovne zdravstvene organizacije so to **glavobol, draženje oči in utesnjenost prsnega koša** pri enourni izpostavljenosti 200 mikrogramom ozona v m³ zraka. Po nekaterih raziskavah se pojavi pri enourni izpostavljenosti koncentraciji med 160 in 300 mikrogramov/m³ **zmanjšanje zmogljivosti pljuč, zmanjšanje fizične sposobnosti** pa pri koncentracijah 240 do 740 mikrogramov/m³, medtem ko koncentracije nad 800 mikrogramov/m³ zraka vplivajo na celično tkivo. Po priporočilih Svetovne zdravstvene organizacije naj bi ne bili več kot osem ur izpostavljeni koncentracijam ozona, ki prese-gajo 100 do 120 mikrogramov/m³ zraka, ker se v nasprotnem primeru čutijo posledice na zdravju.

Tabela 2; Maksimalne urne koncentracije ozona (mikrogrami/m³)

	1991												1992		
	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.			
Krvavec	152	180	227	189	165	195	118	103	105		101	118	150		
Ljubljana	164	206	212	212	186	178	91								

Od teh podatkov odstopa enodnevna konica, ki se je pojavila konec junija 1991. Takrat je bila povprečna 24-urna koncentracija na Krvavcu kar 197/ig/m³ (v Ljubljani 111), konica nad 200/ug/m³ je trajala pet ur (v Ljubljani dve uri in pol). Vzrok te konice je bil prenos fotokemijskega smoga iz zahodne Evrope prek Padske

Posledice dolgotrajne izpostavljenosti nižjim koncentracijam - in predvsem tem smo izpostavljeni med gibanjem v gorah bolj kot v mestu - niso dovolj raziskane. Poleg tega dolgoročno napoved ni spodbudna. V Evropi se je koncentracija ozadja, to je naravne prisotnosti ozona, v zadnjih sto letih podvojila, razširjenost industrije in prometa na severni polobli pa bo le še prispevala h kopičenju ozona.

OZONSKA NEVARNOST V ŠTEVILKAH

Kakšne so sploh koncentracije ozona pri nas? Najprej si pogledimo podatke HMZ za **povprečne mesečne koncentracije** ozona za Krvavec in Ljubljano (tabela 1).

Na Krvavcu so v povprečju koncentracije ozona višje kot v Ljubljani, kar je naraven pojav, saj z nadmorsko višino koncentracija prizemnega ozona narašča. Koncentracije na Krvavcu, kjer je zrak razmeroma čist, odražajo v bistvu nivo ozadja, seveda na nadmorski višini 1700 metrov. Prav tako se iz podatkov vidi, da je ozona več v poletnih mesecih, to je v času večje fotokemijske aktivnosti v atmosferi.

Maksimalne 24-urne koncentracije so večje. Na Krvavcu se v poletnih mesecih gibljejo med 100 in 150 mikrogramov/m³ zraka, v Ljubljani med 70 in 100, **maksimalne urne koncentracije** pa kaže tabela 2.

Od teh podatkov odstopa enodnevna konica, ki se je pojavila konec junija 1991. Takrat je bila povprečna 24-urna koncentracija na Krvavcu kar 197/ig/m³ (v Ljubljani 111), konica nad 200/ug/m³ je trajala pet ur (v Ljubljani dve uri in pol). Vzrok te konice je bil prenos fotokemijskega smoga iz zahodne Evrope prek Padske

nižine, ki je zaradi industrije in prometa pravi strupeni kotel. Spomnimo se samo rjavih oblakov smoga, ki se v jasnih zimskih dneh včasih priplazijo na zahodno obrobje Julijskih Alp iz Padske nižine, ko strupeno smrdi celo nad 2000 metri nadmorske višine!

Poglejmo še, kaj pravijo za ozon normativi! Osemurna *mejna koncentracija* za **urbana in industrijska območja** je $100, \text{u.g/m}^3$ zraka, enourna pa $150/\text{xg/m}^3$ zraka. Za **neindustrijska, zaščitena in rekreacijska** območja je 24-urna mejna koncentracija $65/\text{u.g/m}^3$ zraka (prirejena je na rastline, ki so nasploh zelo občutljive na ozon) in enourna $200/\text{u.g/m}^3$ zraka. *Mejna koncentracija je tista koncentracija škodljive snovi v spodnjih plasteh zunanje atmosfere, ki po dosedanjih spoznanjih ne škoduje zdravju, ne vpliva bistveno na počutje ljudi in nima škodljivih vplivov na rastlinstvo.* Poleg mejne poznamo še *kritično koncentracijo*. To je trikratna vrednost mejne koncentracije, za katero slovenski odlok o mejnih in kritičnih koncentracijah škodljivih snovi zahteva izvajanje izrednih ukrepov. Kot vidimo iz teh podatkov, se koncentracije ozona (vključno z lanskoletno junjsko konico) gibljejo močno pod kritičnimi. Mejne urne koncentracije so bile od aprila 1991 do marca 1992 v Ljubljani presežene 142 ur in

na Krvavcu 12 ur, mejne osemurne pa v Ljubljani 50 dni, od tega 21 dni v juliju. Obdobja povišanih koncentracij ozona so redka in kratka in precej pod kritično mejo, vendar to še ne pomeni, da smo lahko brez skrbi. Omenjeni normativi nas res nekoliko pomirijo, vendar... številke na papirju so eno, življenje pa drugo. Razlogov za paniko mogoče ni, toda koncentracije na Krvavcu se že gibljejo nad prej omenjeno priporočeno »varnostno mejo« 100 do $120/\text{u.g/m}^3$. Ne gre pozabiti, da je ozon močno prodoren - kot plin prodre naravnost v pljuča -, zato ga s telesno aktivnostjo »dobimo« več kot v mirovanju, in da so v gorah večje povprečne koncentracije kot v dolinah. Ker so posledice dolgotrajne izpostavljenosti ozonu še neznane, smo tako kar sami poskusni kunci, predvsem tisti, ki se aktivno udeležujemo v gorah. To je še dodaten razlog za delovanje: voda v grlu, to je ozon v pljučih, spravi na noge še tako »zaspane«. Upajmo, da ne samo posameznike.

Viri:

Lešnjak, M.; Planrnšek, A., 1992. Pojav povišane koncentracije ozona v Sloveniji. UJMA 6, s. 101-105.
Hrček, D. et al., 1992. Onesnaženost zraka v Sloveniji, april 1992 - marec 1992. MVOUP HMZ RS, Ljubljana.
Lešnjak, M., osebne komunikacije.

KAKŠEN NAHRBTNIK NAJ KUPIMO, KAKO NAJ GA NALOŽIMO

NAHRBTNIK IN HRBTENICA

Pri nakupu nahrbtnika smo ponavadi pozorni predvsem na barvo, prostornost, material in podobno. Običajno pa pozabimo na najpomembnejše vprašanje - uporabnost za nošnjo pri različnih dejavnostih.

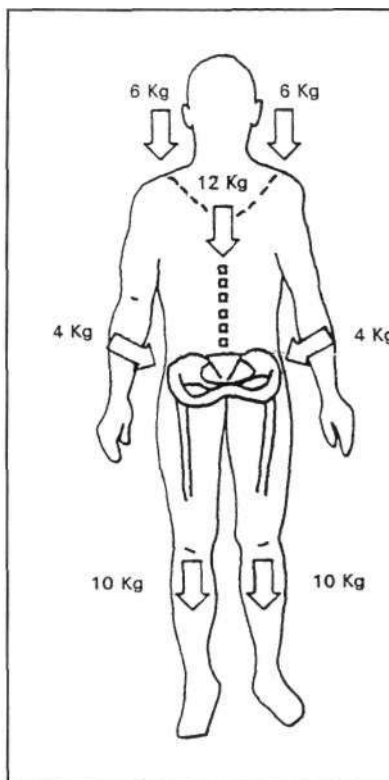
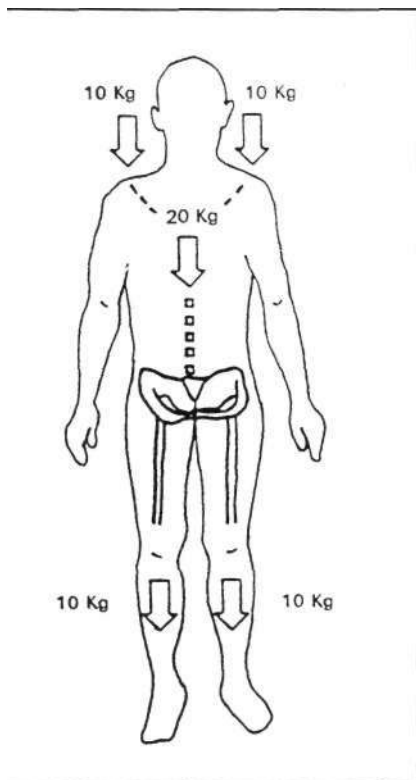
Na srečo se to dogaja vse redkeje in je vse bolj običajno upoštevati tudi to »skrivnostno« vprašanje. Od njega je odvisno zelo veliko stvari, še posebno, kadar je nahrbtnik precej težak. V zadnjih letih vsi znani izdelovalci vedno bolj upoštevajo tudi to tehnično vprašanje.

Skoraj vsi se še spominjamo sivih platnenih nahrbtnikov z ozkimi naramnicami, zažrtimi v ramena, tenkim jermenom za pas in težkim ogrodjem iz kovinskih palic, ki so nas pri nošnji skoraj vedno odrgnili na hrbtu v višini ledvic. Takšni nahrbtniki so pogosto povzročili tudi mravljinčast občutek v prsih. Do tega je prišlo zaradi pritiskanja naramnic na živce na ramenih. Zaradi oviranega krvnega obtoka so pri dolgotrajni hoji dlani in še posebno prsti otekli, leta hoje po gorah pa so se končala z bolečinami v ledvicah, križu, kolkih in še kje. Žalostno je videti rentgensko sliko hrbtnice planinca, ki je bil aktiven več let. Zaradi obrabe kažejo njegova vretenca veliko več let kot njihov lastnik.

Zaradi razumevanja, kako pomembna je izbira pravih nahrbtnika, se moramo nekoliko poglobiti v anatomijo človeka. Osredotočiti se moramo na dejstvo, da se pri nošnji tovora na ramenih teža prenese na ledveni del hrbtnice, kjer se razdeli na kolke in prek njih na noge. S slabim ali napačno napolnjenim nahrbtnikom se teža tovora, ki ga nosimo (na primer 20 kilogramov, **1. slika**), porazdeli tako, da na vsako ramo obremenjuje 10 kg, vseh 20 kg ledveni predel hrbtnice, vsako nogo prek kolkov pa 10 kg.

Navsezadnje začnemo plačevati tako imenovani »davek dvonožnikov«. Naše prejšnje življenjske razmere, podobne opičjim, so nas v tisočletjih pripeljale do hrbtnice s 33 vretenci. Ko smo prenehali hoditi po vseh štirih, je razvoj spremenil tudi njeno obliko. Nastala je krivina v ledvenem predelu hrbtnice, prav v predelu, ki mora prenašati vso težo zgornjega dela telesa. Ledvena krivina hrbtnice in njen sklep s križem pa je običajno najbolj problematično mesto - najbolj občutljivo za poškodbe. Poškodbam pa se izognemo s pravilno uporabo nahrbtnika.

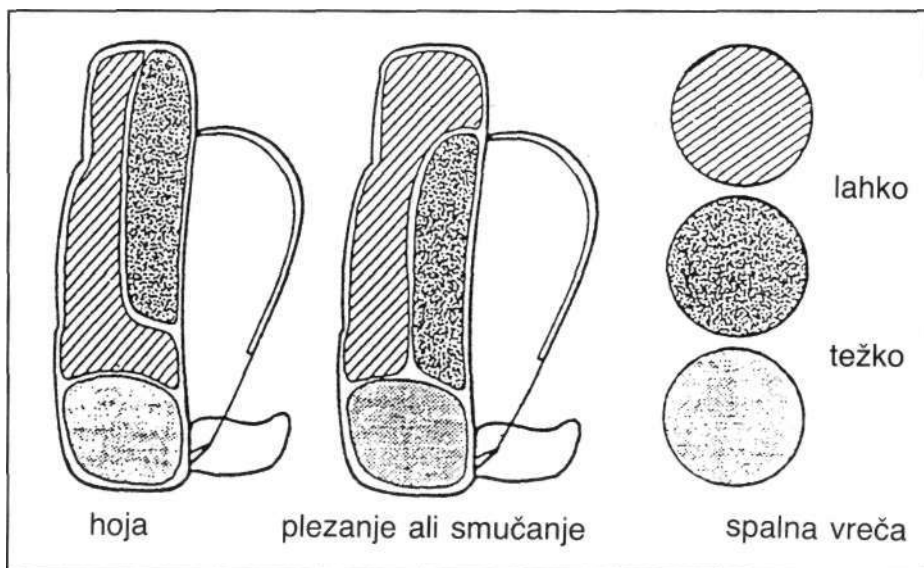
Poglejmo, kaj se zgodi, če nosimo prej omenje-

nih 20 kg v dobro načrtovanem, ustrezno izdelanem, pravilno napolnjenem in primerno nameščenem nahrbtniku! Najbolj pomembno je, da se spremeni porazdelitev teže (**2. slika**). Nič več ne pride do obremenitve 10 kg na vsako ramo, pač pa samo 6 kg, in ko oboje seštejemo, dobimo v ledvenem predelu hrbtenice 12 kg. In

kje je ostalo? Zelo preprosto: teža se prenese prek širokega pasu nahrbtnika neposredno na kolke in tako razbremenimo hrbtenico kar za 8 kg.

Poenostavljena ocena nam pokaže, da je porazdelitev teže pri starih nahrbtnikih, kjer pride na vsako ramo 50 odstotkov, pri sodobnih

zmanjšana približno na 30 odstotkov in se preostalih 40 odstotkov teže prenese na kolke.

Kako si naložimo nahrbtnik? Izredno je pomembna pravilna porazdelitev opreme v nahrbtniku. Osnovno pravilo je, naj bo težišče nahrbtnika čim bližje našemu hrbtu. Nekaj dopolnil tega pravila je odvisnih od tega, kaj smo namenjeni delati v gorah (hoja, plezanje, smučanje). To dosežemo tako, da damo na dno nahrbtnika najlažje kose opreme (na primer spalno vrečo), najtežje čim bližje hrbtu in na vrh, srednje težke oziroma lahke stvari pa damo v bolj oddaljeni del nahrbtnika (**3. slika**).

Kako si ga optamo? Nič manj ni pomembno, da tudi vemo, kako si pravilno nadenemo nahrbtnik. To, kar se nam zdi povsem vsakdanje, je osnovnega pomena.

PRIČAKUJEJO, DA SE BO PREDRL VISOK JEZ

MOČNO UTESNJENI GORSKI KOLESARJI

Temni oblaki visijo nad dolino Gleirsch v Karwendlu. Vremenski podatki obetajo ta čas najslabšo napoved za gorske kolesarje na avstrijski strani bavarske meje. Toda po enem od zadnjih pogovorov z novinarji so predstavniki Avstrijskega zveznega urada za gozdove (OBF) in Avstrijskega Alpenvereina (OAV) na eni od avstrijskih gorskih planin stvari pojasnjevali tako, da se je vendarle pokazal ozek pas jasnine na obzorju: »Lahko bi se zgodilo, da bomo prav v kratkem za gorske kolesarje sprostili eno ali drugo pot,« je pojasnil generalni direktor OBF **Richard Ramsauer**.

Drugače kot v Nemčiji je v Avstriji največji del gozdarskih poti za gorske kolesarje tabu. Samo po 300 kilometrih od skupno 11 000 kilometrov, kolikor obsega mreža gozdnih cest in poti pod upravo Zvezne uprave za gozdove med Bodenskim jezerom in Gradiščansko, se je dovoljeno voziti s kolesom. Avstrijska planinska zveza, ki je z 225000 člani tako močan dejavnik, da ga je treba jemati nadvse resno, se opredeljuje do gorskega kolesarjenja kot do »možnosti, da bi doživljali naravo in jo hkrati čuvali«. Predsednik OAV **Christian Smekal** išče poti iz dileme, »ker se ta čas vsi gorski kolesarji v Avstriji sploh ne morejo ukvarjati s tem športom«.

DVE KATEGORIJI GORSKIH TURISTOV

Toda kot vse kaže, je praksa že zdavnaj obšla restriktivne zakonske določbe. Pisano oblečeni gorski kolesarji vedno pogosteje ignorirajo prepovedi za vožnje po gozdarskih cestah. Neka študija OAV je prinesla na dan naslednji podatek: v gorskih dolinah Karwendla zdaj več kolesarjev kot hodijo. Po neki anketi, ki so jo opravili med sredino avgusta in sredino septembra

Najprej moramo nekoliko popustiti vse jermene naramnic. Nahrbtnik damo na hrbet in si ga namestimo tako, da njegov pas pritegnemo in stisnemo na zgornjem delu kolkov. Nato pritegnemo spodnji del naramnic, vendar brez pretirane sile, tako da dobršen del teže nosi pas. Nazadnje pritegnemo še zgornja jermena naramnic in tako tovor približamo hrbtu, kar nam poveča varnost in udobje.

Nekatere cene nahrbtnikov so zelo visoke, po drugi strani pa nas nahrbtnik spremlja več let po gorah in se vsekakor脾ača imeti dober nahrbtnik in tudi naši hrbtenici privoščiti uživanja v naravi in svobodi, ki nam ju nudijo gore.

Po Pyrenaici, glasilu gorniške zveze Biskaje, priredil Janez Slokan

lanskega leta v Karwendlu, gre za »množične vožnje kar nesramnih kolesarjev«. Nekega prekrasnega dne so anketirali 384 izletnikov in 294 od njih (66 odstotkov) je bilo na poti z gorskim kolesom. Da so na prepovedanih poteh, je vedelo 75 odstotkov Tirolcev, vendar le 10 odstotkov Nemcev. Toda bavarski gorski kolesarji so v dolinah vzhodno od Scharnitzu v primerjavi z domačini v večini. Turistično gibanje in propaganda pa pogosto vabi s slikami divje romantičnih stez za gorske kolesarje in zamolči vse omejitve.

V sodelovanju z avstrijskim zveznim uradom za gozdove namerava Avstrijska planinska zveza urediti več legalnih in označenih poti za gorske kolesarje. Tudi predsodke, ki so povezani s podobami »na smrt preplašenih gorskih popotnikov« in »pretepačev v naravi«, ki drvijo na dveh kolesih, naj bi počasi odpravili. Gorski kolesarji so po izsledkih študije »Gorsko kolesarjenje v Karwendlu«, ki jo je opravila OAV, celo precej boljše, kot gre glas o njih. Avtorica **Susanne Leiter** je ob spraševanju 1391 ljudi ugotovila, da se gorski popotniki pred turisti na dveh kolesih ne počutijo tako zelo ogroženi, kot se je smatralo doslej. Dobrih 60 odstotkov gorskih pešcev ne more kolesarjem prav nič očitati. Iz tega je avtorica študije potegnila zaključek, da je skupno življenje kolesarjev in popotnikov vendarle mogoče, če seveda vsi upoštevajo ustrezno obnašanje.

Generalni sekretar OBF **Richard Ramsauer** pa je vendarle nekoliko zavrl prevelika upanja na čisto proste vožnje za gorske kolesarje po Avstriji. Če bi nekatere gozdne poti odprli gorskemu kolesarjenju, bi to lahko imelo velike posledice in bi vplivalo na področje lova in gozdnega prirastka; poleg tega bi bilo treba

vprašanja poročstva kolikor je le mogoče hitro urediti tudi zakonsko. Načelno pa naj bi bila zvezna uprava za gozdove zainteresirana za to, da bi v sodelovanju z društvi ali skupnostmi poskrbela za dostopnost še več poti za gorske kolesarje. »Smo tik pred tem, da se bo predrl visok nasip,« pravi Ramsauer in se tega boji, ker je mogoče pričakovati velikansko povečanje številna gorskih kolesarjev.

ISKANJE ČRNIH OVC

Samo v Avstriji so samo lani prodali 170000 dvokoles, s katerimi se je mogoče voziti po naravi in ne le po cestah in poteh. Zdaj pre-

IVANKA JALEN: »NA DOLIČU JE KOT PRED FIGOVCEM!«

MANJ SMETI V GORAH?

DRAGICA MANFREDA

Vsak oskrbnik ima svojo zgodbo, tako- tudi glede smeti. Medtem ko se oskrbnik v Vodnikovem domu na Velem polju **Stanko Medja** še vedno jezi nad nemarnostjo planincev, ki puščajo smeti ne le okrog doma in pod skalami, pač pa tudi pod posteljami in po kotih spalnic, pa **Jalnova Ivanka**, naša stara znanka z Doliča, kjer je oskrbnica, govori o planincih bolj spravljivo. Po 13-letnih izkušnjah na Doliču namreč ugotavlja, da puščajo planinci letos manj sledov za seboj. Morda zaradi številnih akcij in opozorilnih tabel, s katerih jih opozarjajo, naj odnesejo svoje smeti v dolino. Morda pa se je ozaveščenost planincev počasi vendarle dvignila na višjo stopnjo.

Kljub tem spodbudnim znamenjem pa moramo dodati, da smo po svojem zadnjem potepanju v gorah odkrili cela majhna smetišča: na vrhu Hribaric nad Doličem smo, recimo, našli pod skalami ničkoliko pomečkanih konzerv piva, praznih konzerv rib in paštete, planincem pa je bilo očitno pretežno nositi celo polivinilaste vrečke. Resnici na ljubo je treba povedati, da so nekateri svojo kramo vendarle prinesli tudi čez Hribarice, pa so se je potem znebili kar v prvem ali drugem Triglavskem jezeru, ki je polno pločevinastih in plastičnih - torej neuničljivih - odpadkov.

KOPALNICA V RJAVI MLAKI

Ker na Doliču ni vode, vročina pa je neusmiljena, so si planinci, zlasti pa planinke, kopalnico omislili kar v enem izmed prvih Triglavskih jezer, kjer so si veselo šamponirali glave in milili zagorela telesa. Ni kaj, užitek je brez dvoma popoln!

Pa se vrnilo nazaj v obnovljeno in res lično

mišljujejo o tem, če naj bi gorski kolesarji prispevali kaj za urejanje poti, podobno kot plačujejo z nakupom smuči ponekod posebne davke za ureditev tekaških smučin. Generalni direktor gozdne uprave poleg tega zahteva, naj bi uvedli za gorska kolesa registrske tablice, da bi tako lahko natančno in hitro našli črne ovce.

Prvi otipljiv rezultat sodelovanja med Planinsko zvezo in Upravo za gozdove je v Avstriji propek za gorske kolesarje. Pod geslom »Z uvidevnostjo je vse mogoče« so oblikovana pravila obnašanja za gorske kolesarje in zahteve do odgovornih politikov. Zdaj so na vrsti pravna vprašanja in načrtovanje mreže poti za gorske kolesarje, seveda pod ekološkimi vidiki.

Oskrbnica Koče na Doliču Ivanka Jalen iz Žirovnice

urejeno kočo na Doliču! Da je takšna, kakršna pač je, gre zasluga matičnemu Planinskemu društvu Gorje in predvsem oskrbnici **Ivanki Jalen** iz Žirovnice, ki vodi Dolič že 13 let. Letos, ko so kočo obnavljali, so jo nekateri obrtniki imenovali po bohinjino kar »ta prstjena Ivanka«, saj jim je med obnavljanjem neprestano stala za hrbtom s polnimi žepi žebeljev in s kladivom v rokah - za vsak primer, če bi bilo treba pokazati, kako se bolje pribije dilca...

Ivanko smo našli v lepo urejeni, snežno beli kuhinji, kjer je med planince razporejala 152 postelj. To kajpak ni malo, kljub temu pa je kakšen ali še raje kakšna planinka tudi vzrojila nad njo, če z ležiščem ni bila zadovoljna. Vendar gospa Ivanka ne bi bila oskrbnica v tako trdih naravnih pogojih, kot so na Doliču, če ne bi imela tudi močnih živcev. Pa je kljub temu potarnala: »Saj vendar želim vsem planin-

Oskrbnica na Doliču je skoraj udomačila celo nezaupljivo-
ga kozoroga, ki se večkrat povsem približa koči

Foto: Matija Mordej

cem samo kar se da ustreči! Seveda pa morajo vedeti, da Dolič ni hotel v Ljubljani.«

TUDI BREZ VODE SE DA

Zapletov ter improvizacij na več kot 2000 metrih nadmorske višine seveda ne manjka. Na Doliču ni vode, sedaj pa je neuporaben tudi rezervoar. V njem so se pojavile razpoke, pa tudi plošča na vrhu je zaradi mraza pozimi razpokala. Ob našem obisku so čakali na material za obnovo rezervoarja, ki naj bi bil urejen šele septembra. Dotlej pa se bo treba seveda znajti. Posteljino vozijo v pranje v dolino s helikopterjem, lani, ko helikopter zaradi vojnih razmer ni smel voziti, pa so na Dolič nosači znosili kar 1500 kilogramov tovora.

Umetno poledenela stena

V francoskem Mevlanu si je podjetje Alp'roc (med drugim izdeluje tudi umetne smučarske steze) v sodelovanju s Charlet-Moser kar nekaj mesecev prizadevalo uresničiti svoj novi izum: prototip umetno poledenela stene.

Gre za šest metrov visok zid, ki vsebuje tri do štiri tone izredno trdega ledu. Poseben aparat pod napetostjo 380 voltov (na izparevanje zraka) črpa glikol na kovinske plošče, ki delujejo kot toplotni pretvorniki. Z vodo se razprši po zgornjem delu strukture, steče po površini in se postopoma zaledeni. Temperatura ledu na kovinskih ploščah je -21 stopinj Celzija, na površini pa med -5 do -6 stopinj Celzija. Pri zunanji temperaturi 24 stopinj se na ta način naredi 25 centimetrov debela plast ledu. Sistem deluje tudi pri temperaturah 30 do 35 stopinj Celzija. Stena se lahko razstavi in je prenosljiva.

Ivanka Jalen ima Dolič rada, saj sicer ne bi 13 let vztrajala v tej visokogorski postojanki. Kljub temu je njena tiha ljubezen kočja Planika pod Triglavom: »Koča se res ne more primerjati z Doličem,« pravi, »toda razgledi s Planike so nebeško lepi. Vidi se velik del Slovenije, ki je ob zvezdnatih nočeh kot na dlani. V resnici me vleče na Planiko, kjer enako kot na Doliču gospodari prijateljica **Marica** Okršlar <

Ali bomo torej Ivanko prihodnje leto srečali v Planiki? Da jo bomo srečali na dva tisoč metrih, o tem sploh ne dvomimo, saj jo maja ali najkasneje junija zagradi nostalgija za gorami, ki se ji ne zna upreti. Ivanka Jalen je kot ptica selivka, zasvojena z gorami, pa četudi ji te prinašajo same skrbi. To ima v krvi - po mami **Heleni Medja** in dveh tetah - vse tri so bile znane oskrbnice v naših gorah ...

Razsvetljuje jo 460 optičnih vlaken. Naprava je tudi ekološko neoporečna.

Uradna predstavitev je bila konec septembra 1991 na sejmu v Chambervju, pred začetkom prodaje pa so predvidene še številne predstavitve v večjih francoskih mestih.

A L V

GORA JE BOLJ NEVARNA, KOT JE VIDETI

SMRT PREŽI NA MOUNT MCKINLEYU

Smrtni krik **Terranca (Mugsa) Stumpa** je oglušela mehko padajočega snega. Pri sestopu z najvišje gore Severne Amerike je tega alpinističnega veterana iz ameriške zvezne države Utah pogotilno brezno, ki se je nenadoma odprlo z lomečim, zamolklim glasom. »Mungs, Mungs!« so vzklinali njegovi prijatelji. Odgovora ni bilo. Samo ledena tišina. Čeprav žalostni in pobiti so ostali stvarni. »To je pač alpinizem, ne pa tenis,« je dejal eden izmed njih novinarju lokalnega časopisa.

Očitno res ne! Zastavlja se vprašanje, ali so alpinistični vzponi na Mount McKinlev še vedno šport ali pa je to nekakšna atletska različica ruske rulate. Nedavna smrt Mugsa Stumpa je bila že sedma v enem samem »prekletem« tednu na McKinlevu. Močan veter je z grebena pometel tri korejske alpiniste. Pri naslednjem padcu sta umrla dva Italijana, Švicar pa je umrl zaradi težav z dihanjem. Smrtni davek bi se prav lahko podvojil, če pazniki v nacionalnem parku ne bi s pogumno akcijo potegnili iz ledeniške razpoke dva alpinista in rešili še šest drugih.

Urednik dnevnega časopisa iz Anchoraga je za reklamni oglas predlagal tale naslov: »Povzpni se na Mount McKinlev - in umri!«

Ali je bila Wanda na Kangčendzengi?

Wanda Rutkiewicz se s svojega tretjega poskusa, da bi priplezala na 8598 metrov visoko Kangčendzengo, z območja vrha ni več vrnila. Bila je članica majhne mehiške odprave, ki se je poskušala povzpeti po zahodni steni na vrh in ki se je umaknila z gore, potem ko sta odpadla najpomembnejša pretendenta na vrh, Wanda in **Carlos Carsolio**.

Letošnjega 12. maja ob 3.30 zjutraj sta se oba napolnila iz ledene luknje v višini 8000 metrov proti vrhu, ki sta ga vsekakor nameravala doseči ta dan. Globok sneg je močno oviral napredovanje, tako da je Carsolio šele ob 17. uri dosegel najvišjo točko, medtem ko je Wanda ostala daleč zadaj. Ob 20. uri jo je Carsolio našel v višini 8300 metrov v snežni luknji, kjer je bivakirala brez spalne vreče, brez kuhalnika in brez vsakršne hrane ali pijače. Bila je popolnoma prisebna in je menila, da bo naslednje jutro lahko priplezala na vrh. Carsolio je šel nazaj do ledene luknje, jo tam čakal 24 ur in še naslednje tri dni v nižjem taboru, vendar zaman, kajti njene vrnitve ni dočakal.

Ali je Wanda Rutkiewicz umrla zaradi podhla-

PLEZALCI PODCENJUJEJO GORO

McKinlev nepoznavalcem ne vzbuja ubijalskega videza. S svojimi 6194 metri je približno tri tisoč metrov nižji in manj strm kot znamenita velikana Everest in K2. Toda McKinlev je zahrbtna gora. V središču arktičnega kroga je izpostavljena ostremu vetru in izjemno nizkim temperaturam. Prav vreme je krivo za nekaj zadnjih nesreč.

Stari romantizem, ki se izraža v stavku »ker je pač tukaj«, je mnoge alpiniste navdušil za McKinlev. Ni le svetovno znan vrh, ampak je tudi lahko dostopen, saj se ga lahko prepleza za ceno letalske vozovnice. Zato nanj prihajajo alpinisti z vsega sveta. Nekateri tudi povsem brez plezalskega znanja in izkušenj. Podeželjska vasica Talkeetna - polna prijaznih ljudi in lovskih koč, okrašenih z losovimi rogovi - predstavlja vmesno letalsko postajo. Vodiči s helikopterji prepeljejo alpiniste do baznega tabora na ledeniku Kahilta, približno 2200 metrov visoko, potem pa so prepuščeni sami sebi. Vendar to ne pomeni, da so dejansko sami. Ob koncu maja je, na primer, v baznem taboru za polet nazaj do Talkeetne čakalo kar 40 alpinistov. Na višini 4300 metrov, kjer je zadnja paznikova postojanka, pa je taborilo še 150 drugih. Zato

ditve, izčrpanosti ali pomanjkanja kisika ali pa je zdrsnila, padla in se ubila, bo prav tako zavito v skrivnost kot to, ali je bila na vrhu svojega devetega osemtisočaka ali ne.

Wanda Rutkiewicz se je rodila leta 1943 v poljski družini na Litovskem in je od leta 1946 živela na Poljskem. Inženirka računalništva je začela z 18 leti plezati in je bila tako zelo privržena tej strasti, da se je v poznejših letih popolnoma posvetila plezanju po gorah in proizvodnji gornjskih filmov ter se ob tem poklicno ukvarjala s predavateljstvom o gorah. Najtežavnejši vzponi v poljskih Tatrah, Matterhomova stena pozimi v ženski navezi, južna stena Aconcagua in prva izkušnja v velikih višinah leta 1972 na Nošaku so bili njerli prvi uspehi, leta 1975 pa je priplezala na Gašerbrum III (7952 m).

Vendar bo Wanda Rutkiewicz ostala v spominu kot doslej daleč najuspešnejša alpinistka na osemtisočakah.

Jeseni leta 1978 je kot članica mednarodne odprave stala kot tretja ženska naspluh na vrhu Mount Everesta. Kljub hudi nesreči na Kavkazu leta 1980, ki je imela za posledico, da je leta 1982 med svojo prvo odpravo na K2 morala tekati po baznem taboru z berglami, ji je leta 1985 na ženski odpravi uspel vzpon na Nanga

vodiči najbolj popularni vzpon na McKinlev prezirljivo imenujejo »pasji dir«. V začetku junija se je več kot 500 alpinistov gnetlo na McKinlevu. Vsi razen dveh, ki so umrli na McKinlevu od leta 1986, so bili tujci. Rešili pa so vsaj tri četrtine vseh, ki so poskušali priti na vrh. »Ljudje podcenjujejo to goro,« razlaga paznik v nacionalnem parku J. D. Sweed. Predvsem tujci mislijo, da lahko goro osvojijo v enem tednu kot Mont Blanc v Alpah, zato ne vzamejo dovolj hrane in opreme, ki bi jo potrebovali za preživetje v spremenljivem vremenu na McKinlevu.

Morda se lahko le dolinci sprašujejo, zakaj si ljudje želijo preplezati McKinlev. Vrsto odgovorov na ta vprašanja lahko dobiš le v okolici Talkeetne. »Nekateri gredo rajši na plažo, drugi pa v gore,« malomarno odvrne Nemeč iz Munchna Rudiger Shuis.

ČISTO, NEVARNO ŽIVLJENJE

V hrupnem gostišču v Talkeetni se pogovori o gori nadaljujejo. »Želim umreti,« pravi eden od alpinistov, ki namerava do baznega tabora poleteti naslednji dan. Pravi, da s smehom na ustih, vendar kdo ve, zakaj.

Med navdušenci je tudi mlad Poljak **Krzysztof Wiecha**. McKinlev je preplezal lansko leto, toda za ceno tragičnih posledic. Tik pod vrhom ga je ujela nenadna nevihta, zato je moral Wiecha tri dni in noči prebiti v snežni jami brez hrane,

Parbat (8125 m). Njen največji uspeh je bil prvi ženski vzpon na K2 (8611 m), in sicer brez uporabe dodatnega kisika in skupaj s franco-

V gorah se ni več mogoče izgubiti

Elektronika je zdaj dosegla tudi gorske vrhove: vedno več planincev nosi s seboj prenosne telefone, s katerimi pokliče domov nemara svojo teto in ji sporoči, da je vrh osvojen. Tako je te dni začel svoje poročilo predstavnik Nemške planinske zveze (DAV). Prišlo bo tako daleč, da niti gore ne bodo več imele svojega običajnega miru - in tudi ne ljudje, ki jih bodo obiskovali. Poleg telefona, ki ga nekateri že nosijo s seboj na gorske ture, pa je mogoče zdaj nesti s seboj v gore še nekatere novosti iz elektronike, s pomočjo katerih je mogoče natančno določiti, kje je človek, ki ima s seboj tak aparat. Signale pošiljajo posebni merski sateliti. Takšne naprave so zdaj menda že skoraj nepogrešljive pri velikih in finančno močnih odpravah v visoka in oddaljena pogorja. Aparatura stane med 1000 in 5000 mark. Novi orientacijski sistem »Global Positioning System« (GPS) so razvili v okviru ameriških vojaških raziskav. Zdjaj kroži okrog Zemlje 24 merilnih satelitov. Kot je mogoče prebrati v Poročilih Avstrijske planinske zveze, se da položaj človeka s tako aparaturo določiti tudi ponoči in v megli tisti trenutek, ko vprašamo za položaj, položaj pa aparature pokažejo do 15 metrov natančno.

goriva in šotora. Reševalci so ga s helikopterjem dosegli na višini 6000 metrov. Pravočasno za njegovo življenje, vendar prepozno za njegove omrzline. V bolnišnici v Anchoragu so mu morali amputirati več prstov na obeh nogah. Letos se je Wiecha ponovno vrnil v Talkeetno. Med kolesarjenjem, s katerim pridobiva telesno pripravljenost, kuje načrte za ponoven naskok na goro. Te želje ni znal pojasniti. »Tam zgoraj je življenje zelo čisto,« preprosto pravi. Lako mu le zaželimo srečo.

Newsweek, prevedel Matej Šurc

skim zakonskim parom **Barard**. Tam se ji je zgodila ena od številnih osebnih tragedij, ko sta njena soplezalca in prijatelja med sestopom na območju vrha padla in se ubila. Leta 1987 je priplezala na vrh Šiše Pangme (8048 m), leta 1989 na Gašerbrum II (8035 m) in leta 1990 na Gašerbrum I (8068 m); na zadnja od obeh vrhov se je povzpela na ženskih odpravah. Leta 1991 je sledil Čo Oju (8222 m) in plezanje po izjemno težavni južni steni Anapurne (8078m). Vse to niso bili lahko doseženi uspehi. Financiranje vseh teh projektov je bilo za Poljakinjo težavno, številni poskusi so se končali brez popolnega uspeha, se pravi brez vzpona na vrh (tako tudi lanski poskus plezanja s slovensko odpravo na Kangčendzengo). Tako je Wanda trikrat potovala na pobočja K2, preden je dosegla najvišji vrh, prav tako pa je upala, da bo vrh Kangčendzenge dosegla zdaj pri svojem tretjem poskusu. Breme, ki si ga je sama naložila, da bo namreč kot prva ženska priplezala na vseh 14 osem-tisočakov, je očitno Wandi postalo pretežko. V urah premišljevanja na številne mrtve prijatelje se ji je nemara kdajpa-kdaj zazdelo, da tudi njo čaka enaka usoda, vendar na poti na vse najvišje gore sveta kljub temu ni hotela odnehati.

PO HUDI GORSKI NESREČI NE MOUNT KENYJI

NAPETO MEDCELINSKO REŠEVANJE

Dne 5. septembra 1970 ob 13.30 sta 29-letni **dr. Gerd Judmaier** in njegov prijatelj **Oswald Oelz** priplezala na 5199 metrov visoki Batian, glavni vrh Mount Kenye. Na ta vrh, ki so ga imenovali po enem od črnskih poglavarjev, je leta 1899 prvi priplezal **sir Halford Mackinder** skupaj z dvema vodnikoma iz Courmaveurja, s **Cesarjem Ollierjem in Josephom Brochere-lom**. Šele leta 1929 sta **Eric Shipton in Percy Wynn Harris** priplezala na 5186 metrov visoki dvojček tega vrha, na Nelion. Celoten masiv leži zdaj v kenijskem narodnem parku ter ga obdajata pragozd in vulkanska močvirja. Za Gerda in Oswalda je bila to prva gorniška tura zunaj Evrope in sta bila zato temu ustrezno srečna, da sta dosegla svoj cilj. Ob šestih zjutraj sta vstopila v 700 metrov visoko severno steno, doživljala užitke plezanja v trdem granitu od 3. do 5. stopnje in se od časa do časa bojevala z ledom. Takrat je bil Mount Kenya še samotna gora, saj sta bila ta dva plezalca prva, ki sta to leto priplezala na vrh.

DELCI ZDROBLJENE GOLENICE

Počitek in malica na vrhu sta trajala samo nekaj minut, kajti okoli plezalcev se je dvignila gosta megla in začelo je snežiti. Sestop je najprej peljal dva raztežaja povprek prek vršnega grebena do tako imenovanega Shipton's Notch. Od tod sta sestopala prek stene in Oswald Oelz je nadaljnje dogajanje takole opisal:

»Medtem ko sem se vpel v zabit klin, je Gerd stal kakšen meter levo od mene in ogledoval smer sestopa. Z levo roko se je držal za velikanski skalnat blok. Ne da bi mogel kakorkoli reagirati, sem videl, da se je skupaj z mojim prijateljem kot v počasnem posnetku nagnil naprej, se odlomil in začel padati. Gerd je izginil iz mojega zornega kota, sam pa sem nagnosko še trdneje zagrabil za vrh, ki naju je povezovala. Tako močno je potegnilo, da mi je popolnoma ožgalo kožo po prstih in dlaneh, padec mojega prijatelja pa je po kakšnih 12 metrih zaustavila skalna reža, v katero se je zagozdita vrh. Tako sem lahko zaustavil padec.

Ko sem plezal k svojemu prijatelju, sem v skalah najprej našel košček golenice. Gerd je ležal na strmini melišča, krvavel je iz ran na glavi in po nogah, del golenice je nad gležnjem štrlel iz raztrganih hlač. Ta rana je močno krvavela. Naučeno sem lahko zaustavil in nato nadzoroval to krvavenje. Gerd je takoj napovedal tri možnosti, zaradi katerih bo umrl na tem mestu, in sicer šok in izkravitvev, podhladitev in embolijo zaradi zlomljene kosti. Bil je realist.

Če bi že preživel ure ali dneve, je bilo vendarle komajda kakšno upanje, da bi ga živega prenesli po dolgi in za prenos izredno neprimerni poti do vznožja gore. Kljub temu sva se dogovorila, da se najresneje oprimeva celo najmanjše možnosti. Pograbil sem torej ponesrečenca in najino rezervno obleko ter vse skupaj strpal v najino bivak vrečo. Z dvema klinoma sem jo pritrdil za skalo. Nadalje sem mu pustil vso hrano, ki nama je ostala, deci viskija in konzervo slivovega kompota. Poslovala sva se in prosil me je, naj pozdravim vse prijatelje.

Sestopa v vse močnejšem snežnem viharju ter z odprtimi, krvavečimi dlanmi in prsti ne bom nikoli pozabil. Z mrakom sem prišel do Kami Hut, pločevinaste kočice ob vznožju gore. Osem britanskih in ameriških alpinistov je bilo tam in vsi so mi takoj ponudili svojo pomoč. Eden od Britancev iz Zambije je že ponoči, se pravi takoj, odkorakal do najbližje radijske postaje, od koder je o nesreči obvestil lokalno policijo. Sredi noči so alarmirali **Roberta Chambersa** in Kenijskega gomiškega kluba. Ta klub je bil združenje v glavnem britanskih alpinistov, ki so v prostem času skupaj plezali in vadili reševalno tehniko. Tako so do tedaj že pogosto razpravljali o možnostih nesreč na Mount Kenyji in so si izmišljali ustrezne reševalne scenarije. Pri tem

Planinci motijo kmečko posest

Začelo se je tisto, kar je bilo po privatizaciji in lastninjenju mogoče pričakovati in s čimer so se morali, na primer, avstrijski planinci že zdavnaj sprijazniti: nekateri lastniki zemlje so že prepovedali planinske prehode po svojih parcelah.

*Planinsko društvo Jezersko je v začetku letošnjega poletja dobilo od odvetnika **Janeza Pernuša** iz Kranja obvestilo, da »se je v odvetniški pisarni zglasil **Jože Skuber** iz Zgornjega Jezerskega z dopisom PD Jezersko glede mnenja o postavitvi smernih tabel in parkirišča pri vlečnici za ljudi, ki so namenjeni proti Češki koči«.*

Po posvetovanju z odvetnikom je Jože Skuber obvestil PD Jezersko: »Dobro se ve in tudi zapisano je, da je pot k Češki koči določena mnogo nižje, kot je sedanje parkirišče žičnice; pešpot pelje od ceste, ki je sedaj asfaltirana, nižje od parkirišča po gozdnem terenu mimo Marofa naprej do

so predvideli tudi možnost nesreče v bližini Shipton's Notch in domnevali, da bi bilo tam reševanje nemogoče. Kljub temu je Chambers takoj obvestil svoje kolege, ki so iz Nairobija že takoj ponoči odpotovali z zasebnimi osebnimi avtomobili proti bazi pod Mount Kenyo. Pri jasnem vremenu so naslednje jutro naročili poizvedovalo letalo, ki je ugotovilo, kje je natančno Judmaier. Kazal je še znake življenja, tako da je moštvo iz Mountain Club of Kenya takoj pripravilo material in zbralo domače nosače.

POMOČ BRITANCEV, AMERIČANOV IN ITALIJANOV

Dne 6. septembra sem skupaj z Dickom, alpinistom iz Los Angelesa, poskušal priplezati k svojemu poškodovanemu prijatelju. Toda prav ob 10. uri zjutraj je bilo spet močnejše snežno neurje in plezanje je bilo zato težavnejše. Pri Dicku so se pokazali znaki hude akutne višinske bolezni in je bil naposled tako pri koncu z močmi, da sva se morala vrniti z višine 4900 metrov. Bolečine v svojih razrezanih prstih in odprtih dlaneh sem prav težko prenašal. Največjo bolečino pa mi je povzročala misel, da bi lahko Gerd umrl čisto sam ali pa da je že umrl. Šele ponoči sva prispela nazaj v Kumi Hut; cedilo se je od naju zaradi mokrote, čisto premražena sva bila in iznemogla. Prav tedaj so prispeli štirje alpinisti Kenijskega gorniškega kluba z zdravili in pripomočki za reševanje,

Mount Kenya z Batianom in Nelionom

vendar so vsi bolehalo za hudo akutno višinsko boleznijo.

Dne 7. septembra sem s **Silvanom Borrusom**, v Keniji živečim Italijanom, vnovič poskušal priti do svojega prijatelja. Čeprav se je tudi Silvana lotevala vse hujša višinska bolezen, sva ob 17.30, več kot 48 ur po tem, ko sem odšel od Gerda, dosegla zadnje rebro, ki me je še ločilo od prostora, na katerem je ležal. Zagledal sem nepremično postavo, ki je ležala kakšnih 20 metrov od Shipton's Notch. Po mojem obupnem

Češke kočje. Ne dovolimo, da bi postavili smerne table na prostoru pred lesu, kjer so naša zemljišča ograjena; to omogoča zlorabo poti, kajti niti vozne niti peš poti za potrebe Češke kočje ni prek naše zasebne poti, ki je ograjena z lesu in tvori kompleks obdelovalnih in gozdnih zemljišč z zasebno potjo. Zasebna pot služi edino Jožetu Skubru in Juriju Skubru za potrebe njunih hiš in domačij, saj nihče drug nima v tej smeri gozdnih zemljišč.

Sedaj se je začela praksa, da ljudje skozi lesu vozijo z avtomobili, nato pa se, če je le mogoče, vozijo po travi in ne samo po zasebni poti, parkirajo pa vsepovsod po travi in poti in na drugih naših zemljiščih, tako da ovirajo naše delo, delajo pa tudi škodo na naših zemljiščih. Dogaja se tudi, da na naših zemljiščih ljudje prirejajo piknike, pri čemer se ne ozirajo na škodo.

Dovoljenja za postavitev smernih tabel iz smeri lese po naši zasebni poti proti Češki kočji zato ne damo in tudi prepovedujemo vožnje in hojo po tej zasebni poti proti Češki kočji. Prava pot je jasno določena s sta-

rimi pogodbami in je v naravi dosti jasna. Kar zadeva smerne table proti Velikemu vrhu in slapu Čedca, ne nasprotujemo postavitvi kašipotov, vendar ne tako, da bi nakazovale smer poti prek našega ograjenega zemljišča.

Kar pa zadeva mnenje o parkirišču ob vlečnici, moramo povedati, da to ni last Jožeta Skubra.

Prosimo, da o tem opozorite svoje člane, naj upoštevajo navedena pravila glede voženj, hoje in parkiranja na naših zemljiščih, kajti tega na ograjeni kmetiji ne bomo več dovoljevali.«

O takšnih primerih nasploh je Planinski vestnik že pisal: kmetje ponavadi ne nasprotujejo planinskim potem, ki peljejo prek njihove zemlje, kadar gre v resnici samo za pešpot, ki ne posega v intimnost kmetije. Toda brž ko začnejo po taki poti voziti planinci z avtomobili, da bi se pripeljali čim višje poč goro, ko začnejo delati škodo na privatni zemlji in se na tujem obnašati predrzno, domačini seveda reagirajo. In prav imajo.

Gerd Judmaier takrat, ko so ga rešili

kričanju - saj sem bil popolnoma prepričan, da je že dolgo mrtev - se je naposled odprla bivak vreča in bled, slaboten mož je dejal: »Oh, saj sploh nisem mislil, da bom preživel!« Poročilo, da je še živ, ki sem ga oddal po brezžični radijski zvezi, so slišali ob vznožju gore in to je motiviralo številne gorske reševalce, ki so medtem prispeli.

Gerd je trpel hude bolečine in je šele takrat dobil prve injekcije morfija. Pil je lahko le malo in začel je bruhati. Zadnjih 48 ur je preživel le s požirkom viskija in s sadno konzervo, ki jo je moral odpreti s kamni, ker ni imel nožička. Sledila je mrzla, neprijetna noč na skalnati strmini.

8. september se je začel z blestečim sončnim vzhodom in z obiskom več letal. Provizorično so Gerdovo nogo imobilizirali z opornicami in Silvano ga je poskusil na hrbtu prenesti nekaj metrov. Pacient je kričal od bolečin in je padel v nezavest. Premaknili smo ga le nekaj metrov in ga vnovič trdno privezali na skalo. Bil je umirajoč človek, ki je komajda še lahko popil kakšen požirek tekočine. Infuzijske tekočine pa še nismo imeli.

Dne 9. septembra je že zgodaj dopoldne snežilo. Gerd mi je pripovedoval, da je zadnjo noč pričakoval, da bo umrl in je premišljeval o tem, kako strašno je to, da umiranje tako dolgo traja. Ponoči me je prosil, naj ga odvežem od skale, da bi se lahko sam skotalil prek kamnite strmine in padel v prepad.

Okoli nas je bilo spet slišati brnenje več letal. Slišali pa smo še nove zvoke, zvoke helikopterja, in dobivali smo upanje, da bo pomoč hitro prišla. Nenadoma pa je bilo slišati močan hrup in bobnenje; nato je bilo vse tiho in helikopterski zvok je utihnil. Hudo slutnjo smo imeli, da se je helikopter zrušil, kar bi pravzaprav kar dobro sodilo v tedanjo scenerijo. Pozneje smo zvedeli, da se je helikopter v resnici zrušil in da je Jim Hastings, mlad ameriški pilot, pri nesreči izgubil življenje.

Čez dan so do nas prišli štirje plezalci iz Kenije z vodjem reševalne skupine **Robertom Cham-**

bersom in prvič prinesli infuzijsko tekočino. Našel sem žilo na Gerdovi roki in tako smo mu lahko dali prvi liter raztopine grozdnega sladkorja. Ponoči je infuzijska tekočina zmrznila, ko smo jo bili obesili na karabin, pritrjen v steni nad Gerdovo glavo. Brž ko smo to opazili, sem začel pod steklenico s tekočino kuriti kuhalnik, tako da je infuzijska tekočina spet začela teči. Žile šokiranega pacienta je bilo komajda mogoče najti; s prsti, ki so bili popolnoma brez občutka za karkoli, sem moral iglo zapičiti kakšnih dvajsetkrat, dokler ni zadela v žilo, potem pa je spet zdrsnila iz nje. Zalotil sem se pri misli in pri upanju, da bo Gerd naposled le umrl, saj ga živega tako in tako ne moremo spraviti do vznožja gore. Hotel sem zapustiti ta strašen kraj na tej strašni gori v tem strašnem vremenu.

Dne 10. septembra zjutraj je bilo grozno mrzlo. Tam nas je bilo pet mož in zgradili smo žičnico za težavno prečenje pri našem nameravanem sestopu. Poskus, da bi Gerda na ta način prepeljali navzdol, se je ponesrečil zaradi nevzdržnih pacientovih bolečin. Čakati smo torej morali na kakšno modernejše prevozno sredstvo. Medtem sem porabil vso infuzijsko tekočino in vse ampule z morfijem. V svojih vročičnih blodnjah je Gerd pripovedoval o tem, da je imel prav lepo življenje, da je zelo žalosten, ker mora oditi in da obžaluje vse, kar je v življenju zamudil. Popoldanski vihar je bil močnejši kot kadarkoli dotlej in naša morala je dosegla absolutno najnižjo točko.

Dne 11. septembra je bil moj pacient še vedno živ, čeravno z visoko vročino in z neprestanim jadikovanjem. Prosil me je, naj naposled naredim ogenj, dejal pa mi je tudi, da sliši glasove nemških deklet, ki da so nas obiskale. Potem je od nas zahteval, naj ne sedimo samo okrog njega, ampak naj ga naposled rešimo.

Okoli poldneva smo končno dobili nosila, na katera smo privezali Gerda. Vnovič smo na svojo žičnico privezali ranjenca in potem se je začelo dolgo prečenje do naslednjega stolpa, dolgo prečenje v steni, kjer so bile težave tretje do četrte stopnje z nosili, ki jih je eden od plezalcev od zgoraj varoval, preostali štirje pa smo ga nosili prek skalovja. Ob mraku smo prišli do začetka navpične stene, kjer smo spet bivakirali. Moj pacient je imel vročične blodnje, imenoval nas je pijančke in je tudi zase zahteval vsaj pošten kozarec rdečega vina. Vsaki dve uri sem talil sneg, da je pacient lahko popil nekaj požirkov toplega čaja.

DEUS EX MACHINA S TIROLSKEGA

Dne 12. septembra zjutraj smo začeli dolgo spuščanje po vrvi. Z dvema vrvema smo varovali nosila in spremljajoče reševalce. Po več raztežajih smo ponovno doživeli močno snežno

neurje - prav takrat, ko smo bili na začetku dolgega, izjemno problematičnega prečenja. Nobene možnosti nisem več videl, da bi s skromnim preostankom vrvi postavili še 60 metrov žičnice do naslednjega skalnega stolpa. Spet smo bili pred navidez nerešljivim problemom.

Tedaj pa se je iz megle in snežnega meteža nenadoma pojavil popolnoma nov obraz, me nagovoril v nemškem jeziku in potegnil iz nahrbtnika tri vrvi. V deusu ex machina sem spoznal **Wernerja Heima**, enega od najmočnejših avstrijskih plezalcev tistega časa in hkrati enega od najbolj izkušenih gorskih reševalcev. Dejal mi je, da je prišlo sedem prijateljev s Tirolskega, da bi rešilo Gerda. Celotno smer sestopa so bili že pripravili.

Pozneje sem zvedel, da je Gerdov oče 24 ur po nesreči zvedel za dogodek in je prosil najine prijatelje, naj pohitijo na pomoč. Bila je smetana tirolske gorske reševalne službe tistega časa, ki je v 24 urah poletela v Nairobi in v naslednjih dveh dneh prispela v vznožje gore. Peterica od sedmih je pravkar prišla iz Himalaje in je bila

temu ustrezno aklimatizirana, tako da je bil zanje možen izredno hiter vzpon v višino.

Preostanek sestopa je bil kronan s čudovito hitrostjo, in sicer zahvaljujoč se izvrstni reševalni tehniki, ki je bila podprta še z izvezbano močjo.

Ob štirih zjutraj sva **dr. Margreiter**, udeleženec reševalne skupine, in jaz odstranila povoje okoli Gerdove noge. Neznosen smrad in pogled na nogo s sivimi, ven štrlečimi polomljenimi kostmi je bil v hipu dovolj za radovedneže. Bili smo prepričani, da bo nogo treba odrezati.

Dne 13. septembra so nam pomagali črni policijski nosači, da smo pacienta transportirali do začetka ceste. Tam je že čakal Gerdov oče in Gerda so še isti večer prepeljali v bolnišnico v Nairobi. V nasprotju z našimi pričakovanji so tamkajšnji kirurgi tvegali, rane samo skrbno očistili in amputacije niso opravili. Tako je fantu ostala noga.

Dvajset let pozneje sva z Gerdom in z delom reševalnega moštva, ki je takrat prišlo na pomoč, ponovno priplezala na vrh Mount Kenye,« je končal svojo pripoved Oswald Oelz.

LAHKO BI BILA SAMO ZABAVNA, PA JE RESNIČNA ZGODBA

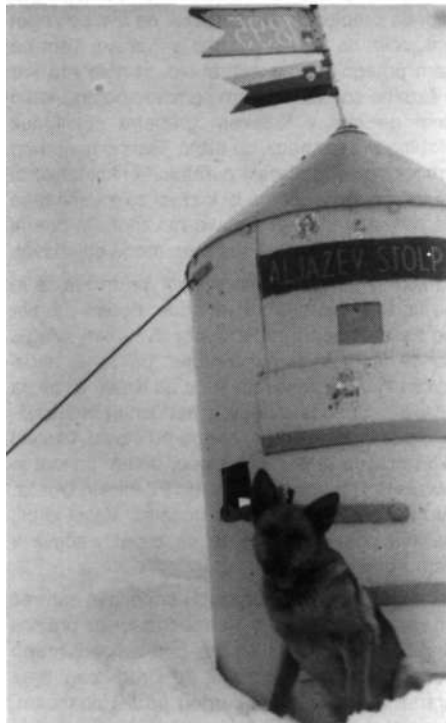
PLANINEC ARO NA TRIGLAVU

STANE DOBRAVC

Rad bi predstavil planinskemu svetu svojega psa ovčarja, ki je prav tako kot jaz navdušen planinec. Kar ponori od sreče, kadar zasluti, da se odpravljam v gore.

Rad imam gore in že od mladih nog stalno lazim in plezam po njih. Počasi pa mi je samotarjenje postalo dolgočasno. Prave hribovske družine ni bilo najti, pa sem si kupil psa. Komaj nekaj mesecev mu je bilo, ko sem ga peljal na Rinke in prav rad je skakljal za menoj. Sedaj pa je že obratno. Komaj leto in tri mesece mu je, pa ima že lepo število gora za seboj. Komaj ga dohajam in mirim, s takim navdušenjem hodi po gorah. Seveda tudi meni s svojim hitrim tempom daje kondicijo in oba sva prava športnika. Moram priznati, da imam rad svojega volka. Prav tako ga vleče v gore ljubezen do narave in gora kot mene. Srečen je, kadar lahko pleza ob meni v strmi steni, kadar lahko gleda s strmih pečin v globoke prepade kot gams. Tudi pozimi v ledu je njegova stopinja varna; grabi se s kremplji in previdno stopa. Mnogo gora sva že skupaj prevandrala v tem letu, do vzpona na Triglav, postala sva si najboljša hribovska prijatelja in zakoreninila sva se drug drugemu v srce.

15. in 16. junija letos je bilo po Triglavu res še kar dosti snega, ko sva iz Bohinja opravila turo na Triglav, na celotni poti pa nisva srečala žive duše. Sicer je bilo sončno in vroče, ko sva se

Aro pri Aljaževem stolpu

prvi dan povzpela čez Komarčo do Črnega jezera in naprej do Koče pri Triglavskih jezerih. Tu pa sva obrnila čez Štapce gor na Tičarico, Malo in Veliko, pa na Kopicu ter Malo in Veliko Zelnarico. Vse vrhove sva obrala in prav lep razgled sva uživala, pa še suho je bilo. Ko pa sva zakorakala proti Hribaricam v globok sneg, se je veselje sprevrglo v garanje, ki na srečo ni trajalo dolgo. Dol na Dolič sva se kar smučala po snegu. Aro se je vozil zdaj po vseh štirih, zdaj po zadnji plati in prav zabavno je bilo. V zimski sobi na Doliču sva si ravno pripravila za spat, pa se je že začelo temniti. Aro je pridno spal spodaj pri vratih, jaz pa sem zlezal na pograd.

Tako prijetno je spati v tisti koči v zimski sobi na Doliču, da si človek zares nabere novih moči. Zjutraj sva zgodaj vstala in Aro je veselo skakljalo po snegu okoli kočice in nestrpno čakalo, kdaj odrineva. Triglav je bil za razliko od prejšnjega dne ves v megli in oblakih. To naju ni odvrnilo od poti, pač pa sva tu in tam gazila sneg pol poti do Planike. Pri Planiki sva v celem snegu in megli malo zašla in nisva zadela vstopa v p/feben Malega Triglava, pač pa sva prilezla ravno okoli pod jugovzhodni greben, ko je posijalo sonce in se je že videl Dom na Kredarici, ko sva ugotovila, kje sva. Pa sva jo udarila kar naravnost gor, saj je bil greben suh in kopen, ter sva hitro prišla na vrh, tam pa sva morala preplezati dve škrbinci, da sva se zopet priključila na pot, ki pripelje s Planike. Tam pa sem potegnil vrv iz nahrbtnika in sem Ara kar v škrbino spustil. Ob tem sem se spomnil, kako sem ga lani v Kalškem grebenu nesel čez škrbino privezanega na hrbtu. Ravno malo pod vrhom pa se je strgala ovratnica in kaj lahko bi zletel v globino, če ne bi k sreči za zadnje tace še privezan obvisel z glavo navzdol. Pa psa ni bilo prav nič strah; le zvedavo me je ogledoval.

Kmalu sva se priključila na pot, pridružila se je še tista, ki pripelje s Kredarice, potem pa sva po zasneženem grebenu stopila na vrh. Megle so se le tu in tam razkadile, da se je skozi kakšno luknjo pokazala kočica na Kredarici ali pa Planika. Seveda sva se s ponosnim in korajžnim planincem Arotom slikala pri stolpu, čestital sem mu, da je pravi slikavec, potem pa sva jo ubrala dol po normalni poti do Planike in Doliča. Aro je veselo skakal prek snežišč. Vesel je bil, da sva dosegla cilj in da se zopet vračava v varno dolino.

Bil sem že močno izčrpan. S seboj sva namreč imela le vodo. Šele v Komarči sem bil prejšnji dan ugotovil, da sem že pripravljeno hrano pozabil doma. Tako sva že drugi dan brez hrane in gaziva globok sneg proti Hribaricam. Aro valji kepe in skače za njimi. Vabi k igri in poskakuje po belo rjavem snegu. Meni pa ni do igre. Izmučen sem. Ogledujem temne oblake in

Kuža in njegov lastnik na najvišji točki države

se sprašujem, kdaj se bo ulilo. Celo večnost se vleče pot. Na Hribaricah ostaneva še brez vode, a ne za dolgo.

Kmalu se pričneva spuščati v zasneženo dolino Triglavskih jezer. Od Prehodavcev pa vse do kočice pri Triglavskih jezerih je sneg. Zgornja jezera so še pod ledom. Spodaj pri koči pa naju osveži hladna jezerska voda. Tudi Aro občuduje to lepoto, hladi si razgrete tace v jezerski vodi in vidno uživa. Pa ne za dolgo, ker naju kmalu napadejo celi roji muh in naju poženejo naprej na pot proti Črnemu jezeru. Soparno je in kmalu se popolnoma zmračí. Nekajkrat strahotno počí in vsuje se tako močna toča, da bi človeku še kožo s telesa ogulila, pa se k sreči tu že pričeneva redok gozd. Stisneva se pod smreko in vedriva. Ko malo poneha, jo užgeva kar naprej. V Komarči naju še pere, ampak tu sva že bolj ali manj v zaščiti gozda.

Okrog poldneva že pritečeva pred kočico Savica - premočena, pa vseeno s polno dušo vedrine in sreče.

Aro je nemški ovčar, star leto in tri mesece. Njegov dnevnik vzponov nad 2000 metri je tak: Grintovec, vse Rinke, Turška gora, Mangart, Kalška gora in greben, Planjava, Lučka Baba, Ojstrica, Mala in Velika Tičaricar Kopicca, Mala in Velika Zelnarica, Triglav, Begunjščica, Palec, Celovška špica. Zimske ture: Mala Mojstrovka, Veliki Greben, vse Rinke in Stol.

Razen v visokih gorah je pogost gost tudi na hribih okoli Ljubljane, na Tošcu, Grmadi, Šmarni gori itd.

Mnogi planinci se ob srečanju s psom ustrašijo. Povem vam, ki se srečujete z njim: ne bojte se ga, saj je prav miren in prijazen pes in ima gore prav tako rad kot mi, ki radi zahajamo tja gor v rajski svet, tja, kjer tišina šepeta.

NEPALSKI PRAZNIKI, LEGENDE, TABUJI

INDRAJATRA

Indrajatra je praznik, posvečen staremu arijskemu bogu deževja Indri. Njegov praznik pomeni konec monsunskega deževja in začetek najlepšega časa leta v Nepalju.

Praznovanje Indrajatra traja ves teden in se razvija po prastarem redu. Prebivalci Katmanduja ga slavijo z vsem sijajem ob vrsti slovesnosti. Po mestu vozijo vozove bogov: Kumari Devi, Ganeša in Bairava, prirejajo obredne plesse, razstavljajo svete slike, prižigajo sveče v spomin umrlih sorodnikov.

Praznik Indrajatra v prevodu pomeni kaznovanje Indre. Bog Indra je bil namreč v davnih dneh ujetnik v svetu smrtnikov. To se je zgodilo tedaj, ko je bil svet razdeljen na tri dele: na nebo - kraljestvo bogov, Zemljo - prebivališče smrtnikov in podzemlje - svet mrtvih. Bog Indra je vladal nebu.

Nekoč je Indrova mati gledala z neba Zemljo. Opazovala je čaščenje boga Ganeša. Zaželela si je žlahten cvet palije. Njen sin Indra te redke cvetice ni mogel najti na nebu, zato je odšel na Zemljo, da bi jo ukradel Zemljanom in ustregel svoji materi.

Zgodilo se je, da so Zemljani zasačili Indro ravno tedaj, ko je kradel palijo. Ujeli so ga in ga za kazen kot tatu izpostavili zasramovanju.

Ko je Indrova mati zvedela, da je njen sin ujetnik Zemljanov, ga je vsa obupana poskušala rešiti.

Vedela je, da Zemljani nujno potrebujejo roso in meglo, da bi riž in žito dobila mleček v zrno. Odšla je na Zemljo in se začela pogajati z Zemljani. Obljubila jim je meglo in roso v zameno za sinovo svobodo.

Zemljani so ji sina vrnili in tudi Indrova mati je

držala besedo. Riž in žito od tedaj dalje vsako leto dobita mleček v mladih zrnih v jesenskih dneh, ko padeta na Zemljo rosa in megla. To je darilo Indrove matere Zemljanom.

Ko je rešila sina, ga je mati želela karseda hitro odpeljati v nebo. Ko pa so ljudje videli, da se Indra in njegova mati odpravljata v nebo, so mnogi hoteli oditi z njima, da bi obiskali svoje umrle sorodnike. Množica ljudi je v dolgi vrsti sledila bogovoma proti nebu. Držali so se oblačila Indrove matere in se v dolgi vrsti zvrstili za njo. Drug drugega so držali za roko. Da pa ne bi zgrešili poti nazaj na Zemljo, so vso pot trosili na Zemljo sedem vrst različnih semen.

Indrova mati je najprej odšla s sinom k jezeru Indra Daha in se tam okopala, nato pa sta s sinom nadaljevala pot proti nebu. Smrtniki pa, ki so viseli na oblačilih Indrove matere, niso vzdržali naporne poti. Njihova vrsta se je pretrgala in pot proti nebu se je zanje končala.

Medtem so ljudje na Zemlji začeli prižigati oljne svetilke na dolgih bambusovih palicah. Zatikali so jih za slemena svojih hiš, da bi izgubljeni našli pot domov.

Na praznik Indrajatra Nepalci še danes prižigajo luči.

V spomin na ta dogodek še danes Nepalci na praznik Indrajatra hodijo po Katmanduju v sprevodu, ki ga vodi mož z maskiranim obrazom, zavit v belo, plapolajočo obleko. Moža imenujejo Dahin in običajno izvira iz kmečkenga stanu. Množica vernikov, ki sledi Dahinu, trosi po tleh semena. Zvečer tega dne prižigajo lojenice na dolgih bambusovih drogovih. Držijo jih visoko nad glavo in hodijo po mestu v sprevodu luči, ki se imenuje Bam mata.

Udeleženci praznovanja se včasih odpravijo tudi k jezeru z imenom Indra Daha. V tem jezeru se je Indrova mati okopala, preden se je dvignila v nebo.

Hrib, na katerem leži jezero, je kakih 10 kilo-

metrov oddaljen od slavnega templja Švajambu.

Vse dogajanje na dan praznika Indrajatra ponazarja davne dogodke iz časov Indrovega ujetništva na Zemlji. Dahin predstavlja Indrovo mater. Množica, ki mu sledi, predstavlja tiste davne prednike, ki so poskušali doseči nebo, tako da so se oprijeli oblačila Indrove matere.

Pred leti je Dahin, ki mu je sledila množica vernikov, obiskal jezero Indra Daha, kjer se je Indrova mati okopala. Danes hodi Dahin najpogosteje le po ulicah Katmanduja.

Na praznik Indrajatre vozijo po mestu Katmanduju slavnostni voz z živo boginjo Kumari. Nepalski kralj dobi tega dne njen blagoslov, vtisne mu rdeč znak tika na čelo in v zahvalo dobi zlatnik.

Živa boginja Kumari se niti ne rodi, niti ne umre kot boginja. Izberejo jo izmed deklic, rojenih v kasti nevarskih zlatarjev. Kakih deset petletnih kandidatki zaprejo v temno sobo, kjer so strašne maske in sveže zaklane bivolje glave. Deklica, ki je najpogumnejša ali najmanj prestrašena, postane živa boginja. Preseli se v posebno hišo, ki nosi ime Kumari Devi in njeno življenje odslej teče za bogato izrezljanimi okni poslopja, ki ga čuvata dva kamnita leva.

Najpomembnejše je, da živa boginja, ki predstavlja utelešenje krvoločne boginje Kali, nikdar ne pride v stik s krvjo. To je bil tudi pogoj, da so jo izbrali. Nikdar ni smela biti ranjena ali kakorkoli poškodovana.

Kakih petkrat na leto sme Kumari Devi iz hiše. Tedaj jo v slavnostnem vozu vozijo po prestolnici in slavijo kot boginjo. Ko pa Kumari Devi iz deklice zraste v dekle, je konec njene vloge boginje. Njeni verniki izberejo drugo, mlajšo, ona pa mora najti moža, ki bo dovolj pogumen, da ne bo verjel starim veram, ki mu branijo poroko z bivšo boginjo.

Dogodek ob prazniku Indrajatra je tudi odkrivanje slike Belega Bairaba, ki stoji za Črnim Bairabom na trgu Durbar v Katmanduju. Tri dni v času praznika je ta slika odkrita, ves ostali čas leta je zakrita.

Črni Bairab (Kaila Bairab), ogromna kamnita podoba strašnega Bairaba, zle podobe boga Šive, je bil v prejšnjih časih »detektor laži«. Osumljeni zločinci so se morali dotakniti nog kamnitega Črnega Bairaba in priseči, da zločina, za katerega jih bremenijo, niso izvršili. Osumljenci so na tak način povedali resnico, saj so verjeli, da bi jim njihova laž ob dotiku Črnega Bairaba prinesla smrt.

Skrita za lesenim ornamentom tempeljskega zidu za Črnim Bairabom je še strašnejša podoba Belega Bairaba. Podobo je postavil kralj Rana Bahadur Šah leta 1794. Sliko odkrijejo le tri dni na leto med praznikom Indrajatra, a pogled nanjo je možen le skozi leseno mrežo. Praznik Indrajatre označujejo tudi številni na-

rodni plesi po glavnih katmandujskih trgih in proslava obletnice združitve Nepala. Na dan Indrajatre leta 1768 je kralj Pritvi Narajan Šah premagal kralja iz rodbine Malla, vkorakal v Katmandu in združil razdrobljeno deželo v kraljestvo Nepal. Nepalski jezik je postal uradni jezik v državi namesto prejšnje nevarščine.

Praznik Indrajatra traja štiri dni.

(Povzeto po knjigi Dušice Kunaver
Nepalski prazniki, legedne in tabuji)

Pomanjkljive specialke

Avto je postal naša vsakdanja dobrina. Vzpo- redno z njim in zaradi njega se je razvijala tudi infrastruktura. Z razvojem avtomobilizma se bo razvijala tudi v prihodnje. Na primer ceste in druge prometne poti so označene z vsem, kar potrebuje voznik, da čim varneje, najhitreje in po najbolj optimalni varianti pripelje do cilja. Enako so izdelane avto karte, s katerih je moč razbrati in na njih najti vse potrebne podatke, ki jih voznik potrebuje, ne da bi moral imeti s seboj še dodatne knjige, leksikone in ne vem kaj še vse.

Ali planinske karte - rečemo jim tudi specialke - nudijo vse, kar potrebuje planinec med hojo po planinskem svetu? Ne! Če vzamemo v roke katerokoli karto in poskušamo ugotoviti, kakšna je povprečna časovna razdalja med eno in drugo točko, tega ne bomo zasledili nikjer, niti pri najnovejših, kot so na primer Grintovci, ne. Nekaj sicer zelo dobrodošliih podatkov je na drugi strani, kar pa je odločno premalo in tudi praktično ni. Hribolazci uporabljamo karte na terenu in vsako obračanje kart na drugo stran ali vihanje vogalov ali stranic je sila neprikladno. Uporabnik mora dobiti vse pomembne informacije na eni strani zemljevida.

Čas hoje (mišljeno je povprečje) od ene točke do druge ni nepomembna stvar, kot ni nepomembna stvar kilometrska razdalja med eno in drugo točko na avtokarti. Avtomobilisti imajo daljinske enote, planinci časovne. Zakaj torej ni na kartah vpisan čas hoje od enega kraja do drugega?

V novejših kartah je sicer že označeno, katere poti so zahtevne in katere zelo zahtevne. Menim, da je ta podatek, ki je še kako pomemben pri odločitvi o izbiri poti, premalo skrbno izdelan. Niso vsi planinci za zelo zahtevne poti, nekateri niti za zahtevne niso. Karta mora ta podatek natančno predstaviti, da se bo pohodnik ali ljubitelj gora lahko pravilno odločil glede na svoje psihofizične sposobnosti.

Planinska karta bi morala vsebovati vse to, kar planinec potrebuje med hojo po gorskem svetu. Katere kočice so oskrbovane, kje je GRS, kje je telefon, v katerih kočah imajo ležišča itd. - z

enostavnimi simboli je moč dopolniti planinsko karto. Z vsemi potrebnimi informacijami ima karta povsem drugo vrednost. Nuditi mora vse to na enem mestu. Slaba karta nas obvezuje, da nosimo s seboj pravcato knjižnico, ki nam pomaga priti po pravi poti na cilj. Nahrbtnik je hitro poln in pretežak. Dobra karta nam lahko torej veliko pomaga.

Franci Petkovšek

Logarska dolina, narodni parki

V Planinskem vestniku sem bral članek, v katerem pisec predlaga, naj se prepove vstop v Logarsko dolino z avtom. Dodaja še, da je tudi hoja po ravnem koristna.

To stališče se mi zdi nesprejemljivo. Razloga sta dva:

Prvič: Kaj je bistvo gorništvaja? Vzpon in sestop. To pa je že pojmovno mogoče samo v gorskem svetu. Hoja po ravnem, na primer po Logarski dolini, po Ljubljanskem barju, skozi Vrata itd., je, seveda, koristna in zdrava, toda te hoje se človek, ki hoče priti v gore, ne loteva iz veselja, temveč zato, ker je prisiljen, in samo tedaj, kadar druge možnosti ni. Neštetokrat sem hodil od postaj, kot so Dovje - Mojstrana, Bohinjska Bistrica, Kranjska gora itd., če sem hotel priti v skupino Triglava, na Vogel, Mojstrovko, toda Krmo ali pot od Kamnika mimo smodnišnice do Kamniške Bistrice sem tudi neštetokrat klel - pa ne samo jaz.

Kakor hitro smo mogli, smo se lotili prihoda do vznožij najprej s kolesi, pozneje z mopedi, še pozneje z avtom. Za današnjega človeka je čas pomembnejši dejavnik, kakor je bil za naše prednike, ki so hoteli oziroma morali s potratu časa in moči doseči isto kot dosegamo mi s porabo bencina.

Leta 1964 sem delal v službi še ob sobotah do 14. ure. Potem sem šel domov, kosil, se vsedel na moped, se peljal do Aljaževega doma, v poznih večernih urah sem že bil na Kriških podih ali v Staničevi koči. S kombinacijo vlaka in peš hoje tega ne bi bil zmožel.

Drugič: Po vsem svetu je dovoljeno prihajati do vznožja gore z vozilom, v številnih krajih je to urejeno celo z vlakom, železnica je speljana tudi na nekatere vrhove (Pilatus, Rigi), z žičnico je možno priti na Titlis, na Zugspitze. Prav Slovenici naj bi bili pri tem izjema?

Kdor pri nas zahteva, naj hodimo po Logarski dolini peš, počenja isto kot nekdo, ki bi zahteval, naj se v 8. nadstropje stolpnice ne peljemo z dvigalom, temveč gremo po stopnicah, ali naj se odповemu uporabi žičnice na Vogel, Veliko planino itd., ali naj se kmetu prepove uporaba traktorja.

Ne zanikam, da prihaja z množico motoriziranih izletnikov tudi veliko nesnage. Zato pa naj uvedejo čistilno službo, za vzdrževanje te pa naj pobirajo vstopnino, kot se to dela že na

Bavarskem, na cesti v skupino Silvrette v Avstriji ali na cesti na Grossglockner.

Organizatorji naj premislijo podrobnosti in naj ukrepajo tako, da bo zadosti dohodka za vzdrževanje potrebnih služb, hkrati pa, da ne bo oderuštva.

Končno o taborjenju. Sam sem prvokrat prenočil pod šotorom spomladi leta 1926. Od takrat sem prespal v šotoru ali celo brez njega na prostem toliko noči, da bi nanese več let, če bi jih seštel.

Zaradi tega imam s taborjenjem zadosti izkušenj in mirne vesti lahko trdim, da je stik z naravo v nočeh pod platneno streho veliko bolj pristen, zanimiv in intimen kakor v hotelih, gorskih hišah ali avtomobilskih priklopnikih.

Poleg tega lahko zagotovim, da so tisti ljudje, ki taborijo v šotorih, večinoma disciplinirani, redni in kulturni - bolj kakor tisti, ki spijo v hotelih. Zopet se bom skliceval na tujino. Taboril sem v vseh evropskih državah, razen Sovjetske zveze in Portugalske. Nikjer me niso preganjali. Značilen je bil odgovor nekega Švicarja, ko sem ga vprašal, ali me ne bo preganjala policija, če bom spal v bližini državne meje. Rekel je le: »Naša policija ima pametnejše delo kakor preganjanje tujcev.«

In Slovenija? Ali naj bo prav ta dežela izjema in preganja ljudi, ki hočejo taboriti v gorskem svetu? Pomislite, ali je humano in združljivo z značajem narodnega parka, da stane prenočevanje v organiziranem kampu Ukane dvakrat toliko, kakor v taboru ob morju?

Zopet moram priznati, da se pojavljajo tudi med taborniki škodljivci, toda ali je humano zaradi teh izjem onemogočati mladim, poštenim ljubiteljem narave, da postavijo šotor na območju naših Alp? Kaj je bistvo narodnega parka: gostinstvo in ustvarjanje visokih dobičkov ali varstvo narave?

dr. vladimir skerjak

Omejitve v gorskih parkih

Skoraj sta trčila oni petek po šihu.

»Glej, glej, stara sablja! Prav vesel sem, da se vidiva po tako dolgem času! Daj, stopiva k Petričku na špricer! Le nič ne ugovarjaj, saj se meni tudi mudi. Pa kaj?! Jaz plačam!«

Po dveh, treh brizgancih se jima je že mnogo manj mudilo in gostitelj se je razgovoril:

»Ti, a greš z nami to nedeljo? Gremo v Kamniško Bistrico, na piknik. Veš, kako je to prima, kako se spočiješ! Mulci se znorijo, žene načvekajo, mi bi pa ob potočno hladnem pivcu katero rekli. Avto zapelješ čisto k vodi in ga fletno očofaš in namiliš. Vodo nosijo mulci, se ve. Potem ga lahko v miru naložiš, otroci pa ga zdrgnejo, da se sveti kot biks. To takole mimogrede, če želiš. Prihraniš! Medtem ostali pripravijo žerjavico, da malo popečemo. Zrihtamo muziko, vse ostalo pa je potem sam lušt.

Veš, kje je to? Ona jasica čez most, nekaj sto metrov od doma. Prej smo hodili na travnik pred kmetijo. Pa ni bilo v redu. Lepa lega, ne rečem, ampak kmet je nekaj robantil. Pa drugih je preveč! Smrdijo, vpijejo, navijajo glasbo; vsak po svoje. Tu pa si sam in lahko počneš, kar se ti zljubi. Mulci lahko kričijo po mili volji, nikogar ne motijo... Razen onih zakompleksanih hribovcev. Postrani gledajo, kot bi ne vem kaj počel. Zadnjič se je neki stari nekaj pištobil, češ, kako si drznem prati avtomobil. Ha!! In ni mu bilo všeč, da je kolega menjaval olje. Je res, da bi to lahko storil doma, ampak če je že prilika... Je še vpil, da imam nevzgojene otroke, ki jih je bojda videl, kako so smetili po poti. Tistih par papirčkov! Sem jim potlej zabičal, da naj jih zatlačijo pod skalo. Tako se dela! Stari se je drl kot jesihar, najraje bi ga treščil. Mulci so pričeli njegovega cucka obmetavati s kamni, jaz sem pa kar stran pogledal. Se je potlej kaj hitro pobral in nekaj rentočil o nekulturi in da nas bo prijavil. Komu?! Kaj je narobe, če se človek sprosti ob koncu tedna, se ga malo nažre, malo pobruha?...

Kakšno onesnaževanje neki! Par deci olja po tleh! Brez veze! Polivinil, papir in konzerve smo na koncu vrgli v ogenj. Vse je pogorelo, pleh pa smo zbrcali v grmovje. To v naravi vse zgnije.

No, kaj meniš? Pridi z nami! Je bolje, če nas je več. Je bolj veselo. Pa takile runkelni si manj upajo!...«

* * *

Bodi dovolj! Takšno počitnikovanje je pri nas nekaj običajnega.

Tako (ali še slabše) so videti pikniki v ljubljanskem zaledju. Poleg Kamniške Bistrice je ogrožena tudi Velika planina, koder vriskajo krdela razposajencev. Vsa planina je njihova, krave, ki so v manjšini, pa so izpostavljene trajnemu stresu.

V čevapčičnem smradu dehti lški vintgar. Mimo doma, dokler gre, so ob potoku vozila in piknikarji tik ob njih. Vsi nekaj kurijo in pražijo, potem pa jejo in pijejo in - še pijejo in jejo... Pa povsod kakofonija zvokov! Prednjači beznica,

Potovanje okoli domovine

S popotovanjem vzdolž južnotirolske meje sta se *Reinhold Messner* in *Hans Kammerlander* spet vrnila v domače gore, kjer sta v 41 etapah opravila več kot 1100 kilometrov dolgo pot v zgodovino in kulturo te pestre dežele, ko sta iskala svoje korenine in predvsem možnosti za prihodnost. Pustolovski podvigi, kot so plezanje na tritisočake, so se mešali s prijetnimi večeri v planinskih kočah, v katerih sta oba planinca po vsaki etapi počivala. Ko sta končala to 41-dnevno popotniško turo, sta oba spregovorila tudi o žgočih aktualnih temah, kot so varstvo okolja, etnične »kletke« in tudi to, da Južni Tirolski grozi nevarnost, da bi se izolirata in da bi jo povozil hiter razvoj našega časa. O tem podvigu dveh alpinistov so posneli enourni video film, ki so ga prikazali na letošnjem festivalu gorniških filmov v Trentu v Italiji.

ki ji pravijo dom, koder iz zvočnikov hrešči cenena glasba.

Pa Šmarna gora!

Ta čudovit grič na robu mesta je ena sama shojena ledina, vsa preorana od neštetihi bližnjic. Ob deževjih deroča voda z gore te poti pogloblja in zablati, nove trume pa poleg nadelajo nove poti. In tako v nedogled. Vrh je en sam makadam, koder vsaka sapica (in na vrhah ni brezvetrja) vrtinci oblake prahu. Za robom je vse polno odpadkov, tik pod vrhom pa si ob poti lahko ogledate smetiščce. Obračajte kakorkoli, zorane »poti«, neurejena vršina in nesnaga ob poti so dejstva. Šmarna gora je, žal, tudi takšna.

Naj navedem še en primer, ki je z navedenimi v neposredni zvezi in ki delno pojasnjuje, zakaj je, kot je. To je Planica v času prireditve.

V brošuri, ki je izšla ob letošnjem tekmovanju, je v članku »O športnem bontonu« navedeno, kako tekmovanje v Hollmenkolnu obišče tudi 100000 gledalcev, pa »drugi dan ni na prostoru pod skakalnico niti enega odvrženega papirja, ene odvržene steklenice ali pločevinke!« Sledi poziv obiskovalcem Planice, da bi sledili zgledu.

Letos bi v Planici koš za odpadke lahko z lučjo iskali, pa bi ga ne našli. In stranišča tudi ne.

Planica, ki - mimogrede - leži na samem robu

Dolgi prometni kanali pod Alpami

Na Brennerju, 1374 metrov visokem alpskem prelazu med Avstrijo in Italijo oziroma med Severno in Južno Tirolsko, so kljub široki avtomobilski cesti posebno med poletnimi počitnicami zastoji zaradi gostega prometa predvsem tovornjakov. Zaradi teh zastojev so vse bliže uredničtvi načrti za gradnjo super predora ali verige predorov ne le pod Brennerjem, ampak tudi pod Innsbruckom in pod gorovjem Karwendel na meji med Avstrijo in Nemčijo. Motivi za gradnjo teh predorov niso samo prometni, ampak vsaj toliko - ali pa še bolj - ekološki.

Skozi »šivankino uho Tirolske«, skozi Innsbruck, je namreč tolikšen tovorni cestni promet, da so v dolini Inna začeli vse pogosteje biti plat zvona: zaradi oblakov izpušnih plinov in nenehne hrupa ter ogrožanja ali celo onemogočanja normalnega krajevnega in turističnega življenja in prometa. In medtem ko si pri nas številni turistični, prometni in nasploh gospodarski strokovnjaki kar prizadevajo, da bi na naše še nedograjene avtomobilske ceste spravili kar največji del tovornega prometa med Panonsko nižino in Tržaškim zalivom, da bi s tem - čeprav za ceno porušene ekologije - kaj zaslužili, se Tirolci tega na vse kriplje otepaajo.

Triglavskega narodnega parka (TNP), ni dolina Triglavskih jezer, koder obiskovalci odpadke nosijo s seboj (ali bi naj vsaj bilo tako). Pod skakalnice se lahko gledalci pripeljejo z lastnim vozilom in je na takšno samovzgojenost nesmiselno računati. Pa saj postavitve košev za odpadke ne more biti ne vem kako velik strošek. Očitno organizatorji prireditve o njeni organizaciji niso razmišljali celovito, v vseh segmentih. »Učnega izpita iz splošnega in športnega bontona«, na kar cika članek v navedeni brošuri, posebno ne v mejah zaščitenih območij. Če imamo izdelana pravila obnašanja za, na primer, TNP, bi morala uprava parka storiti vse, da se ta pravila tudi spoštujejo. No, tu je TNP enako neučinkovit kot planiški prireditelji. TNP je nekaj fiktivnega, za kar veš, da je, saj je o tem mnogo napisanega, če ne drugje, potem ob vhodih v park, ko nas table seznanijo, da vstopamo vanj. O naravovarstvenih ni sledu (četudi baje so, a so dobro skriti). O pravih obnašanja ne zveš nič! Pa četudi bi. Kdo ti brani, če jih kršiš?

In ravno tu je tudi ključ za razrešitev neskončnih

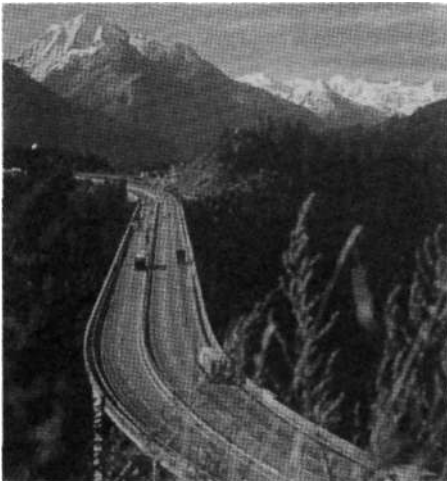
razpravljanj in polemik, kako bi, če bi... Na primer one o vstopnini (glavarini ali karkoli že) v krajinski park Logarska dolina.

Kaj takega je mogoče napraviti šele takrat, ko zagotovite nadzor (in red!) znotraj območja parka. Saj s samo vstopnino smetenja, kurjenja in razgrajanja, pa piknikov, kakršnega sem opisal v uvodu, ne boste preprečili. Morebiti bo park obiskalo manj ljudi...?

Vse skupaj spominja na Planšarski bal pred leti, ko smo prikolovratili z Bohinjskih gora: slabo vreme, nekaj stojnic in prav nič se ni dogajalo, povsod pa so prežali inkasanti z mošnjički in zaračunavali parkirnico. Bili so najdejavnejši udi prireditve. Podobno so svoj čas ravnali Kamničani, ko so zaračunavali parkirnico (na neurejenih površinah!) pred kapelico Marije migetavke.

No, ja, tako je skoraj povsod, kjer se kaj dogaja; pa tudi tam, kjer se nič ne dogaja. Ponudba je ponavadi borna in nedomiselnost, vse je drago, odiranje pa se prične, ko nas ob prihodu pozdravi mož z mošnjičkom in nam zaračuna parkirnico, vstopnino. Kaže, da je zaračunavanje vstopnin, parkirnin, prispevkov ali glavarin nekaj najbolj domiselnega, kar smo se sposobni domisliti in ne preseneča, da so se tega preizkušene trika oprijeli tudi v Logarski dolini.

V tem smislu se mi zdi vse pojasnjevanje v

Brennerska avtomobilska cesta

Prek Brennerja, ki je eden od najlažjih in najnižjih gorskih prelazov v Alpah, potekajo prometne povezave brez predorov. Le na vrhu je krajši predor za avtomobilsko cesto, kar je pravzaprav le obvoz okrog mejnega prehoda. Na širokem vrhu prelaza so vas na meji, toplice, Goethejeva gostilna Pošta in spomenik **inž. von Etzlu**, graditelju brennerske železnice, ki so jo zgradili v šestdesetih letih prejšnjega

stoletja in je veljala za mojstrovino. Elektrificirali so jo že leta 1920. Sicer pa so prvo cesto prek Brennerja speljali že Rimljani leta 15 pred našim štetjem, pozneje pa so po tej trasi gradili vedno modernejšo in širšo ceste; leta 1959 so prek Brennerja začeli graditi prvo čezalpsko avtomobilsko cesto, ki so jo dogradili leta 1974 in je neposredna povezava med Bavarsko in Padsko nižino. Cesta dela velik ovinek iz Münchna skozi Kufstein in Innsbruck na Brenner in pelje od tod skozi Bozen (Bolzano) v Verono.

Predor, o katerem se zdaj pogovarjajo Bavarci, Tiroinci in Italijani, naj bi bil železniški in naj bi neposredno povezoval Garmisch-Partenkirchen z Innsbruckom ter Sterzingom (Vipitienom) na Južnem Tirolskem. Ni še odločeno, ali bodo gradili neprekinjen predor med Nemčijo in Italijo pod dolino Inna ali pa bo ta predor v Innsbrucku prišel na površino. V glavnem bo veriga predorov dolga skupaj 130 kilometrov, glavni predor pod Brennerjem pa naj bi bil dolg vsaj 55 kilometrov. V predoru naj bi bilo pet tirov - ali pa vsaj štirje, dva za super hitre vlake in dva za neprekinjen prevoz tovornjakov z vlaki med Nemčijo in Italijo.

Zdaj je najdaljši železniški predor v Alpah Simplon, ki so ga zgradili leta 1906 in je dolg 20 kilometrov. Verigo brennerskih predorov naj bi začeli graditi že letos, končali pa naj bi jo do leta 2000.

članku **Matevža Lenarčiča** (junjska številka Planinskega vestnika) neargumentirano. Kje, lepo vas prosim, krajinski park upravlja d.o.o. (družba z omejeno odgovornostjo)! In če že, kako misli to podjetje (ki mora imeti svojo računico!) kršilce pravil obnašanja nadzirati? Imate regulativo, s katero jih lahko oglobite ali vsaj legitimirate, da bi izvedeli njihovo identiteto? Ugotovljate, da »je prišlo do papirnatega varovanja«, kar drži in kar je coklja za zagotovitev aktivnega nadzora tudi drugod, npr. v TNP. O tem, kaj naj bi vaša d.o.o. napravila v tem smislu, v članku ne poročate.

Vstopnina, kot jo navajate, ni visoka. Z njo onesnaženja doline z izpušnimi plini ne boste prida zmanjšali (glej članek **Igorja Maherja** v isti številki). Na ta problem je gospod Lenarčič sploh čisto pozabil: bi bilo v opreki z dohodkom, kakršnega zagovarja. V vstopnina, prispevek ali karkoli že res edini način, kako priti do denarja (in česar ste se sposobni domisliti)?

V rokah imam razkošno brošuro narodnega parka Berchtesgaden (NPB). V njej svobodo, tudi naše obnašanje v neokrnjeni naravi, obravnavajo mnogo bolj odgovorno. Primerjajo ga s sedmim čutom, ki naj bi bil v tej zvezi poziv k »lepemu vedenju«, ki bi se ga morali držati povsod.

NPB so predvsem ljudje in ne prostor, kot je to v primeru TNP. Ob vhodih v park so lično izdelani paviljoni, kjer vas uslužbenci seznanijo s celotno (celostno) ponudbo in - z restrikcijami. Pred paviljonom je urejeno (brezplačno) parkirišče - in zapornica. Naprej se lahko peljejo le domačini, vozila za preskrbo in intervencijo. Vi pa pot pod noge! Uprava parka spoštovanje pravil budno nadzira in ima ob morebitnih kršitvah eksekutivno moč.

Kako lepo se sliši, porečejo realisti. A kje vzeti denar? V NPB denar ni problem. Denar je v organizirani ponudbi na celotnem območju parka in v njegovem zaledju, ki turistično uspeva predvsem zaradi svojega parka, ki je glavni turistični magnet. Lahko bi rekli, da Nationalpark Berchtesgaden živi celotno območje dežele Berchtesgaden, kar velja tudi obratno.

Primer bi bil morebiti lahko tudi pri nas model za nadaljnje delo; da bi ne izumljali smodnika tam, kjer so rešitve že znane in preizkušene. Mi pa še kar naprej gonimo ono samoupravno neučinkovitost, polno lepih besed, kjer je bilo vse tako lepo zapisano, a jalovo v realizaciji. Takšna ponovitev, se bojim, je tudi d. o. o. Primeri, kakršne sem navedel v prvem delu sestavka, se bodo slejkoprej še dogajali. A z aktivno, restriktivno zakonodajo in z učinkovito, eksekutivno službo, ki bi jo izvajala, bi jih bilo bistveno manj. Upam, da ne le na varovanih območjih.

Predvsem pa bi se morali problemov, ki jih navajam, mnogo radikalneje lotiti - pri sebi! S

samovzgojo (ali samoprevzgojo). Po mnogih letih vandrjanja po gorah je v meni dozorelo spoznanje, da sem tam gori pravzaprav tujec - ali bolje, tujek. (Pa saj ljubi Bog ni mogel predvideti, da bomo v takih množicah zahajali v gore.) Zato sem se naučil biti karseda neopazen in nevsiljiv. Tega bi se morali zavedati vsi obiskovalci gora!

R. Stecker je zapisal: Narava ni posest, s katero lahko človek naredi, kar hoče, ampak je darilo, zaupano ljudem.

Samo oni, ki »znajo gledati s srcem«, so lahko njeni varuhi. Zanje tudi restrikcije, ki jih narekuje naravovarstveni režim, niso nikakršna ovira. Dojeti bo treba, da to ni cena, ampak mora postati pravilo.

Če nam bo takšen odnos uspelo vcepiti našim otrokom, bodo vse prepovedi, za katere se zavzemam, postale nepotrebne.

Ampak do takrat - kolikor morem presoditi - je se daleč...

Marko Tonkm Ljubljana

Turizem v Čičariji

Ali bo na koncu koncev le prišel čas, ko bodo naposled obnovili podrte, uničene in zapuščene cerkve in kapelice na Čičariji? Od konca druge svetovne vojne se je namreč tod nadaljevala vojna, ki je uničevala vse, kar ima hrvaško ime, tako tudi drugod v Istri, ki ji obljube z dne 15. septembra 1943 niso bile izpolnjene.

V predelu Čičarije nedaleč od vasi Jelovice na meji s Slovenijo je cerkev, ki je v prav žalostnem stanju. Podobno je tudi v Vodich na križišču proti Reki oziroma proti Golcu v Sloveniji. V Brestu pod Žbevnico, Slumu, Klenovščaku, Trsteniku, Račji vasi, Brgudcu, Brestu nad Lupoglavom in še drugod cerkva niso obnavljali; nekako so jo vzdrževali edinole v Lanišču. Ta predel Čičarije je zelo zapuščen, na nekdanje makadamske ceste so polili asfalt zelo slabe kakovosti in šele v zadnjih letih (ali pa zelo pozno), potem ko so mladi prebivalci Istre - oziroma natančneje Čičarije - zapustili svoja ognjišča, naseljevali pa so se tisti, ki so podaljšana roka velikosrbske politike. To so upravičevali s staro in znano parolo o bratstvu in enotnosti.

Ta predel Istre po naravi vabi, toda kaj to pomaga, če pa prebivalci ne morejo uresničevati najosnovnejših življenjskih potreb. Prometna zveza je le od ponedeljka do petka, vzdržuje pa jo šolski avtobus na progi Buzet-Dane-Jelovice-Trstenik-Lupoglav-Roč-Buzet zjutraj, popoldne pa v obratni smeri. Med šolskimi prazniki ni niti te zveze. Prometne zveze so torej skoraj nikakršne. In zakaj je tako? O vaseh Podgače in Prapoče ne bi hotel nič povedati; naj kar povedo prebivalci sami. Če ne bi bilo tovarne embalaže v Lanišču, bi bilo tudi to podobno pozabljenemu kraju.

Vendar bi želel omeniti, da je akcija planincev-železničarjev iz Zagreba ob razumevanju občinskih struktur prispevala k temu, da je v teh vaseh življenje steklo po lepših poteh. V zadnjih dvajsetih letih je bilo tam nekaj tisoč obiskovalcev, bilo pa bi jih še več, če bi bile razmere, o katerih pišem, drugačne. Zadnji čas se je zmanjšalo število obiskovalcev iz Italije, ker je omejen promet na cesti Podgorje-Vodice, čeprav gre za najkrajšo cestno zvezo iz Trsta prek Podgorja in Vodice v Reko oziroma z enega konca Čičarije na drugega.

Sosednji slovenski vasi Rakitovec in Podgorje sta zelo lepo urejeni in zgrajeni, istrske vasi na Hrvaškem pa ne. Čemu? O tem bi najverjetneje lahko kaj več povedali Istrani, ki so tod živeli prej, ki živijo zdaj in ki bodo živeli v prihodnje. Nedaleč od teh vasi je tudi novo zgrajeno Genetsko središče Nugla, o katerem pa ni znano, kdaj bo začelo obratovati.

Če k vsemu že omenjenemu dodamo še številne porušene in razmajane hiše, ni nobenega dvoma več, da je treba Čičariji dati prednost pri obnovi in nadaljevanju turističnega razvoja. Marsikateri tujec, ki zaide sem, odide, ker nima kje prenočiti in se kje zadržati, čeprav je narava izredno lepa. Povezati bi bilo treba Mune z Račjo vasjo in Račjo vas z Veprincem in bi dobili izreden nedotaknjen predel narave, kjer obstajajo stare ceste, ki bi jih bilo treba samo nekoliko popraviti, asfaltirati pa jih niti ne bi bilo treba. V času poletnih vročin je tod hladno in v izobilju je zdrave pitne vode.

Ob tem naj samo omenim nekatere vrhove na Čičariji: Žbevnica (1014m), kamor je mogoče čisto do vrha priti s terenskim vozilom (kar sicer ni lepo, omeniti pa je treba) in od koder so prekrasni razgledi na Tržaški in Koprski zaliv ter Snežnik na severu, Gomila (1000 m), Orljak (1106 m), Pečic pri Račji vasi, Brajkov vrh s Koriti, kjer je izvirna voda v nadmorski višini 1050 metrov, Županjev vrh, Planik (1273 m), od koder je mogoče nadaljevati pot na Učko (1396 m) prek Poklona.

V tamkajšnje vasi bi bilo treba napeljati vodovod iz sedanjih izvirov Jelovice, Vodice, Račja vas. Vredno je omeniti, da je na severni strani Čičarije podnebje celinsko, na južni pa sredozemsko. V Račji vasi je pozimi globok sneg, v sosednjem Lanišču le nekaj kilometrov stran od tod pa snega sploh ni. V Klenovščaku rastejo celo sredozemske rastline. V Slumu je ena od najstarejših pošt na Hrvaškem, vode pa nimajo, čeprav je nedaleč od tod stari vodovod, od vodovoda, ki so ga nekdanj napeljali do Ilirske Bistrice v Sloveniji, pa so zdaj samo sledovi. Tam so prekrasni travniki in trate, gozdički, razgledi, vsi pogoji za turizem - turizma pa iz vseh omenjenih vzrokov ni. Planinci smo iz-

Josip Sakoman, Zagreb

Poti brez markacij in žigov

O vzdrževanju planinskih poti in transverzal je pisal v letošnji junijski številki Obvestil Planinske zveze Slovenije predsednik Komisije za pota **Tone Tomše**, ki ugotavlja, da je zadnje čase vedno več pripomb in pritožb zaradi žigov na posameznih kontrolnih točkah transverzalnih poti in zaradi neurejenosti in slabe označenosti nekaterih odsekov nekaterih markiranih planinskih poti v Sloveniji. »Komisija za poti zahteva,« piše njen predsednik, »da se planinske poti primerno vzdržujejo, pri čemer mislimo tudi na vzdrževanje žigov na vrhovih in kontrolnih točkah. V nasprotnem primeru je skrbnik dolžan javno objaviti ukinitvev poti ali celo vezne poti.«

Kot piše Tone Tomše, bo komisija letos opravila ogleda na celotni Slovenski planinski poti (tudi razširjeni) in opozorila društva, ki ne bodo imela urejenih kontrolnih točk, kot to zahteva pravilnik. »Če neka transverzalna pot obstaja, so člani komisije za pota mnenja, da jo je treba primerno vzdrževati,« piše predsednik Tomše. »S tem mislimo dobro markirane poti in vzdrževane žige na vrhovih ali na drugih kontrolnih točkah. Če pa neka transverzalna pot ni več aktualna in je zaradi različnih drugih vzrokov društvo ne misli več vzdrževati (ali je že ne vzdržuje več), naj to pač javno objavi v planinskih in tudi drugih javnih glasilih.«

Ob tem je Tomše zapisal, da »prihodnje leto ob 100-letnici slovenske planinske organizacije praznujemo tudi 40-letnico Slovenske planinske transverzale. Ob tej priložnosti bo izšel nov Vodnik po Slovenski planinski poti in Transverzalni dnevnik. Zato je naloga vseh planinskih društev oziroma društvenih markacistov, da poskrbijo tudi za poti in žige na tej poti. Upamo, da bo opozorilo doseglo svoj namen in bodo društva bolj vestno vzdrževala planinske poti.«

iz planinske literature

Bohinj in njegove planine

Triglavski narodni park in Inštitut za narodopisje znanstvenoraziskovalnega centra SAZU sta pred kratkim izdala zanimivo knjižico, ki jo je založila radovljiška **Didakta**. Čeprav je izdaja **Bohinj in njegove planine** po obsegu majhna (152 strani formata 11 x 21 cm), avtor **Tone Cevc** v njej koncizno opiše preteklost in sedanje življenje bohinjskih planin, ki ga uvodoma razširi z zanimivim zgodovinskim orisom Bohinja. Po klasičnem delu **dr. Antona Melika** Planine v Julijskih Alpah iz leta 1950 je to prva knjiga, ki je v celoti posvečena planinam - resda le bohinjskim - naše največje gorske skupine. Predstavi jih predvsem etnografsko, kar še poveča berljivost in zanimivost besedila.

Kot pove avtor v predgovoru, je to esej o bohinjskih planinah. Esaj, ki naj bi z ovrednotenjem zgodovine in kulture Bohinja in njegovih planin pomagal k njegovemu nadaljnjemu razvoju. Dejstvo je, da postajajo bohinjske planine vedno pomembnejše z vidika varovanja kulturne krajine in stavbne dediščine, medtem ko izgublajo nekdanji gospodarski pomen. Kot je odprto vprašanje Bohinja in njegovega razvoja, tako je odprto tudi vprašanje posodabljanja planšarstva. S to problematiko se med vrsticami kar naprej srečujemo v pričujoči knjigi, kjer izbrane besede veliko povedo.

Spalna vreča proti višinski bolezni

Igor Gamow, kemijski inženir z Univerze v Coloradu, je izumil posebno napihljivo spalnno vrečo, ki naj bi reševala življenja alpinistov v velikih višinah.

Vreča s tlačilko tehta dobre 4 kg. Je najlonska, prevlečena s poliuretanom, ima nožno tlačilko in varnostni ventil. Oboteli plezalec se zapre v vrečo, ki jo nato s tlačilko napolnijo z zrakom, pri čemer naraste pritisk. Reševalci ali helikopter ga lahko v vreči transportirajo v dolino. Kemični dodatki, ki jih načrtuje Gamow (bogatenje zraka s kisikom in odstranjevanje ogljikovega dioksida), bi omogočili daljše bivanje v vreči in s tem tudi spanje.

Vreča je bila preizkušena na pobočjih Everesta in je uspešno pomagala dvema članoma odprave, ki sta zašla v težave zaradi pljučnega edema.

Vreče izdeluje njegovo podjetje *Hyperbaric Mountain Technologies*.

22
L. 1993

Govore o preteklosti paše v teh gorah, govore o gozdovih in nastanku planin, povedo nam, katere so žive in katere ne ter predlagajo čudovito turo od planine do planine. Predstavijo stavbe, njihovo ureditev in razporeditev. Spregovorijo o košnji sena v planinah, da bi se potem ustavile pri najbolj zanimivem delu knjige, v katerem je na žalost prepogosto potrebno uporabiti pretekli čas: delo na planini, majarji in majarice, sirarne in izdelava sira. Prav zato je potrebno poglavje o planšarskem muzeju v Stari Fužini, ki ohranja preteklost, še do pred kratkim sedanost imenovano. In še potovanje skozi čas na planino Velo polje v letih prvega vzpona na Triglav. Knjigo zaključí razmišljanje **Janeza Bizjaka** o naravnih in krajinskih vrednotah Bohinja, o kulturni krajini planin.

Knjiga je živa predstavitev planin, ki jo dopolnjujejo številne fotografije in skice. Skorajda ni strani brez ilustracije, med katerimi nekatere govorijo z lastnim jezikom. Besede vzdržujejo »napetost« in kar naenkrat pripeljejo do konca knjige. Če poznamo svet bohinjskih planin, nas bo knjiga prevzela in razširila znanje, druge pa navdušila za to samosvojo združbo gorske narave in kulturne krajine. Predvsem pa: z besedo in podatki, s fotografijami in lepoto je to tudi vabilo na pot in vračanje v svet, ki ga tradicija še komaj ohranja, napredek pa zre

Miheličeve Julijske Alpe

Tik pred letošnjim poletjem, torej ravno pravi čas, je kot 121. publikacija Planinske založbe pri PZS izšla četrta dopolnjena in popravljena izdaja planinskega vodnika po Julijskih Alpah **Tineta Miheliča**. Vodnik je bil potreben (potrebovali bi seveda še katerega z drugih goratih območij Slovenije, pa zanj ni avtorja), saj je dotlej zadnja, tretja izdaja izšla že leta 1985 (prva in druga pa leta 1974 in 1978).

V bistvu je tudi ta izdaja urejena enako kot vse tri prejšnje, pregledno, le daje dodano marsikaj novega. Kot piše v uvodu avtor, sta v novi izdaji celovito prikazani gorski skupini Muzcev in (Kobariškega) Stola, ki zavzemata skrajni jugozahodni del Julijskih Alp in ležita zvečine na italijanskem ozemlju, ta predel pa je bil v prejšnjih izdajah precej zapostavljena (zdaj je lepo predstavljen po zaslugi dobrega poznavalca **Stanka Klinarja**, kot piše v uvodu Tine Mihelič). Nekoliko površneje pa so opisane gore skrajno zahodne Montaževe skupine, kot spet piše avtor.

Že v prvi izdaji je avtor posvetil veliko pozornosti brezpotnim predelom Julijskih Alp, kjer je še mogoče najti prave čare gorske divjine in kamor je hotel zvabiti izkušene gornike. Takšnim predelom je v sedanji izdaji posvetil še več prostora.

Medtem ko so bili vsi prejšnji vodniki Planinske založbe, vključno s tremi izdajami Julijskih Alp, zvezani med enobarvne plastične platnice, so četrto izdajo Julijskih Alp pred bližnjo stoletnico slovenske planinske organizacije bolj praznje oblekli, polepšali in obogatili. Na prav tako v plastiko ovitih platnicah so barvne fotografije, med besedilom so na straneh grebenske skice **Mira Črnivca**, risbe planinskih koč **Antona Rojca** in fotografije **Jake Čopa**. Toda ker je vodnik natisnjen na »ekološkem« papirju, so nekatere fotografije takšne kakovosti, kot so bile v knjigah, natisnjenih pri nas kmalu po drugi svetovni vojni. Ko je znano, kako slaba je kakovost fotografij na takšnem papirju, bi se jim bilo bolje odpovedati, saj zdaj le malokatera kakorkoli obogati knjigo.

Vodnik, ki je izšel v uredništvu **Francija Savenca**, je neizčrpen vir idej za potovanja in ture po Julijskih Alpah, tudi po gorskih zakotjih, kjer je še mogoče čutiti čare prvobitne gorske narave.

M. R.

40 let PD Ljubno

Na svečani akademiji 13. junija letos v kinodvorani v Ljubnem je bil predstavljen bilten **40 let - planinsko društvo Ljubno ob Savinji**. Iz kazala se ugotovi 15 glavnih naslovov. Med najbolj zanimive sodi po letih zapisana kronika, ki jo je obdelal **Alojz Mikek**. Ugotovimo, da je bilo PD ustanovljeno 1. junija 1952 v združenem domu na Ljubnem z 32 člani in 28 dijak. Marsikateri podatek je zanimiv za razvoj planinstva v tem predelu, tudi tisti, kje in kdaj so kakšno planinsko pot označili, kam usmerjali izlete in kdaj so pričeli razmišljati o gradnji koč. Podan je pregled članov vodstva, statistični podatki članstva (67 do 400, povprečje 199), seznam odlikovancev (razen letošnjih), gradnja postojanke, planinski krožek na šoli, zapisane so štiri pesmi, pa vsakoletni pohod na Travnik in nekaj o Komnu. Na koncu je še zapisek o praporu, ki so ga razvili na tej akademiji (bila je enkratno izvedena brez ozvočenja!). Gradivo so zbrali **Alojz Mikek**, **Irena Retko**, **Marica Žveglič** in sedanjí predsednik **Edi Marovt**. Natisnila ga je Delavska univerza Mozirje.

B. J.

Kajakaški vodnik

Kot 118. publikacija je v Planinski založbi Slovenije v začetku letošnjega leta z lansko letnico izida izšel Kajakaški vodnik **Filipa Bizjaka**, ki opisuje kajakaško najpomembnejše slovenske reke. V njem so predstavljeni Soča, Tolminka, Koritnica, Idrija, Bača, Sava Dolinka in Sava, Bistrica v Vratih, Radovna, Sava Bohinjka, Kobra, Kamniška Bistrica, Savinja, Krka in Kolpa, nekatere v celotnem toku, druge v tistih delih, ki so zanimivi za kajakaše. Vsaka od rek je ustrezno opisana, ob vsaki je navedeno, kakšne

nevarnosti in težave lahko čakajo na vodnega popotnika, ki dotlej še ni zaveslal v tiste vode, ob vsaki je tudi zapisano, kakšne zemljevide naj bi pregledali, preden bi se podali na takšno pot. Vsaka reka je podrobno opisana s kajakaškega vidika, navedene so tudi težavnostne stopnje, s katerimi mora računati kajakaš, na koncu knjižice pa je točno opisano, kaj natančno pomenijo posamezne težavnostne stopnje. Za boljše razumevanje besedila so natisnjene tudi pregledne karte vsake od opisanih rek in na najznačilnejših predelih mesta, kjer mora biti veslač še posebej pozoren. Vse opisane reke so tudi posebej razporejene po težavnosti - od lažjih Tolminke ali Krke do zelo zahtevnih Radovne skozi tesen Vintgar in Soče od Trnovega do »tolmunca«.

Knjižica z 52 stranmi je karseda koristen priročnik in pripomoček za tiste, ki jim je zmanjkalo idej za veslanje po slovenskih rekah, pa tudi za tiste, ki bi hoteli pred potovanjem natančno zvedeti, kakšne nevarnosti lahko pričakujejo med potjo.

M R

Privlačna Loška pot

Jože Stanonik piše v poletni številki Obvestil Planinske zveze Slovenije, da je škofjeloško planinsko društvo ponatisnilo Dnevnik Loške planinske poti, ki jo je od ustanovitve v letu

54. generalna skupščina UIAA

V mestu Matsumoto na Japonskem bo od 8. do 10. oktobra letos 54. generalna skupščina Mednarodne zveze planinskih organizacij UIAA, ki jo bo organizirala Japonska planinska zveza. Udeleženci bodo najprej razpravljali po komisijah in na koncu sprejemali sklepe na skupni seji generalne skupščine, po končanem kabinetnem delu pa odšli na ekskurzijo v zanimiv predel Utsukushi Gahara ter si ogledali gorniški muzej v mestu zborovanja.

Festival gorniških filmov

V kraju Vila de Torello pri Barceloni bo od 14. do 21. novembra letos 10. mednarodni festival gorniških filmov, ki ga organizira Centre Excursionista Torello. Na njem bodo predstavili filme, ki imajo kakršnokoli zvezo z gorami: o športnih dejavnostih v gorah, odpravah, potovanjih po hribih, plezanju, raziskovanju kraških jam, smučanju, športnem plezanju, jadraniu s padali, raftingu, pustolovščinah v gorskem svetu, ekologiji v gorah, varstvu narave nasploh ali posebej o živalih, rastlinah ali pa o etnologiji. Filmski proizvajalci lahko še vedno prijavijo svoje filme za ta festival do 30. septembra na naslov: Festival de Cine de Montana - Anselm Clave. 5 - 08570 Torello (Barcelona), kjer je mogoče dobiti tudi vse informacije. Filme je treba poslati do 20. oktobra na naslov: Jordi Nadal, Agents de duana, Aeroport de Barcelona.

Najboljši film festivala nasploh bo dobil prvo nagrado festivala, zlato planiko in 400000 pezet v gotovini, najboljši gorniški film, najboljši gorniški športni film, najboljši ekološki film in po mnenju strokovne žirije najboljši film pa srebrne planike in po 150000 pezet v gotovini. Poleg tega bodo podelili še nekaj posebnih nagrad.

1973 prehodilo že več kot 4000 planincev. Dnevnik je mogoče dobiti v Turističnem ali Planinskem društvu Škofja Loka, v Planinski založbi PZS in v PD Ljubljana Matica ob Miklošičevi cesti v Ljubljani. Dnevnik je naposled mogoče kupiti v kočah na Loški planinski poti, in sicer na Lubniku, Blegošu, Ratitovcu, Ermanovcu, Goropekah in v zavetišču na Jelencih pod Blegošem.

Loška planinska pot je speljana po lepih vrhovih škofjeloške in sosednjih občin, ki so dostopni v vseh letnih časih. V opisu poti so najpomembnejši podatki, s pomočjo katerih je brez težav mogoče najti posamezne cilje na tej poti, hkrati pa opozarjajo na značilnosti pokrajine in njene zgodovinske znamenitosti.

Ob tem velja opozoriti še na karto Loškega hribovja, na kateri so narisani prav vsi podatki, ki zanimajo pohodnika po tej poti (in po drugih predelih, ki jih predstavlja karta).

društvene novice

In memoriam: Zvonko Kupec

Za vedno smo se poslovili od enega največjih entuziastov-planincev PD Prebold - markacista Zvoneta. Pred 20 leti je bil Zvone med ustanovitelji PD Prebold in prvi markacist društva.

Srce in volja mu nista dala miru, da se ne bi iz tedna v teden srečeval s planinsko markacijo in gobami, ki so bile njegova velika ljubezen. Malo je ljudi v Savinjski dolini, ki Zvoneta ne bi poznali, tudi kot zelo dobrega avtoelektričarja iz Latkove vasi - Hrastja.

Bil je zelo skromen človek in je najraje zahajal v gore, kjer se je srečeval s svojimi prijatelji planinci in gobarji.

Sodeloval je na velikih delovnih akcijah pri izgradnji planinskih koč Loke pod Raduho, Doma pod Reško planino, na Mrzlici, Koče pri Krnskem jezeru in še drugih.

Za svoje delo v planinstvu je Zvone prejel številna priznanja, ki so mu bila ob podelitvi v veliko veselje in zadovoljstvo.

Težko je verjeti, da smo se za vedno poslovili od človeka, ki je bil vedno in ob vsakem času pripravljen priskočiti na pomoč človeku v stiski.

Zvone, pogrešali te bomo planinci, vsi tvoji prijatelji, s katerimi si delil najlepše gorske dni v svojem življenju.

V spomin nate in na tvoje delo pa bomo po tebi

imenovali planinsko pot, ki vodi od pruha v Marija Reki do vrh Goljave.

A v

In memoriam dr. Marjanu Ogrizku

Od vrha se je odkrnil živi kamen in z vso hitrostjo zletel v globino. Po nebu se širi parajoč krik in glavo dvigne gams vodnik. Oživi mrtev grušč v rododendron rdeč, ko ga poškropi kri in se v encijan plav spremeni, ko kri pomodri. Čez dan, dva v višini plavata jastreba, reševalci pa z gore v vreči neso v dolino, kar je bilo nekdaj planinec.

In memoriam **dr. Marjanu Ogrizku**, 2. 9. 1910 - 22. (ali 23.) 7. 1971 - Sleme nad Mužici pod Kukovo špico - z zahvalo članom GRS, ki so njegove pozemske ostanke našli in prenesli v dolino, in z zahvalo njegovim planinskim tovarišem, ki so na mestu smrti postavili spominsko

Obležje.

Boris Ogrizek

80-letni jubilej Grete Virtič-Zegove

Letošnjega julija je dopolnila 80-letno življenjsko pot **Greta Virtičeva por. Zega** iz Kopra. Kot ljubiteljica gorskega sveta in narave se je že v mladosti vključila v planinske vrste v štajerski metropoli Mariboru. Po preselitvi leta 1955 v takrat razvijajoči se Koper je takoj sledila klicu koprskih planincev in se jim pridružila v planinskem udejstvovanju. V novo ustanovljenem planinskem društvu je delovalo manjše planinsko jedro, ki ga je vodil neutrudni planinski organizator **dr. Viktor Vovk**, navdahnjen z mnogimi odbornikov, med temi tudi **dr. Božidar Zega**, kasnejši življenjski sopotnik gospe Virtičeve. Takrat je društvo pričelo graditi Tumovo kočo na Slavniku in je potrebovalo zagnane odbornike-planince pri izvajanju društvenih akcij.

V to planinsko okolje v Koprju je prišla ga. Virtičeva, polna planinskih idealov in hotenj. Kot

finančni strokovnjak je bila dobrodošla in je takoj prevzela vodenje finančno-blagajniških poslov. To delo je opravljala več kot 20 let neprekinjeno, prizadevno in natančno. Sem je sodilo celotno finančno poslovanje pri gradnji Tumove kočice na Slavniku, ki ga je Zegova vodila tako skrbno kot za lastno domačijo. Sicer je na občnih zborih društva podala kar 23 blagajniških poročil zaporedoma. Suhoparne številke je znala popestriti s kancem humorja; tako so postale bolj prijetne, domače.

Zegova je delovala tudi na drugih področjih društvene dejavnosti: pobirala je članarino, sodelovala pri organizaciji planinskih plesov, vodila korespondenco društva in, skratka, poprijela za vsako delo, tudi v koči na Slavniku, kadar je bilo potrebno.

Srečna okoliščina je bila, da sta se v tistem času življenjsko povezali dve enako misleči osebi in goreča planinca: dr. Božidar Zega in Greta Vrtičeva. Združila sta moči v skupnem delu v korist planinstva. Pri tem je gospa Greta vedno stala ob strani in spodbujala svojega življenjskega sopotnika. Ker društvo takrat ni imelo svojih prostorov, je celotno poslovanje teklo v pisarni dr. Zege (tajniško delo) ali pa v njihovem stanovanju (zlasti finančno poslovanje in korespondenca).

Planinsko delovanje gospe Zegove je teklo ne le v matičnem društvu, temveč tudi pri akcijah primorskih zamejskih PD ter aktivnostih Planinske zveze Slovenije. Tedaj je bilo potrebno širiti planinsko miselnost tako v slovenski Istri, kjer dotlej ni bilo planinske tradicije, kot tudi pri naših zamejskih PD in društvih po Primorski. Zakonca Zega sta gojila stike z vsemi takratnimi pomembnimi planinskimi organizatorji v Sloveniji in v zamejstvu. Bila sta na številnih srečanjih in občnih zborih in vedno spodbujala planince k delovanju. Obiskala sta takratne vsejugoslovanske planinske zlete v republikah, kar se je štelo za domovinsko dolžnost.

Ta skromna, prijetna in resnicoljubna planinka, ki je vselej in povsod razvijala in plemenitila planinstvo kot izraz kulture, je vse to znala prenašati na mlajše rodove s pripovedovanjem in z zgledi, kar bo za vedno ostalo v srcih planinskih somišljenikov.

V svojem dolgoletnem planinskem udejstvovanju je obiskala vsa domača in mnoga tuja gorstva. Leta 1968 je prehodila Slovensko planinsko pot; njen znak ima številko 1021. Njena misel je enostavna in pristna: ljube in zanimive so mi vse gore, vsaka ima svoj čar, in sicer v vsakem letnem času.

Slovenska planinska organizacija se je spomnila te prizadevne in požrtvovalne članice in ji dodelila vse tri častne znake PZS. Leta 1972 je ob 60. rojstnem dnevu prejela spominsko plaketo PZS, leta 1980 pa visoko državno odlikovanje. Matično društvo, obalno planinsko

društvo Koper, jo je leta 1987 počastilo s priznanjem častnega društvenega člana.

Ob tem lepem življenjskem jubileju, draga gospa Zegova: pristrčna hvala za vse, kar ste opravili v dobro planinstva! Planinci slovenske Istre in širše Primorske ter zamejstva vam kličejo: Ostanite zdravi in še dolgo med nami

Karto Kocjančič

Trije pohodi

Na binkošno nedeljo je bil vsakoletni planinski pohod po obronkih Galicije s koncem na Gori. Zborna mesto je bilo pri šoli v Veliki Pirešici. Kolona je krenila na Gorco po asfaltni cesti do zidanice **Krušnjakovega Vanča**. Gorca je nad daleč vidnim pireškim kamnolomom in nad levim pobočjem potoka Pirešice, verjetno pa se je razvila iz zidanic ob vinogradih. Pobočje je posejano z vikendi in novogradnjami. Tu so pohodniki dobili čaj in harmonikar je raztegnil meh. Bil je dober razgled na severni del Posavskega hribovja.

Mimo Jakla in Grila, kjer se konča asfalt, smo hodili dalje pod Vrhi mimo Blažiča in nad Jeračem, kjer so pred kratkim pokopali mater, ki smo jo ob prvem prihodu obiskali. Začudo raste ob zidu lep grm fig, ki so bile že kar debele. Prečkali smo cesto pri Matkovi kapeli iz leta 1934 in se vzpeli do domačije, kjer smo drugič dobili čaj. Od tu smo se s kolono prvič povzpeli na Dobnik (598 m), vzhodni sosed pa je Aleksandrov vrh (605 m). Spustili smo se po slemenu, kjer je s posekanega dela lep pogled na Dobrno, Paski Kozjak in Stenico. Mimo Strgarja kot najsevernejše točke poti smo šli do Štokovnika in na sedlo (410 m) do Krjanška, dalje mimo Lepača (kmečki turizem), na prevalu pa mimo Jelena in Cesarja na Goro k planinskemu domu. Bilo je okoli 130 pohodnikov. V zvonik cerkve sv. Kunigunde so 12. julija potegnili zvonove, ki so bili sedaj posojeni.

V soboto, 20. junija, je bil nočni pohod na Brezovec k prvi točki Savinjske poti in lovski koči. Organiziralo in izvedlo ga je PD »Dobrovlje« iz Braslovč. Kolona je krenila čez gozd Boštunovec v Podvrh in se vzpela do Hlasteja po označeni poti, dalje na vrh po pravkar nadelani ilovnati vlaki in dalje po stari stezi mimo Juga do lovske kočice. Bilo je 41 udeležencev in na vrhu je vsak dobil jajce in čaj ter posebno izkaznico pohoda. Pohod je vodil PLV **Franci Kumer**. Za povratek je svetil zadnji krajec.

V petek, 26. junija 1992, dan po obletnici naše samostojnosti, je bil 5. nočni pohod na Goro Oljko, tokrat iz Polzele, in sicer po prihodu zadnjega vlaka iz Celja. Pohodnike sta vodila

Stane Štorman in **Milan Orešnik**. Razgled je bil dober na lučke po dolini in luna ni dajala nobenih senc. Pred domom je vsak dobil čaj in značko. Udeležba je bila dosedaj največja - 89 vpisanih pohodnikov, od tega 74 prvič. Bili so iz 24 krajev. Najmlajša sta bila dvojčka **Aljaž** in **Ambrož Ograjenšek**, najstarejši **Alojz Cater** (razlika 67 let) in najoddaljenejši **Josef Weiss** (Saarbrücken); vsi so dobili darila. Pohod ima posebno izkaznico in žig.

17. postaja GRS na Jezerskem

6. 5. 1992 je komisija GRS pri PZS ustanovila 17. postajo GRS v Sloveniji - na Jezerskem. Ustanovitev je narekovalo več dejstev: občutno naraščanje gorskih nesreč v severnih stenah Kamniških Alp, dovolj številčna kadrovska zasedba - reševalci so 6 let delovali kot skupina pri Postaji GRS Kranj, neposredna bližina gora in za planince odprto območje Karavank, ki je bilo do nedavnega zaradi meje zaprto.

Celotna organizacija pravzaprav stoji na temeljih, ki so stari toliko kot naša GRS. Prvič so domači vodniki in vodniki iz Kokre sodelovali pri nesreči študenta Petriča leta 1913 v vzhodju Skute, na Vadinah. V tridesetih letih je bila v Kokri in na Jezerskem že organizirana skupina domačinov - reševalcev, pa potem po vojni zopet Postaja pod vodstvom **Pavla Kemperla**, ki je z njegovim odhodom v Kamnik leta 1952 prenehala delovati, ostali pa so posamezni reševalci. Tako sta bila med vidnejšimi **Tone Ekar** in **Marjan Murovec**, v 60. letih se je vključil že kot oskrbnik v Češki koči v Postajo GRS Kranj še **Andrej Karničar**, v sedemdesetih letih še **Miloš Bregar**, nekaj let kasneje pa je svoje reševalno in alpinistično znanje prinesel v dolino **Jože Žvokelj**. Jože je s pomembno oživitvijo alpinizma zasnoval pravzaprav tudi GRS, saj sta se obe dejavnosti od takrat tesno prepletali.

Postaja GRS Kranj in njen načelnik **Emil Herlec** sta več jezerskih alpinistov sprejela v svoje vrste leta 1986. Od takrat naprej je poleg načelnika zelo veliko delal z Jezerjani inštruktor **Zvone Korenčan**, tako da je 9 alpinistov že opravilo izpite za reševalce. Postaja šteje sedaj 11 reševalcev, 5 pripravnikov ter zdravnico **dr. Darjo Eržen**.

Slovesnost ustanovne skupščine je bila na Jezerskem 29. 5. 1992 v hotelu Planinka. Prek 40 gostov - z načelnikom **Danilom Škerbinekom** in podpredsednikom IS SO Kranj **Petrom Oreharjem**, na čelu, pa načelniki podkomisij, predstavniki sosednjih Postaj, tudi iz Železne Kaple, veliko uglednih reševalcev in predstavnikov krajevnih društev ter župan KS Jezersko **Milan Kocjan** - je prisostvovalo skromni slovesnosti ob ustanovitvi.

V uvodu so se jezerski reševalci topla zahvalili

kranjski Postaji za ves dosedanja trud v želji po še nadaljnjem dobrem sodelovanju.

Pregledali so dosedanje delo in izvolili vodstvo: načelnik je **Luka Karničar**, namestnik **Rado Markič** in gospodar **Franz Zadnikar**. S simboličnimi priznanji so se zahvalili za pomoč pri »osamosvajanju« **Emilu Herlecu**, **Pavlu Šeguli**, **dr. Matiju Horvatu**, **Franču Ekarju**, **Janezu Brojanu**, **Danilu Škerbineku** in za posebne zasluge **Zvonetu Korenčanu**.

Naziv častnega člana so podelili **Jožu Žvoklju**.

Kar nekaj gostov je Jezerjane presenetilo z bogatimi darili. G. Škerbinek (KGRS) je izročil komplet vrvne opreme in opreme za PP, direktor podjetja Merkur **g. Jakob Piskernik** je ekipi podaril eno uro helikopterskega letenja, g. Pavle Šegula je podaril osebno zbirko klinov, Postaja Kamnik cepin, KUD Jezersko in ŠD Jezersko denarna darila, LD Jezersko je postaji namenila uplenjenega srnjaka, zelo veliko je pomagala KS in reševalce tudi finančno podprla, opremo so obljubili tudi občinska CZ, pokrajinski štab za TO in Zavarovalnica Triglav. Veliko so prispevali mnogi posamezniki, med katerimi je treba posebej omeniti Dom oskrbovancev Preddvor in Živila Kranj, ki je dala na voljo prostore.

Program skupščine so z občutno domačo pesmijo popestrili Smrtnikovi fantje.

Neuradni del skupščine so gostje in »frišni« reševalci izkoristili za prijeten večerni klepet.

Luka Karničar

Sedmi pohod partizanov in mladih na Triglav

V Sloveniji smo med obema svetovnima vojnama kljub skromnim pogojem uspešno rojevali telesnokulturo dejavnost. Posebne naloge je pri tem imel Sokol, ki je utrjeval nacionalni ponos ter skrbel za telesno krepitev in za vrhunske športne dosežke v telovadbi in tudi v drugih športnih zvrsteh.

Za nas na deželi je bilo najbolj pomembno razvijanje smučanja in planinstva. Veliko število prvenstvenih smeri v stenah in na vrhove Julijskih in Kamniško Savinjskih Alp, zgrajene planinske kočice in bivaki so dokaz razvitega slovenskega narodnega ponosa in ljubezni do gora. Bivaki, ki smo jih prostovoljno gradili in vzorno vzdrževali na območjih Škrlatice, Dovškega križa in Martuljkove skupine, so najboljša pričča takratne planinske kulture.

Pri naši planinski aktivnosti nas nekoč ni ovirala strankarska pripadnost. V gorah smo bili pri plezanju in prostovoljnem delu vsi vzajemni in enotni. Aprila leta 1941 pa smo čez noč pozabili tudi na vsa ideološka nasprotja, ko je našo domovino zasedel nemški okupator. Nemci, prepričani, da so se za večne čase naselili v naših krajih, so takoj začeli z germanizacijo.

Brez ceste na Čemšeniško planino!

Planinski dom na Čemšeniški planini je edina planinska postojanka v Posavskem hribovju, ki ni dostopna z avtomobili. Do kočice pa je speljana tovarna žičnica, ki je dotrajana in jo je treba zamenjati. Planinsko zvezo Slovenije in občinsko skupščino Zagorje je zato PD Zagorje prosilo za finančno pomoč, ker samo tolikšnega finančnega bremena ne zmore. Člani PD Zagorje so na letošnjem občnem zboru odločno nasprotovali gradnji ceste do kočice in zahtevajo, da mora ostati dostop takšen, kot je zdaj. Že doslej je zagorskim planincem uspelo dobiti za svoji postojanki pokrovitelja: SVEA iz Zagorja ob Savi je prevzela pokroviteljstvo nad planinskim domom na Čemšeniški planini, Elektroelement pa je pokrovitelj planinskega doma na Zasavski Sveti gori.

Prebivalci triglavskih občin smo vzajemno kovali odpor proti okupatorju. Partizani so prevzeli vodilno vlogo v tem odporu. Njihovi vojaški uspehi in vstaja v Bohinju, Gorjah in na Dovjem ter v Mojstrani leta 1941 so pokopali nemški pohlep po priključitvi Gorenjske k Velikemu Reichu.

Pokljuka, Jelovica in Karavanke so bili vsa leta od 1941 do maja 1945 domovanje gorenjskih partizanov. Niso se zadrževali na golih skalah Triglava, simbol slovenskega naroda pa je bil vendar vsa vojna leta obkrožen od slovenskih braniteljev. Partizani so se podali tudi na njegov vrh, podrli mejni kamen med Italijo in Nemčijo in izobesili slovensko zastavo. V spomin na ta dogodek gorenjski borci za svobodno Slovenijo vsako leto organizirajo pohod na Triglav.

Letos so priredili že sedmi pohod partizanov in mladih na Triglav. Prek 300 udeležencev, od tega 175 bivših borcev za osvoboditev, se je v petek, 17. julija, podalo na Triglav. Ob dveh popoldne so že bili pred Aljaževim stolpom. Med njimi je bil tudi **Milan Kučan**, predsednik predsedstva Slovenije. Z zadovoljstvom so ugotovili, da je plošča, ki spominja na razvitje slovenske zastave med narodnoosvobodilno borbo, zopet na svojem mestu. Prispevek gorenjskih in primorskih partizanov za osvoboditev domovine in priključitev Primorske k matični državi je zgodovinsko dejstvo, zato naj spomin na te čase ne bi bil nikomur v napoto. Mislim, da smo na najboljši poti, da bomo izsledili tudi spominsko ploščo, ki je bila odkrita leta 1958 ob 180-letnici prvega pristopa na vrh Triglava. Tudi ta dolg bo potrebno še poravnati.

Udeleženci sedmega pohoda so se popoldne zbrali v Triglavskem domu na Kredarici, ki je ta dan imel pod streho prek 300 ljudi. Krasno vreme je omogočilo, da je bila ob sedmih zvečer pred domom opravljena kratka svečanost, ki jo je popestril Oktet LIP Bled. Partizanska pesem je odmevala še v pozne večerne ure. V zgodnjih jutranjih urah so se 18. julija udeleženci spominskega pohoda začeli vračati v dolino, večina na Pokljuko, kjer je bilo popoldne množično zborovanje. Osrednji govornik je bil **Milan Kučan**, predsednik predsedstva Slovenije. Okrog 5000 prisotnih je pomenilo krono letošnjega spominskega pohoda partizanov in mladih po poteh Triglavске divizije na najvišji slovenski vrh.

Celotna prireditev, ki je bila v rokah gorskih vodnikov in reševalcev, je bila brez nezgode, kar pomeni, da je tudi množične obiske gora možno uspešno organizirati. Spominski partizanski pohod bi bil lahko vzor za disciplinirano hojo po gorah. Največ zaslug pri tem in vseh drugih dosedanjih partizanskih spominskih pohodih na Triglav imata organizacijski odbor in **Franc Šmit** z Bleda, ki je sočasno dirigent in glasbenik. Pod znakom »Triglav - simbol svobode« je v čast pohoda na Pokljuki organiziral tudi slikarsko-kiparsko kolonijo.

Gregor Klančnik

20-letnica Savinjske planinske poti

V Spodnji Savinjski dolini praznujejo letos 20-letnico Savinjske planinske poti. Jeseni bo minilo dvajset let, kar so planinci markirali novo planinsko pot po obronkih Savinjske doline, po Dobrovljah, in planincem odprli nov svet sredogorja. Da delo ni bilo zaman, kažejo podatki o prehojeni poti. Do 1. januarja 1992 je pot prehodilo 1471 planincev, več v prvih desetih letih (810) kot v drugem desetletju (661).

Že samo ti podatki povedo, da bodo potrebne spremembe, da bo potrebno povečati propagando za pot. Zdaj določajo novo traso, ki bi zajela tudi planinski postojanki, ki sta bili odprti po otvoritvi poti, Bukovico in Šentjungert; na območjih PD Vransko bi pot pomaknili proti Zajesovniku in se tako izognili asfaltu - in še nekaj sprememb je predvidenih.

Planinska društva občine Žalec načrtujejo osrednjo proslavo za 18. oktober 1992 na Homu; tedaj bi tudi predstavili obnovljeno pot.

Zanimivo je polistati po seznamu pohodnikov. Če pustimo ob strani Savinjčane, ki so pot prehodili tudi po 35-krat in po 30-krat, če pustimo ob strani Savinjčana, ki pot vedno prehodi na dan 31. 12., ob starem letu in jo začne 1. 1., ob novem letu, vidimo, da je pot zelo priljubljena predvsem med Mariborčani. Med prvimi, ki so jo prehodili, je bil **Milan Svetel** in njegov sin **Boris**, ki sta se vrnila na pot že

večkrat; med pohodniki je **Branko Čeh**, ki je pot prehodil dvajsetkrat in ob vsakem dnevniku poslal tudi zapažanja o poti, ki so bila izredno dragocena za vzdrževanje poti; med Mariborčani je tudi **Dušan Grom**, ki je pot prehodil 23-krat, in še bi lahko naštevali. Med pohodniki je tudi **Ernest Stoklas**, znani gorski reševalec iz Celja, ki letos praznuje sedemdesetletnico; je znani organizator izletov **Roman Turk** iz Celja, ki je pot prehodil, ni pa še popeljal svojih planincev po Savinjski poti. Pot je torej upravičila svoj obstoj in ob 20-letnici bo lahko pokazala lepe rezultate.

Franc Ježovnik

40 let Andrejevega doma na Slemenu

Planinsko društvo Šoštanj bo 19. septembra pripravilo proslavo ob 40-letnici Andrejevega doma na Slemenu. Ker bo to planinska proslava, pravijo šoštanjski planinci, da ne bodo organizirali avtobusnih prevozov. Čez dve leti pa bo PD Šoštanj praznovalo svojo 90-letnico. Že zdaj se pripravljajo na ta praznovanja, ko zbirajo gradivo za brošuro, ki jo bodo izdali ob tem jubileju.

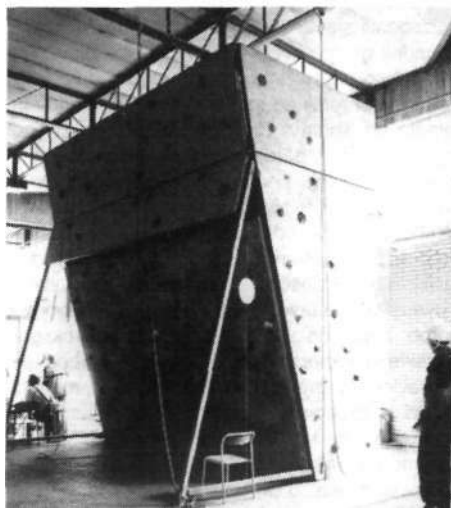
Gorsko reševanje na kranjskem sejmu

Poslovno prireditveni center Gorenjski sejem iz Kranja je v sodelovanju z Ministrstvom za obrambo Republike Slovenije, Republiškim štabom za civilno zaščito, Delovno skupino Alpe-Jadran za zaščito in reševanje ob naravnih in drugih nesrečah ter občino Kranj prve dni letošnjega junija priredil 20. mednarodno specializirano sejemsko prireditev opreme in sredstev za

zaščito in reševanje ob naravnih in drugih nesrečah Zaščita '92. Osnovni namen te prireditve je bil seznanjanje domače in tuje javnosti s stanjem in razvojnimi smermi, predstavitev domačih in tujih novosti na področju zaščite in reševanja ter omogočanje mednarodnih poslovnih stikov in povezav.

Na tej prireditvi so predstavili tudi vrsto novosti s področja gorskega reševanja. Avstrijci so, na primer, prinesli izredno zanimivo plezalno steno za treniranje, zasnovano na strokovno znanstvenih načelih, Nemci so pokazali, kako naj bi šel opremljen v gore planinec, da bi se izognil čimveč nevarnostim, Italijani so pokazali nekaj opreme za reševanje ponesrečencev iz gorskega sveta, slovenska Gorska reševalna služba, ki jo je zastopala Postaja iz Kranja, pa je pokazala med drugim nekaj sodobne opreme za reševanje ob gorskih nesrečah.

Foto: Franc Ekar

Poštarski zbor na Donački gori

Letošnji jubilejni, že 25. zbor planincev PTT Slovenije, je bil 14. junija pod Donačko goro pri Ptujju. Izvrstno ga je pripravilo Planinsko društvo PTT Maribor.

Čeprav je kazalo, da bo slabo vreme pokvarilo prireditve, se je tisto nedeljo rodil prekrasen sončen dan, kar je brez dvoma prispevalo k temu, da se je zbora udeležilo veliko planincev PTT, njihovih družinskih članov in drugih ljubiteljev gora.

Gostitelji in organizatorji planinskega zbora so poskrbeli, da je bila že pot do zbornega mesta nad vse zanimiva in poučna. Prvi postanek udeležencev je bil zato na znameniti Ptujski gori (352 m). Po ogledu slavne romarske cerkve so se udeleženci odpeljali do kraja Stoperce, od koder se je začel pravi planinski pohod prek Kupčjskega vrha do Rudijevega doma (652 m) na Donački gori, kjer je bil uradni del prireditve. Najprej je nekaj pesmi zapel moški pevski zbor KUD Pošta iz Maribora, potem pa je prisotne v kratkem nagovoru toplo pozdravil predsednik Planinskega društva PTT Maribor **Jože Strelec**. Za njim je zbor planincev pozdravila še v.d. glavne direktorice Sestavljenega PTT podjetja Slovenije **Julijana Žibert** in za njo še znani planinec, avtor več planinskih vodnikov in podpredsednik PZS **Jože Dobnik**.

Najbolj lačni so se zatem takoj lotili okusnega golaža, ki so ga pridno zalivali s pivom. Bolj zagrizeni planinci pa so se odpravili na vrh 883 metrov visoke Rogaške ali Donačke gore, ki za planince sicer ne pomeni pretrdega zalogaja, je pa zaradi svoje rogljaste oblike in edinstvenega razgleda zelo privlačna izletniška točka. Staro ljudsko ime za goro je Rogačka ali Rogaška gora, med planinci pa je bolj znana kot Donačka gora. Menda je to poimenovanje najmlajše, nastalo pa je tedaj, ko so na vrhu gore postavili cerkev svetega Donata. Na vrhu je namreč že pred letom 1740 stala romarska cerkev sv. Donata, zaščitnika pred strelo in neurjem. Štajerci pa Donačko goro imenujejo tudi štajerski Triglav in je končna točka Haloške planinske poti.

Manj znano je, da je gora najvzhodnejši del Karavank. Na strmem severnem delu je 28 hektarov velik pragozd, zaščiten od leta 1965 z zakonom o naravnih znamenitostih. Na vrhu gore je nekdanj stal evharistični križ, ki so ga po koncu druge svetovne vojne podrlji, zdaj pa ga na novo postavljajo.

Preden so se slovenski ptt planinci razšli in končali zborovanje na Donački gori, so se dogovorili, da bo gostitelj 26. zbora planincev PTT Slovenije PD PTT Ljubljana. Kje bo ta zbor, se dokončno še niso dogovorili, po vsej verjetnosti pa bo na Gorah nad Hrastnikom.

(ptt novice)

Nagrajeni zaslužni planinci

Ob svoji 40-letnici je Planinsko društvo Ljubno predlagalo, Predsedstvo Planinske zveze Slovenije pa potrdilo, da prejmejo nekateri najzaslužnejši društveni člani priznanja PZS. Zlati častni znak prejmeta **Jože Nerat** in **Ivan Nerat**, srebrni častni znak **Franc Budna**, **Marija Grohar**, **Jože Mermal**, **Jože Nareks**, **Irena Retko** in **Jože Sušnik**, bronasti častni znak **Ivan Arnič**, **Janez Kramer**, **Matjaž Nerat** in **Zdravko Klinar**, pohvale PZS pa **Drago Povh**, **Martin Klinar**, **Ivan Šolar**, **Jože Naglic** in Lovska družina Ljubno.

Planinsko društvo Železar iz Štor je predlagalo, Predsedstvo PZS pa potrdilo sklep, da prejme zlati častni znak PZS društveni član **Martin Sivka**, srebrni častni znak PZS **Maja Dejak**, **Alojz Fidler**, **Jože Gobec**, **Marjan Kavka** in **Jože Slapnik**, bronasti častni znak PZS **Milan Centrih**, **Vlado Čanžek**, **Karli Rozman**, **Pavla Pušnik**, **Bronislav Čanžek**, **Ferdo Ježovnik**, **Mirko Žagar** in **Slavica Žagar**, pohvalo PZS pa **Milka Debeljak**, **Rozalija Rozman**, **Slavko Urlep**, **Jožica Kranjc** in **Marija Štatau**.

Iz Planinskega društva Rečica ob Savinji prejmejo bronasti častni znak PZS **Miran Brezovnik**, **Jože Irmačnik**, **Franc Rop** in **Marjan Špeh**.

Vsem nagrajencem iskrene čestitke!

Kresovanje na Nanosu

Planinsko društvo Postojna je skupaj z uredništvom časopisa Kmečki glas 20. junija organiziralo pohod na Nanos. Pohod je bil povezan s kresovanjem in je bil za takšno priložnost izveden že drugo leto.

Kljub vsem pričakovanjem jo je letos zagodlo slabo vreme. Megle so se podile po vrhovih in večji del dneva skrivale tudi vrh lepota s konca Vipavske doline. Marsikdo se je zaradi nestalnega vremena odločil, da se pohoda ne bo udeležil. Tisti, ki smo se odpravili na pot, pa smo doživeli mnogo lepega. Te dni je Nanos še posebno prijeten: njegova razcvetena planota te privlači z raznovrstnim cvetjem. Popotniku se oko rado ustavi na oranžnih turških lilijah, dišečih temno modrih irisih, živo rdečih potonikah, modrih orlicah, ki so divje razraščene vsepovsod. Zdi se, da jih je nekdo nalašč posadil prav zato, da se jih ti lahko nagledaš. Tudi grmi sipka in robide imajo tukaj bolj živo barvo.

Pot nas je peljala mimo cerkvice sv. Hieronima, kjer je pred leti vsako noč gorela oljenka, po

njej pa so se ravnali pomorščaki na Jadranu. Tega že dolgo ni več, vendar je cerkvena, ki je lepo obnovljena, vredna obiska in ogleda.

Še približno pol ure rahlega vzpona - in že se znajdemo pred kočjo, ki ima ime po narodnem heroju **Janku Premrlu Vojku**. Kočo oskrbuje prijazni oskrbnik **Ivan Bišak**, ki je vodil tudi pripravo letošnjega kresovanja.

Najprej je bila udeležba precej skromna, toda kmalu se je kočja napolnila, saj so mnogi prihajali na vrh z baterijami. Za dober začetek in prijetno zabavo sta poskrbela humorista **Iča** in **Matevž**. Med povabljenimi gosti je bil tudi minister za informiranje **Jelko Kacin**. Vse prisotne je navdušil z njemu izvorno interpretacijo položaja Slovenije v Evropi. Pogovor z njim je vodil glavni urednik časopisa Kmečki glas **Boris Dolničar**.

Pred kresom je bilo še dovolj časa za zabavne in šegave igre. Prisotni so se pomerili v pastirski igri. Zadeti je bilo treba kravji zvonec, najti polno škatlico vžigalic, skakati v vrečah. Zmagovalci so bili nagrajeni s praktičnimi nagradami. Vmes sta poskrbela za zabavo muzikanta.

Tekmovanja so se zavlekla, tako da so kres prižgali šele okrog 10. ure. Zagorel je v to najskrivnostnejšo noč in ponesele iskricke upanja v naša srca.

Kresovalci, ki jim dobre volje ni manjkalo, so se zadovoljni vračali v dolino s prepričanjem, da bo kresnih noči na gori Nanos še več.

Vida Durn

Delo odseka za lavinske pse v sezoni 1991/92

Odsek za lavinske pse je tudi v jubilejnem letu naše GRS, ki je prav tako jubilejno za naš odsek, saj letos praznujemo štirideset let delovanja, svoje delo uspešno opravil. Vodniki so poleg skrbi za svoje pse opravili tudi ostalo izobraževanje, ki je potrebno, da sta tako vodnik kot njegov pes sposobna opravljati zahtevne naloge reševanja iz snežnih plazov.

Od 24. do 28. marca 1992 je potekal redni letni tečaj za vodnike lavinskih psov in njihove pse v Koči na Gozdu. Tečajja se je udeležilo osemnajst vodnikov s svojimi psi. Delo je potekalo po skupinah, ki so bile sestavljene glede na stopnjo znanja psov. Začetnikov je bilo pet, nadaljevalnih osem in zaključni trije. Kljub izrazito slabemu vremenu z obilico novega snega smo tečaj uspešno izvedli, kar so potrdili tudi kasnejši izpiti, ki smo jih organizirali v dveh terminih, tako da so se vodniki lahko udeležili vsaj enega.

Izpiti so bili 24. maja in 14. junija letos. Razen enega psa, ki zaradi bolezni ni mogel delati, so vsi drugi uspešno opravili zahtevane naloge.

Z že izšolanimi psi, ki morajo vsako leto opraviti tudi preizkus znanja, imamo trenutno v Sloveniji 26 lavinskih psov. Od tega je dokončno izšola-

nih trinajst, z izpitom Lb jih je osem in z opravljenim izpitom La pet.

Od skupnega števila lavinskih psov v Sloveniji so štirje službeni psi policije, drugi pa so last naših gorskih reševalcev.

Poleg dela doma se redno udeležujemo tudi tečajev v tujini. Letos sta bila dva naša reševalca na tečaju avstrijskih vodnikov lavinskih psov v Fragantu.

S tečajji in izpiti pa dela s psi nikakor še ni konec. Vsak vodnik mora skrbeti za svojega psa tako, da je vsak trenutek sposoben opravljati svoje naloge reševanja iz snežnih plazov. Seveda pa vodniki kljub obilici dela in naporov pri šolanju psov trdno upamo, da jih v pravih akcijah ne bi bilo potrebno nikoli uporabiti.

J. Fele

230 planincev PD Fram

Planinsko društvo Fram slavi letos 20-letnico svojega delovanja. V teh 20 letih so framski planinci prehodili celotno Slovenijo in se povzpeli tudi na precej gorskih vrhov v tujini, tako med drugim na Mont Blanc in Grossglockner. Precej članov je prehodilo Slovensko planinsko pot in druge transverzalne poti. V društvo je včlanjenih 230 planincev, od tega polovica mladih. Lani so organizirali 18 izletov, veliko društvenih članov hodi v gore v družinskem krogu, tem pa društvo pomaga z nasveti, literaturo in tudi opremo, če je potrebno. Za podmladek skrbi planinsko društvo v štirih osnovnih šolah, in sicer v Framu, Slivnici, Hočah in Racah. Kar 30 otrok si je lani prisluzilo bronasti znak »mladi planinec«. V Hočah so pripravili planinsko šolo, ki se je udeležilo 25 mladih planincev. Veliko dela so vložili v pripravo gradiva za planinsko šolo, kar je bilo delo **Jožeta Bobovnika**, izdajati pa so začeli tudi društveno glasilo Planinski odmevi.

Garhvalska Himalaja

Ob 40-letnici ustanovitve PD Janeza Trdine iz Mengša organizira alpinistični odsek odpravo v Indijo, in sicer na območje Garhvalske Himalaje. Cilj odprave je zahodna stena Bagirati 4 (Unnamed Baghirati - Neimenovani vrh, visok 6193 metrov), ki je kljub številnim poskusom še nepreplezana. 1500 metrov visoka previsna in navpična granitna stena je cilj alpinistične odprave **Marjana Kovača** in **Janeza Kešnarja**. Njuna pot se uresničuje od konca avgusta do konca oktobra, pred jesenskim monsunom.

Zaradi zahtevnosti sodi načrt v najvišji razred, zato ga je Komisija za odprave v tuja gorstva uvrstila v načrt slovenskega vrhunškega alpinizma za leto 1992. Uspeh bi potrdil visoko mesto našega alpinizma v svetu. Glede na uveljavljanje Slovenije v svetu bo odprava presegla le športni okvir. To potrjujejo tudi stiki z

indijsko planinsko organizacijo v zadnjem času. Marjanu Kovaču in Janezu Kejžarju želimo kar največ uspeha pri napornem podvigu, saj sta več kot leto intenzivno vadila in nabirala kondi-

Tatjana Sivec Strmšek

Spet smo obiskali Smrekovec

13. junija je bil v koledarju akcij PZS napovedan tudi 3. pohod planincev iz več občin ob vznožju Smrekovca v organizaciji štirih planinskih društev in ob pomoči petih sponzorjev.

Kaj storiti v nestanovitnem junijskem vremenu in bolj žalostnem sobotnem jutru, potem ko je bilo opravljenih kar precej drobnih priprav? Organizatorji so odločili: pohod bo! V ta namen so pravočasno zagotovili več brezplačnih avtobusnih prevozov na relaciji Velenje-Šoštanj-Šentflorjanski graben (Grebenshek).

Po pozdravu in vročem čaju na startu smo se podali po slikoviti in dobro označeni poti pod Sveti Križ nad Belimi vodami, kjer nas je pozdravil nov asfalt. Nekoč zelo obiskana romarska točka menda ponovno pridobiva na veljavi, na njej je tudi več naprav PTT. Kaj bi ob tem danes rekel ali zapisal **Lovro Kuhar - Prežihov Voranc?** Prihodnje leto bo že 100-letnica rojstva tega znanega slovenskega književnika in politika. Spodobilo bi se, da bi se tudi planinci spomnili avtorja teksta »Od Kotelj do Belih vod« in še drugih knjig, ki so opozorile na življenje na Koroškem.

Nadaljnja pot nas je vodila mimo Zgornjega Berložnika, kjer se ponovno pase večji trop živine; letos je tam 49 glav. Ugotovili smo, da je celotna pot, še posebno na križiščih, solidno označena. To velja tudi za odsek poti XIV. Le v zgornjem delu pod kočo bi lahko lastnik gozda malo lepše pospravil po sečnji lesa.

V koči na Smrekovcu, za katero prizadevno skrbi Planinsko društvo Črna na Koroškem, upravnik pa je znani **Viktor Povsod-Fika** (vrsto let prej na Grohatu pod Raduho), smo bili zelo gostoljubno sprejeti. Vroč čaj je bil že pri vhodnih vratih, mokro obleko je bilo mogoče sušiti ob lončeni peči. Čeprav se je letos zaradi vremena zbralo manj ljudi kot prejšnji leti in zaradi nalivov sploh nismo šli na vrh najmlajšega ugaslega vulkana, je v polni koči vseskozi vladala dobra volja. Zanj je poskrbel tudi mlad harmonikar Kristl iz Luč, pritegnile so mu še pevke iz Šoštanja. **Maks Korošec** je predal darili Gorenje Servisa: prejela sta ga **Aleš Šimek** (12 let) in **Stanko Baš** (66 let). Tajnik Savinjskega MDO PD pa je povedal nekaj misli o namenu pohoda.

Pri povratku v Ljubno, Črno na Koroškem ali Bele vode nas je popoldne celo pozdravilo in tudi posušilo sonce. Skupina proti Šoštanju se je ustavila še pri Savineku in uživala v krasnem

popoldanskem razgledu, pot pa zaključila pri Grebenški, kjer je zadnji dve leti spet solidno urejen in dobro založen gostinski lokal s hrano.

Prihodnje leto bo poteklo že 60 let, odkar je Šaleška podružnica SPD v Šoštanju odprla Koricekega kočo na Smrekovcu, ki je služila planincem zaradi vojne le slabo desetletje. Otvoritev je bila že davnega 3. septembra 1933. Zato ni odveč nekaj misli prvega oskrbnika **Ivana Sevnčnikarja**: »Na Smrekovec sem šel 1. julija 1933. Nekaj časa je kar naprej deževalo, bilo je megleno in pusto, turista pa nobenega od nikoder. Prvi trije gosti so prišli sredi avgusta. Bili so iz Maribora **prof. Gustav Šilih** z dvema kolegoma. Njihova tura je bila: Črna-Smrekovec-Raduha. Že prvo zimo sem imel veliko smučarjev, tečajnikov in posameznikov. Sneg je zapadel 15. oktobra in obležal. Na Smrekovcu nam je bilo lepo. Nabrali smo borovnic in napravili po tri polovnjake borovničevca. Po 200 kg brusnic smo vkuhali v kompot. Tudi gob je bilo na Smrekovcu zelo veliko.«

Miroslav Žolnir

Planinski pohod na Slavnik

Povabilu Obalnega planinskega društva iz Koprca se je odzvala tudi skupina planincev-železničarjev iz Zagreba, ki je bila prijetno presenečena nad lepim sprejemom in še posebno nad lepotami Čičarije. Iz Zagreba smo odpotovali z vlakom Kras, odšli z železniške postaje Hrpelje-Kozina kot zadnji planinci ta dan in prispeli ob 12.30 pred Tumovo kočo na Slavniku, kjer je bil cilj 14. planinskega pohoda na Slavnik (1028 m). Spominjali se bomo tega 6. junija letos, ko so nas organizatorji prijazno sprejeli. Čeprav je pred kočo malo prostora, so gostitelji iz Koprca vse zelo dobro pripravili in vsakega najprej postregli s planinskim čajem, potem pa razdelili še knjižice, značke in diplome, posebno še mladim, ki jih je bilo največ z vseh koncev in krajev Slovenije.

Zjasnilo se je, zrak je bil čist, vidljivost je bila na vse strani, posebno na greben Čičarije od Kojnika (802m) do vrha Žbevnice (1014m) ter do Trsta in Koprca. Domačini so bili zelo uvidelni do gostov iz Zagreba: njihov dom je prva kontrolna točka Istrske planinske poti s Slavnika na Učko, pa so nase prevzeli skrb za vzdrževanje poti od Tumove kočice do meje s Hrvaško za Kojnikom, kjer so na kontrolni točki označili smer proti Žbevnici in to zaznamovali tudi na razglednici.

Josip Sakoman

Na Raduhi v Snežni jami

Končno je prišla dolgo pričakovana sobota, ko smo se z majhnim avtobusom odpeljali proti Raduhi. Bolj kot same Raduhe sem se veselil ogleda manj znane, a toliko bolj zanimive Snež-

ne jame na Raduhi. Jama je bila na mojem seznamu potepanj po našem čudovitem gorskem svetu že lani, vendar pa so takratni izlet preprečile znane okoliščine.

Kot je letos že skoraj običaj pri framskem planinskem društvu, smo imeli tudi tokrat več udeležencev, kot bi jih zmožgel prepeljati naš majhen avtobus. Tako sem se na pot podal s svojim avtom in tako preobremenjeni avtobus olajšal vsaj za pet potnikov.

Bil je že pravi vroč poletni dan, ko smo prispeli do barake pred vhodom v jamo, do recepcije. Nihče od nas še ni bil v tej jami. Po lesenih stopnicah in nekaj serpentinah smo se spustili na dno vrtače, kjer je vhod v jamo. Tam nas je čakalo ledeno presenečenje. Iz približno 30 °C se je temperatura v nekaj trenutkih spustila na nekaj stopinj nad ničlo. Jamarji so potem med nas razdelili nekaj brlvk na karbid in po strmi ter strašno mrzli lestvi smo odplezali v jamo. Po ledenih lestvah so nas čakale še železne stopnice, ki niso bile nič manj mrzle kot lestve malo poprej. Ob koncu stopnic se vhod precej zoži in po vseh štirih smo se priplazili v zame najlepšo dvorano te jame, kjer je ledeno jezero. Na sredi dvorane se proti stropu dviga veličasten leden kapnik, zraven pa je stal še njegov manjši brat. To je tudi edina dvorana, v kateri je bila elektrika in reflektorji. Bilo je nepopisno, ko smo hodili po ledu, ki je bil na vrhu gladek, kot bi ga kdo zgladil. Pot do sem, torej dostop v jamo, je bil obenem tudi najtežji del poti, saj je bila pot naprej nadelana in lepo speljana, vendar pa v tem delu jame ni bilo elektrike, tako da smo se naprej prebijali le ob svetlobi, ki so nam jo dajale brlivke. Vmes smo se seveda tudi ustavljali, saj nam je imel naš vodič kaj povedati. Bilo je čisto drugače kot v drugih jamah, kjer se pelješ z vlakcem ali pa hodiš po betonirani poti, osvetljeni z reflektorji ali stopnicah in ob ograji. Tukaj pa se vživiš v jamski svet in ob luči brlvk dobiš občutek, da si postal pravi jamar. Tudi v nas se je prebudila raziskovalna žilica.

Po dobri uri in pol hoje in občudovanja ledenih in kamnitih kapnikov ter sil narave smo prišli v dvorano, ki ji jamarji pravijo jedilnica. Tam je na kamniti mizi vpisna knjiga obiskovalcev, kamor smo se vpisali ter bili postreženi s šilcem domačega žganja, otroci pa z bonboni. Šilce smo vsi z veseljem zilili vase, saj je v jami temperatura le nekaj stopinj nad ničlo ali pa kar ničla.

Ob tej priložnosti bi pohvalil jamarski klub Črni galeb za res prijeten in prijazen odnos do obiskovalcev jame.

Na koncu smo si ogledali še zelo lepo dvorano kijastih kapnikov, kjer smo našli dva ogromna stebra, ki sta segala od tal do stropa in ga go podpirala. O njem so se jamarji pošalili, da so

ju oni tja prinesli, ker da so se bali, da bi se strop podrl. - Nato smo se po isti poti vrnili proti vhodu, čeprav smo si ogledali le polovico jame, ki je dolga okoli 1200 metrov, kajti za drugo polovico jame je potrebna posebna oprema, moraš pa biti že tudi kos alpinista, saj je potrebno ponekod tudi plezati.

Ko smo se po dobrih dveh urah vrnili na površino, smo se po malici podali proti Koči na Loki, od tam pa nas je nekaj odšlo proti vrhu Raduhe, nekaj pa proti planini Javorje občudovat lepe planšarije, se najest kislega mleka in pravega, doma pridelanega sira. Vendar so bili ti razočarani, kajti pastir ni imel ne kislega mleka in ne sira, saj smo bili še pre zgodnji in vreme še ni bilo primerno za pridelavo teh dobrot. Tudi mi, ki smo se podali na vrh Raduhe, smo bili rahlo razočarani, saj je z Raduhe v lepem vremenu čudovit razgled, tokrat pa nam vreme ni bilo naklonjeno. Pa še ena novica nam je pokvarila razpoloženje: ravno ta dan se je na Mrzli gori nad Okrešljem zgodila nesreča in terjala človeško življenje. To novico smo zvedeli od dveh reševalcev GRS, ki sta bila na vrhu Raduhe. Kmalu zatem smo zaslišali tudi helikopter, ki je odpeljal truplo nesrečenca v dolino. Mešanih občutkov smo se nato podali nazaj proti Loki in se od tod začeli počasi vračati proti avobusu, ki nas bo odpeljal domov.

Dan se je iztekal. Zopet smo doživeli lep dan v gorah in s pesmijo smo se vračali proti domu.

Leon Vrhovšek

Tabor mladih planincev na Klemenči jami

Kot že nekaj let prej smo tudi letos mladi planinci PD Laško in Gornja Radgona taborili skupaj. Letos smo imeli tabor pod mogočnim ostenjem Ojstrice v prijetni planinski koči na Klemenči jami od 6. do 11. julija.

Planinci iz Laškega smo se odpeljali proti Logarski dolini 6. julija. Naš prvi postanek je bil v Lučah. Pot smo nadaljevali do Igle, ki smo si jo ogledali in poslušali zgodbo o njej. Ob počitku pri Iglji so nas dohiteli prijatelji iz Gornje Radgone. Nadaljnja pot nas je vodila do Doma planincev v Logarski dolini, od koder smo odšli do spodnje postaje tovorne žičnice, kjer smo nahrbtnike poslali do koč, sami pa se zagrizli v hrib in po uri hoje prišli na cilj.

Po kosilu in razmestitvi smo odšli do najdebelejšega macesna v Sloveniji, okoli katerega se je prijelo za roke pet mladih planincev iz Laškega.

Naslednje jutro smo se odpravili na naš prvi izlet na Strelovec. Vendar nas je presenetila nevihta. Po kosilu smo vendarle odšli v hrib proti Strelovcu. Po dveh urah in pol smo prišli na vrh, kjer so nas pričakale ovce. Žigosali smo dnevnik, se najedli in se poslikali, nato pa se vrnili proti koči, spotoma pa še opazovali gorsko

Zadnja slika za spomin pri koči pred Klemenčo jamo
Foto: Dragica Kumer

floro, ki je ob tej poti ne manjka. Po večerji smo se učili pesmi in jih peli.

V sredo, tretji dan, smo se odpravili proti Okrešlju, najprej do okrepčevalnice pod slapom Rinka. Nekateri so tukaj tudi ostali, ker so bili preutrujeni za nadaljevanje poti. Mi pa smo odšli proti Okrešlju, kamor smo prispeli po uri hoje.

Naslednje jutro smo vstali že ob pol petih, kar je za nas zelo zgodaj. Odpravili smo se na Ojstrico. Od 40 udeležencev tabora nas je na Ojstrico odšlo samo 12 skupaj z vodniki. Vreme nam ni bilo najbolj naklonjeno, saj nas je ves čas spremljala megla. Hodili smo dokaj hitro in po uri hoje prišli do prvega snežišča, ki smo se mu izognili in odšli po melišču. Tu smo zagledali prve tri gamse. Še uro in pol hoda - in že smo bili na Škarjah, kjer smo pomalicali, nato pa se odpravili naprej, saj je pihal zelo mrzel veter, tako da smo se morali dobro obleči, pa tudi rokavice in kapo smo potrebovali. Nekaj časa smo se spuščali navzdol, nato pa smo prišli do snega, ki smo ga prečkali, in klinov ter jeklenic. Kmalu smo prišli na vrh Ojstrice. Najprej smo požigosali dnevnike, se vpisali v vpisno knjigo in se fotografirali, na koncu pa še krstili tiste, ki so bili prvič na Ojstrici in zapeli pesem Ojstrica. Žal pa nismo imeli razgleda, ker smo bili še vedno v megli.

V petek zjutraj nismo imeli v načrtu nobene ture. To je bil že naš predzadnji dan v taboru. Pripravljali smo se na pokaži kaj znaš, ki smo ga imeli zvečer ob tabornem ognju. Na obisk je prišlo dosti staršev in drugih prijateljev. Po kosilu sta nas obiskala alpinist Jože in lovec Marjan. Alpinist nam je pokazal del svoje opreme za plezanje in nam odgovoril na številna vprašanja, lovec pa nam je pripovedoval o

svojih trofejah in dogodivščinah v gorah. Opisal nam je tudi živali, ki živijo tod okoli. Ob ognju smo peli ob spremljavi harmonike in kitare. Zadnji dan smo pospravili po sobah in nahrbtnnike poslali v dolino po žičnici. Še zadnjič smo skupaj zapeli Ojstrico, se s težkim srcem poslovili od novih prijateljev in se še skupaj fotografirali za spomin.

Nekaj morava še povedati o našem oskrbniku **Tomu** in kuharici **Julčki**. Vsi smo ju imeli zelo radi, še posebno kuharico, saj na našem jedilniku niso manjkale niti palačinke. Tudi naši vodniki zaslužijo pohvalo, saj smo se z vsemi dobro razumeli.

Jožica Kajtna,
Marjeta Šterban, Laško

Družinska potepanja

V okviru PZS poteka akcija Mladinske komisije PZS Družinska potepanja. Vsaka družina, ki se je prijavila, je dobila kartonček in nanj odtiskovala žige z izletov, ki jih je opravila. Nekaj so nas izžrebali in povabili na izlet v neznano.

Zjutraj je rahlo deževalo in tako smo se na avtobusni postaji zbrale le tri družine (pa še pri teh je manjkalo nekaj družinskih članov) in naši vodiči Miha, Klavdija in Simona.

Naš nadvse prijazni šofer Izidor nas je peljal v Pokljuško sotesko, od koder smo odšli še naprej po njej. To je ozka soteska, ki se nekajkrat razširi in oblikuje tako imenovane vrtce. Ima več naravnih mostov, ki grozijo, da se bodo porušili, veliko votlin in oken, ki smo jih raziskovali, ter galerij. Kaj je galerija? Voda, ki je tekla po soteski, je odstranila mehkejšje dele kamenine, se zarezala v njihovo notranjost in nastali so nekakšni previsi, ki jih imenujemo galerije. Miha nam je marsikaj povedal. Opazovali smo živali, se ozirali za skromnimi lišaji in se približevali travnatemu Zatrniku. Še prej smo šli skozi

najožji del soteske, ki je tako ozek, da debe-luščki ne bi mogli skozi. Tudi strop je nizek in smo morali paziti na glave.

Končno smo prišli do travnatega Zatrnika, ko se je ulilo kot iz škafa. Zatekli smo se na podstrešje neke staje in jedli. Potem je nehala deževati in smo šli proti avtobusu, kjer smo šoferju pripovedovali, kaj vse smo videli. S teto Marinko sva bila navdušena, saj še nikdar nisva bila v Pokljuški soteski.

Odpeljali smo se po dolini Radovne in šli k slapu Peričniku. Šli smo pravzaprav k zgornjemu slapu, kajti tam sta kar dva. Povzpeli smo se nad navpične stene, od koder pada slap Peričnik v vrto glave globine. Zgornji slap je manjši, vendar nas je kljub temu premočil do kosti, ko smo šli za njim.

Konec izleta je bil v Vratih, kjer smo poiskali krpo snega, se dričali po njem in se kopali. Nato smo se polni novih doživetij odpeljali proti Ljubljani, kjer smo si obljubili, da se še srečamo.

Matiček Žumer, 7.b
OŠ Matija Valjavec, Preddvor

VIII. pohod na Vremščico

Mladi planinci iz Ilirske Bistrice in okolice smo se toplega nedeljskega jutra letošnjega 24. maja z avtobusi odpeljali proti Vremščici. Pred prijazno vasico Volče, ki se skriva med gozdovi v vznožju hriba, smo izstopili, optrali nahrbtnike in stopili v rosno, nizko travo. Med potjo smo občudovali prelepo naravo: mogočne bore, ki so šumeli nad nami, gorske cvetke vseh barv, ki so pestrile zelenje, ptice, katerih petje je zvenelo v naših ušesih.

Tako smo prispeli na vrh, na katerem je postavljen kamnit steber - najvišja točka Vremščice 1026 metrov visoko. Vanj je vzdana marmorna plošča z vklesanimi smermi vidnih gora. V dolinici nekaj metrov pod vrhom so planinci sežanske občine pripravili pester program ob srečanju mladih planincev s Primorske. Poleg krajše proslave so pripravili še veliko zabavnih igric, za katere smo si sodelujoči zaslužili veliko sladkih nagrad. Po nekaj prijetno preživetih urah smo se odpravili v dolino. Na poti domov smo se ustavili v vasi Košana, kjer smo obiskali grob **Filipa Ketteja**, očeta pesnika Dragotina, in nanj položili cvetje.

Veselimo se novih poti v gore!

Andreja Kalčič,
OŠ Dragotin Kette, II. Bistrica

Lastniki vodovoda

Sporazum o izkoriščanju vodovoda v Gorah, ki ga je zgradilo Planinsko društvo Dol in oskrbuje s pitno vodo planinski dom, vaščane vasi Skopno in tri počitniške hišice, so sklenili v planinskem domu v Gorah. Uporabniki vodovoda bodo PD Dol pri Hrastniku plačevali vodarino, ki zdaj znaša mesečno 400 in 300 SIT.

Potovanja podjetja EPSI

EPSI, podjetje za turizem, propagando in fotografijo iz Nazarij 22, organizira naslednja potovanja in izlete:

Nepal - trekning okrog Anapurn z vzponom na Pisang Peak (po želji) od 26. 9. 1992 do 26. 10. 1992. Poleg samega trekninga je v program vključeno tudi štiridnevno pohajanje po izredno zanimivem Katmanduju in petdnevni obisk Tajske - Bangkoka in okolice. Cena je 2200 USD. V ceni je vključeno: letalski prevoz, prenočišče v Katmanduju, prevozi v Nepal, nepalska viza, trekning (hrana, nosači, šotori...), stroški v Bangkoku.

Francija - Chamonix - Mt. Blanc - planinski padalski izlet od 4. 9. 1992 do 12. 9. 1992.

Izlet v Meko alpinizma in jadrnega padalstva: planinci pod vodstvom na Mt. Blanc, padalci pa na okoliška vzletišča ali pa celo na Mt. Blanc. Cena izleta 267 DEM (najmanj 30 potnikov).

Zgornja Savinjska dolina - popotniški izlet, trekning; trajanje: 7 dni od Golt, Smrekovca, Raduhe, Snežne jame, gorska kolesa - Robanov kot, Strelovec, Movznik, s konji po Logarski dolini, Matkovem kotu, z gorskimi kolesi po Panoramski cesti skozi dolino Klobase do Savinje in po njej s kajaki do športnega centra Prodrik. Cena 380 DEM (najmanj 4 osebe), 415 DEM (najmanj 3 osebe), 470 DEM (najmanj 2 osebi). V ceni je vključeno: 6 polpenzionov, 1 x kosilo, 3 x lunch paket, prevoz z gondolo, ostali prevozi, ogled Snežne jame, najem gorskega kolesa, kajaka, konja, vodič, stroški organizacije.

Mali oglasi

Prodaj skoraj povsem nove, zelo malo rabljene planinske čevlje švicarske firme Raichle, številka 39-40 - ugodno, za 120 DEM. Za informacije kličite po telefonu 067/23731 v delovnem času ali pa 067/21 556 v poznih večernih urah, oboje na ime Zdravko Čebokli.

Zdravko Čebokli, Postojna

Dne 31. maja 1992 sem okrog 10. ure dopoldne ob povratku od Češke kočje izgubila izza nahrbtnika temno modro, nalašč za planine pleteno jopico. Je strojno pletena, ima rdeč norveški vzorec in zadrgo. Neka gospa, ki se je vračala tik za mano, mi je povedala, da je videla viseti jopico na neki veji precej visoko zgoraj. Ker se je neka skupina prav tedaj odpravljala navzgor, sem jih prosila, naj jopico, če jo najdejo, prinesejo k Planšarskemu jezeru. Morda smo se zgrešili, morda je niso več našli, morda so se vračali po drugi poti...

Če je kdo jopico našel, ga prosim, če pokliče na telefon 064/74 222.

GORSKI SVET V OPISIH STARIH MOJSTROV

GORE NAŠIH PREDNIKOV

Utrujeni od vzpenjanja in plezanja smo nazadnje prišli do zelene kočice, ki stoji na Breittalunentalp. Težko da je na naših švicarskih planinah mnogo človeških bivališč, ki stoje na večji višini in kjer bi dihali čistejši zrak. Pastir nam je prišel prijazno nasproti in je bil ves iz sebe od veselja, ko je prepoznal gospoda Wolfa, s katerim je bil pred nekaj leti prehodil tukajšnje ledenike in gore. Njegovi otroci, med katerimi je nekaj napol golih steklo stran od revne kočice, se ne bi bili mogli bolj prestrašiti duhov, kot so se nas, ko smo se približali na nekaj korakov. Spominjali so me na tiste prebivalce neobiskanih otokov, ki so ob prihodu čudno oblečenih človeških postav vsi iz sebe deloma od strahu, deloma pa od osuplosti in se zadržujejo na določeni razdalji od predmeta svojega občudovanja in se jim ne upajo približati, kakor da gre za kakšno strupeno žival. Tako so bežali prestrašeni Američani pred dobrim Kolumbom, ko je prvič pristal pred ameriškim otokom. Tako so se Kamčadali zavlekli v svoje zanikrne jame, ko so jih novodošli Rusi zagledali na njihovih neobdelanih goljavah. Majhnih divjih prebivalcev Alp nismo mogli ukrotiti drugače, kot da smo jim ponudili nekaj kosov kruha, ki so jih nazadnje, toda z nepojmljivo boječnostjo, vzeli iz naših rok, nato pa nenadoma izročili materi, ki je sedela na kamnu pred kočico; vendar so se polagoma tako navadili na našo družbo, da so šli z nami v kočico in celo opazovali, kako si kuhamo v veliki kožici kavo, brez vode, le s kozjim mlekom in sladkorjem.

Jakob Samuel Wyttenbach: Relsen durch die merkwürdigsten Alpen des Schweizertandes. Bern, 1826.

Neki graubundenski župnik mi je hotel dopovedati, da je bil tukaj nekoč raj, in je to podprl s številnimi razlogi: Pred tem je bil raj najlepši kraj na vsem svetu, ko ga je pa Bog po izvirnem grehu preklel, je postal najodurnejši kot, tako da ne bi na vsem svetu našli bolj puščobnega kraja, kot je tale.

Rheinwaldtal je najbolj odurna divjina na vsem svetu. Bog je ni ozaljšal ne z drevjem, jelovjem, travo, zelišči, ne s skalovjem, marveč dve uri hoda daleč in uro hoda v šir so nakopičene same ledene gore, ki so visoke sto seznejev. Tja si noben človek zaradi ledenih razpok ne upa stopiti, le trepetaje se ozira kvišku.

Gabriel Walsers: Reformierten Predigers zu Berneck im Rheinthalo Kurz gefasste Schweitzer-Geographie. Zurich, 1770.

V samotnih odročnih krajih, kjer mora biti človek v skrbeh za svojo osebo, so ključavnice in zapahi sila koristne stvari. Potrebno je tudi pustiti prižgano leščerbo in veleti služabniku, naj spi poleg vas. Če so vrata brez ključavnice ali zapaha, jih zaslonimo z mizami in nanje naložimo stole. Ne more tudi škodovati, ako mimogrede pokažemo gostilničarju in njegovim hlapcem svojo puško in hvalimo svojo spretnost v ravnanju z njo, tudi to, da se lahko pomerimo s poljubnim številom sovražnikov. Takšna majhna vojna zvijača pogosto popolnoma zaleže.

H. A. O. Reichard: Der Passagier auf der Reise in Deutschland und einigen angrenzenden Landern. vorzüglich in Hinsicht auf seine Belehrung, Bequemlichkeit und Sicherheit. Weimar. 1801.

(Prevedel Franček Vogelnek)

Kari Hackert (1740-1800): Mer de Glace, koloriran bakrorez, 1781

je specializirano trgovsko podjetje s 45-letno tradicijo, ki oskrbuje podjetja in posameznike s področja industrije, elektrogospodarstva, prometa, obrti, kmetijstva, gozdarstva, gradbeništva, zdravstva in drugih javnih služb z elektrotehničnim materialom in izdelki domače in tuje proizvodnje.

Imamo čvrste poslovne vezi z najvažnejšimi svetovnimi proizvajalci. Uvažamo celotno opremo in material za HE, TE in električno omrežje, opremo in material za telekomunikacije in RTV, ves drugi elektrotehnični material, opremo za kemično in prehrabeno industrijo, klima, hladilne in ogrevalne naprave, dvigala, pnevmatsko orodje in stroje ter vse rezervne dele orodnih in obdelovalnih strojev.

Če potrebujete razsvetljavo in inštalacijsko tehniko, kable in pribor, medicinske in laboratorijske aparate, instrumente in stroje, merilno, kontrolno, signalno in komunikacijsko opremo domačih in tujih proizvajalcev, nas pokličite

po telefonu (061) 111112, telefax (061) 322 559

ali pa nas dobite v Ljubljani na Slovenski cesti 58 (Titova 40), III. in IV. nadstropje.

Če želite blago takoj, obiščite našo novo specializirano trgovino z elektrotehničnimi materiali v Črnučah, Cesta 24. junija 3, telefon (061) 373779.

PLANINSKA ZALOŽBA PRI PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE obvešča,
da sta v prodaji novi izdaji:

CENA/SIT

VODNIK - JULIJSKE ALPE (Tine Mihelič)	1.500,00
ZEMLJEVID- POLHOGRAJSKO HRIBOVJE in ŠMARNNA GORA 1 :25 000	300,00

Prav tako sta ponovno v prodaji (ponatis):

ZEMLJEVID - JULJSKE ALPE - BOHINJ 1 :20 000	300,00
ZEMLJEVID - KARAVANKE, osrednji del in Grintovci 1 :50 000	300,00

V mesecu septembru pa bosta v prodaji tudi:

ZEMLJEVID - POHORJE, vzhodni del 1 :50000	v prodaji 10. 9. 1992
ZEMLJEVID - TRIGLAVSKI NARODNI PARK 1 :50000	v prodaji 20. 9. 1992